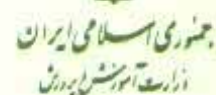

رشد

آموزش راهنمایی تحصیلی

سال چهارم - زمستان ۱۳۷۵ - شماره ۱۲ - بها ۱۵۰ تومان

رشد

کتابخانه تخصصی و پژوهشی حوزه هنری

مدیر مسئول: حسن ملک

مراد بے حاشیہ

تولید: اداره اش حاج و پوربه شاهی تهر

صلى الله عليه وسلم

طراز جلد و ورقه —

ناظم حجاب محمد نسیم

حالیہ کتاب

[illegible]

۳	سر مقاله	
۴	عوامل مؤثر در آموزش تفکر خلاق در درس انشا	حسین قاسم پورمقدم
۶	استفاده از طرح درس در آموزش زبان فارسی	جعفر حجازی
۸	روانشناسی و آموزش در قابوسنامه	نگرش
۱۱	درسی از اخلاق	
۱۴	نگاهی به کتب جدید التالیف عربی راهنمایی	عسی سیدی
۲	استفاده از قبس در تدریس علوم	محمد بهرام علی
۲۲	راههای تدریس علوم بدون آزمایشگاه	محمد بهرام علی
۲۴	فصلی که رمان رول ورن که دارد	پروین
۲۷	توصیه‌هایی برای آموزش و ارزشیابی درس تاریخ	سعید جوادیان
۳۰	ضرورت آشنایی و استفاده از وسایل کمک آموزشی در آموزش جغرافیا	سید حمید
۳۵	... و بالاخره بهسیدیه	جعفر علی
۳۷	ضرورت و اهمیت آمادگی دفاعی در مدارس	آرمین محمد حسینی
۳۸	نیاز به همدلی و بیمه	محمد مهدی حسینی
۴۲	یک طرح درس از زبان انگلیسی	شهرزاد جعفری
۴۶	درس‌ها و هدف‌ها	
۴۸	دب‌یاداری	
۴۹	رشد جمعیت و جسم نماز آینده (قسمت دوم)	محمد باقری
۵۴	افراط و تفریط در آموزش توجیهات	محمد پروین سجادی
۵۶	نقدی بر نظام امتحانی و سنجش یادگیری‌های دانش‌آموزان در ایران	علیرضا حسینی
۶۵	معرف کتاب	

مجله‌های امور و قضایی به تعداد در سال تحصیلی به منظور غنای دانش آموزان در امور قضایی تحصیلی و دانشجویان مرکز تربیت معلم و سایر علاقه‌مندان منتشر می‌شود. ● نویسندگان و سردبیران و دانشجویان و مربیان علاقه‌مند می‌توانند مقالات خود را برای جلسه و خبریه بین مجله بگذارند. ● مطالب ارسال‌ی باید به یک روزی که انتخاب به خط‌خواه نوشته شود. ● مشخصات دقیق نویسنده و میزان تحصیلات و تجربه و آدرس و آدرس مقاله درج شود. ● مقالات ترجمه شده یا مقاله اصلی هم می‌تواند باشد. ● منابع مقاله در پایین آن ذکر شود. ● مجله در روز قبول و ویرایش و انتخاب مقالات و بنده ارائه می‌شود. ● مقالات بنده یا گردانده می‌شود. ● مقالات چاپ شده و یا بنده به منظور امور قضایی تحصیلی و سرگرمی می‌شود.

سر مقاله

این شماره از مجله دیرتر از موعد مقرر و در زمانی به دست شما می‌رسد که فصل زمستان سیری شده و باغ‌ها به شکوفه نشسته است؛ زمانی که در نواحی سرد و کوهستانی ایران پهناور چشمه‌ها زمزمه حیات سر داده‌اند و در جنوب و کرانه‌های موج خیز خلیج فارس و دریای عمان آفتاب تابان نخل‌ها را به نشاطی دوباره واداشته است. به هر روی امیدواریم شما همکاران ارجمند و دیران گرمی بهار طبیعت را با بهاری که همواره در دل و جان دانش‌آموزان نوجوانان جاری است در هم آمیزید و خود نیز بهاری شوید.

در این شماره نیز چون شماره‌های پیشین مطالب و موضوعات متنوعی را ملاحظه و مطالعه خواهید کرد. اما آنچه قابل اعتنا است و می‌تواند مورد توجه همه خوانندگان اعم از کارشناسان آموزشی و مدیران و معلمان قرار گیرد مقاله مفصلی است که درباره ارزشیابی در این شماره آورده‌ایم. حقیقت مطلب این است که امتحان و ارزشیابی در نظام آموزشی ما دارای مشکلاتی است که هم دانش‌آموزان و هم دست‌اندرکاران امور آموزشی

از جمله معلمان و خانواده‌ها را درگیر خود کرده است. شاید در یک کلام بتوان گفت: ارزشیابی‌ها و امتحانات بیش از آن که منعکس‌کننده میزان «آموخته‌ها» و «دانش» و «یادگیری» و در نتیجه برحسب تعریفی که از یادگیری کرده‌اند؛ نشان‌دهنده «تغییر رفتار دانش‌آموز» باشد وسیله‌ای است برای خدا حافظی یا محفوظات موقت و کتاب درسی و بدرود گفتن با یک ثلث، نیمسال و یا یک سال تحصیلی. نتیجه چنین وضعی به تعبیر حضرت علی (ع)، «أَوْضَعُ الْعِلْمُ» است یعنی کسب اطلاعات و آگاهی‌ها و دانش‌هایی که بر سر زبان می‌ماند و در عمق ذهن و زبان با دل و جان جا نمی‌گیرد. یعنی حاصل آن پرورش اندیشه و رشد معرفت نیست.

این وضع گرچه به‌طور مطلق عمومیت ندارد و نمی‌توان و نباید آن را در کلیت نظام آموزشی موجود جاری دانست ولی تا آن حد هست که بتوان از آن به‌عنوان یک «مسئله» یاد کرد. «مسئله» ای که حل آن در توان اهل نظر است.

سردبیر

عوامل مؤثر در

پرورش تفکر خلاق در درس انشا

حسین قاسم پور مقدم

و به راحل های گوناگون برسد

۳- اعتماد به نفس: وقتی دانش آموز فکر کند به طور حتم نوشته او از روی جسارت و جرأت خواهد بود چنین دانش آموزی می تواند به راحتی و با آزادی و آرامش، افکار و اندیشه هایش را بر روی کاغذ مسقل کند، اما اگر دانش آموز اعتماد به نفس نداشته باشد از نوشتن و خواندن در جمع طفره خواهد رفت و همواره مضطرب خواهد بود. این اضطراب و انسنگی روحی مانع از تفکر خلاق می شود.

۴- تخیل: از جمله عوامل بسیار مهم در پرورش تفکر خلاق به خصوص در ادبیات و درس انشا این است که به عامل تخیل و آرایش آن در بارور ساختن تفکر خلاق بها داده شود و معلمان در آموزش و رشد و پرورش آن اطلاعات و تجربه های عملی داشته باشند؛ بدون تخیل تفکر خلاق ایجاد نمی شود. در زمینه تخیل که سالوده ادبیات را تشکیل می دهد معلمان درس انشا اطلاعات زیادی دارند و می توانند تمرین های زیادی در کلاس انشا طرح کنند.

۵- خانواده: محیط خانواده و نگرش آن در پرورش تفکر خلاق جزو عوامل مؤثری به شمار می رود. خانواده هایی که به پرورش تفکر خلاق در کودکان خود اهمیت می دهند باهمینوی کودک را با گروه، تا مطلوب نمی دانند. خیلی کم از کودک انتقاد می کنند فرصت های لازم برای پرسش، کنجکاوی و کشف محیط را برای آنان مهیا می سازند. از تنبیه و تهدید بی مورد پرهیز می کنند. خیال پردازی کودک را سرزنش و تحقیر نمی کنند. حال اثر خانواده ای کودک را در محدودیت فکری نگه دارد و کارهای منظمیت آمیز او را تحمل نکند تأثیر زیادی در پرورش نیافتن این استعداد خدادادی خواهد داشت.

امروزه در روان شناسی تربیتی در روش حل مسئله فنی به نام بارش مغزی (brain storming) مطرح است. در این روش پس از طرح موضوع معلم از دانش آموزان می خواهد تا تمام راحل های خود را روی کاغذ بنویسند سپس کلیه راحل ها جمع آوری می شود و نامک مک معین نتیجه گیری و نظر نهایی بیان می گردد، در این روش همه دانش آموزان در

روان شناسان و متخصصان تعلیم و تربیت اذعان دارند که در پرورش و تقویت تفکر خلاق عوامل زیادی دخیل هستند اما در این میان تأثیر برخی از این عوامل به سزا است با توجه به این امر می توان این عوامل را در درس انشا نیز مورد توجه قرار داد. به برخی از آنها اشاره می گردد:

۱- اطلاعات و تجربیات قبلی دانش آموز: اگر اطلاعات و ساختار شناختی دانش آموز بر محور باشد مکان بروز تفکر خلاق زیاد خواهد بود. اطلاعات به مثابه عوامل خارجی هستند که بر فرآیندهای ذهنی موجود دانش آموزان تأثیر زیادی دارند. در این باره «بیاز» اعتقاد دارد که وقتی دانش آموزی با محرکی روبرو می شود ابتدا به «جذب» آن محرک می پردازد یعنی بین آن محرک و سازمان ذهنی موجود خود ارتباط برقرار می نماید و به درک آن دست می یابد. اما افراد برای درک بیشتر محرک ها باید در سازمان ذهنی موجود نشان تغییراتی دهند که اصطلاحاً «انطباق» گفته می شود. «بیاز» در کنار این دو اصل (جذب و انطباق) اصلی به نام «اعتدال در عرضه تازه ها» مطرح می کند. مطابق این اصل معلمان در عرضه اطلاعات طوری عمل می کنند که اطلاعات تازه نه کاملاً منطقی با ساختار ذهنی موجود دانش آموزان باشند و نه کاملاً بیگانه. بلکه موضوعانی مناسب و فراخور توان ذهنی و سنی دانش آموزان را طرح می کنند. بنابراین معلمان انشا می توانند در جریان درس انشا اطلاعاتی به دانش آموزان ارائه دهند تا بر معلومات آنان افزوده گردد. البته معلم انشا باید از طریق ارزشیابی ورودی از میزان اطلاعات و سازمان ذهنی موجود دانش آموزان آگاه باشد تا بتواند به درستی از عهده طراحی آموزشی درس انشا برآید.

۲- برانگیختن دانش آموز: انگیزه به نیرو یا حالتی گفته می شود که انسان را برای دست یافتن به اهدافش به فعالیت وامی دارد. در صورتی که دانش آموز برای نوشتن انشا انگیزه لازم را داشته باشد نوشته او نشانه هایی از تفکر خلاق خواهد داشت. یک پرسش غیر منتظره یا طرح مسئله ای کاملاً غیر عادی و غیر معمول می تواند انگیزه بیافریند و دانش آموز را با مسئله ای روبرو کند که برای حل آن باید خلاقانه پندیشد

کلاس درس فعالند و به تفکر واداشته می شوند.

راهبردهای عملی برای پرورش تفکر خلاق در درس انشا

۱- برای پرورش تفکر خلاق در درس انشا معلم می تواند موضوعی را طرح کند که به شکل یک مسئله باشد طوری که داخل های نامشخصی داشته باشد. این امر باعث ظهور خلاقیت در بین می شود. باید در نظر داشت که مسائل و موضوعات باید طوری مطرح گردد که سیر آن از ساده به مشکل باشد.

۲- معلم می تواند درس آموزان را در درس انشا با روش حل مسئله از جمله بارش مغزی بسازد و این مهارت را در آنان پرورش دهد. در این شیوه دانش آموزان از برخورد با مشکل و مسئله دربارهٔ راه حل آن می اندیشد و فرضیه های عرضه می کند سپس راه حل هایی ارائه می دهد و پس از آن بهترین راه حل را انتخاب می کند و در نهایت راه حل خود را بر می گرداند و جمع طرح می کند تا مورد غرض و بررسی قرار گیرد در صورتی که معلم از تفکر انتقادی برخوردار باشد به دانش آموزان نحوه ارائه نظر درباره نوشته های دیگران را یاد خواهد داد که کلیه این مسائل و امور بدون تفکر خلاق در حد سطح باقی خواهد ماند.

۳- برای پرورش تفکر خلاق در درس انشا معنی می تواند روش های صحیح مطالعه را به طور عملی در کلاس آموزش دهد. در دوره های راهنمایی و دبیرستان می توان در درس آموزان جو سی که مقالات و مطالب روزنامه ها را تحلیل کنند و نکات اساسی آن را مشخص نمایند. اگر معلم تسلط با انواع روش ها و شیوه های مطالعه آنان آشنا باشد می تواند با شکل و خلاقیت خود فعالیت های پر برتری در درس انشا طراحی و بسازد.

۴- همان طور که «گلفورد» بر اعتقاد دارد انسان تا وقتی با مسئله و مشکل برخورد نکند و داخل آن را در دست نگیرد تفکر خلاق را از او انتظار نیست. معلم انشایی می تواند نوشته هایی را ایجاد کند تا آنان را با موضوعاتی مناسب درگیر کند طوری که برای حل موضوع به گفتگو و کاوش ذهنی و فکری بپردازند.

۵- معلم انشا می تواند موضوع هایی را انتخاب کند که برای دانش آموزان نوعی مسئولیت ایجاد کند مانند دانش آموزان برای ایجاد درست و زیاده طرح بریزد، فکر کند و نقش نماید. در چنین حالتی می توان انتظار داشت که نوشته آنان حتی به شکل گزارش از روی تفکر بوده و خلاقیت و ابتکار داشته باشد.

۶- معلم انشا می تواند برای پرورش تحلیل و در سطح تفکر خلاق دانش آموزان همه تمامی در کلاس طرح کند. دانش آموزان با تفکر درباره آن و با تحلیل خود آن را کامل کنند. نکته قابل توجه این است که معلم نباید حوصله و ظرفیت لازم را داشته باشد تا بتواند همه نوشته ها را بخواند و از این طریق دانش آموزان را از نظر میزان تفکر آنان شناسایی کند. این شیوه سایر مهارت های زبانی را نیز تقویت می کند.

۷- معلم باید به نظر ها و نوشته های دانش آموزان حساس بگردد و بر

این امر اعتقاد به نفس آنان را افزایش می دهد. معلم دانش آموزان را راهنمایی و هدایت می کند تا نظرات خود را با آراش بران نمایند حتی اگر نظرات آنان نادرست باشد.

۸- معلم انشا توجه داشته باشد که در کمک به تقویت شناسایی دانش آموزان باید به طور مستقیم به آنان تازی کند بلکه باید آنان را هدایت کند تا با تفکری خلاق و واگر نسبت به حل مسئله بیندیشند و آثاری را بیافرینند.

۹- همان طور که در کتاب فارسی و راهنمایی نیز ذکر شده باید دانش آموزان هدایت شوند که در نوشتن انشای خود «به زبان خود» بنویسند. این شیوه باعث می شود تا آنان از روی تفکر و بدون و همه تفکرشان را روی کاغذ بیاورند.

۱۰- اگر می خواهید دانش آموزان در کلاس انشا خلاق باشند باید در تدریس این درس از روش های فعال تدریس سود جوید. در این روش بین دانش آموز و معلم ارتباطی بسیار فعال ایجاد می شود و نقش اساسی به عهده دانش آموز است. در این روش ها به قدرت تجربه و تحلیل دانش آموزان بیش از حفظ محفوظات بها و ارزش داده می شود.

۱۱- برای پرورش تفکر خلاق در درس انشا می توان دانش آموزان را نسبت به محرک های طر فشان حساس نمود و آنان را تشویق کرد تا همه پدیده ها را به دقت مشاهده کنند و در بیان دید ها و شنیده ها الگوی وحدی را به کار برند. باید به آنان آزادی داده شود تا احساس خود را از امور و موضوعات مختلف بیان کنند. باید فرصتی ایجاد کرد که آنان تحمل ستیزان استفاده همه گیر داشته باشند.

۱۲- می توان برای پرورش خلاقیت نمایشگاه هایی از آثار و نوشته های خلاق دانش آموزان برگزار کرد تا به تنها صاحبان آن بلکه دیگران نیز نسبت به تفکر و خلق آثار با ارزش ترغیب و تشویق شوند.

۱۳- با توجه به این که برنامه های درسی رسمی زمینه ظهور و پرورش تفکر خلاق را به وجود نمی آورند، بهتر است در کل برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی و مخصوص در انشا تغییراتی داده شود و برنامه ریزی طوری باشد که منجر به تفکر صحیح و خلاق گردد.

در خاتمه گفتنی است که ضرورت دارد در هدف، شیوه ها و چگونگی ارزشیابی درس انشا تجدید نظر گردد و معلمان این درس به هدف اصلی انشا بیندیشند و دانش آموزان را طوری پرورش دهند که آنان به راحتی بتوانند فکر خود را بیان کنند. به نظر می رسد تا زمانی که به تفکر و لگوهای آن و روش های پرورش تفکر و خلاقیت دانش آموزان توجه نشود مشکلات درس انشا قابل حل نخواهد بود. این کار مستلزم آن است که با برنامه ریزی صحیح و بدون از همان دوره ابتدایی دانش آموزان با چگونگی حل مسئله آشنا شوند و معلمان نیز با به با آنان را هدایت و راهنمایی کنند. بنابراین امید می رود در آینده مسئولان و دست اند کاران با یک برنامه ریزی کلان و اساسی تحولی بنیادی در این درس به وجود آورند. ان شاء الله

استفاده از طرح درس در آموزش زبان فارسی

جعفر خرازی دبیر مدرسه راهنمایی شهید فهمید

منطقه ۸

* ضرورت بهره جویی از طرح درس در امر آموزش

دست اندرکاران امور آموزشی می گویند همانطور که یک فیلم بدون سناریو، انجام و سرانجام مشخصی ندارد، یک کلاس بدون سناریوی آموزشی یا طرح درس هم، سر و ته نخواهد داشت. و در بعضی از مواقع درست مانند فیلمی خواهد بود که از اواخر و یا نیمه های آن به نمایشش نشسته ایم. متولیان علوم تربیتی، ضرورت بهره جویی از طرح درس در امر آموزش را در دلایل متعددی جستجو می کنند، که از مهمترین آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- نگارش طرح درس، باعث ایجاد و بالابردن روحیه مثبت در بین معلمان می شود. این روحیه مثبت از طریق ایجاد اعتماد به نفس در معلم، به دلیل آمادگی قبلی و در نتیجه تأثیر مستقیمی که در روند یادگیری دانش آموزان از خود به جای می گذارد، خود را نشان می دهد. به ویژه معلمان تازه کار که نمی توانند تمام مراحل تدریس و جزئیات آن را به خاطر سپارند، با تدوین طرح درس می توانند مشکل خود را برطرف کنند.

۲- با تهیه طرح درس، معلم احاطه کامل و تسلط لازم را بر درس پیدا می کند.

۳- تدوین طرح درس، فرصت تحقیق در روشهای تدریس و راهبردهای یاددهی - یادگیری را به وسیله ارزشیابی های متعدد ایجاد می کند.

۴- استفاده از ابزارنامه افزایش طرح درس، باعث می شود معلم نقاط ضعف و قوت خود را دریابد.

۵- طرح درس، توجه معلم را به انتخاب روشها و قیوتون متناسب تدریس، برای درسهای مختلف، جلب می کند.

۶- در جریان تهیه طرح درس، معلم فرصت خواهد داشت تا مشکلات احتمالی تدریس را پیش بینی کند.

۷- وجود طرح درس، ارزشیابی تدریس معلم، توسط معلمان راهنما،

بازرسان ارزشیابی و کارشناسان آموزشی را تسهیل می کند.

۸- طرح درس، به معلم کمک می کند که در انتخاب و تنظیم مطالب مورد تدریس به گونه ای اقدام کند که موجب درک مفاهیم توسط دانش آموزان و ایجاد توانایی در آنها شود.

۹- طرح درس، به کار و فعالیت معلم، نظم و ترتیب منطقی می دهد.

۱۰- داشتن طرح درس موجب می شود که معلم به تنظیم اوقات

کلاس خود بپردازد، و از ایجاد بی نظمی در کلاس جلوگیری کند.

۱۱- طرح درس، در کار آموزشی معلم ایجاد ذوق، رغبت و نوآوری

می کند.

۱۲- طرح درس، به معلم کمک می کند، تائیس بی های لازم را برای

تهیه وسایل کمک آموزشی و رسانه ها به عمل آورد.

۱۳- نگارش و تدوین طرح درس، معلم را برای می دهد تا نوع و

مقدار تکالیف و سایر فعالیتهای تکمیلی را ارزش تعیین کند.

۱۴- طرح درس، موجب می شود که معلم، فعالیت های ضروری

آموزشی را، به ترتیب و یکی پس از دیگری در هر جل و زمانهای مشخص

و به سبب ای منطقی پیش ببرد و نتایج حاصل از آن را برای تدریس در

مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد.

طرح کلی (سالانه) فارسی اول راهنمایی

نلت اول: فصل ۱ و ۲ و ۳

نلت دوم: فصل ۴ و ۵ و ۶

نلت سوم: فصل ۷ و دوره کردن درس های کتاب

نمونه طرح درس روزانه فارسی اول راهنمایی:

* بی نویس: کتاب طرح درس - مرتضی مجدفر

تعیین الگوهای تدریس	تجارب یادگیری (فعالیت‌های دانش آموزان)	تعیین گروه‌های تدریس (مدل کلاس)	تعیین مواد و تجهیزات آموزشی	ارزشیابی (باطرح سؤالاتی در ارتباط باهدف‌های رفتاری)
۱- روش سخنرانی - معرفی درس و اهداف - برای کلاس ۲- روش پرسش و پاسخ - تصدیق ۳- تصدیق و تکرار - برای کلاس ۴- روش پرسش و پاسخ - برای هدف‌های تدریس - برای آموزش هدف اصلی درس	۱- وقت تکرار و تکرار و تکرار ۲- تصدیق و تکرار ۳- روش پرسش و پاسخ ۴- روش پرسش و پاسخ ۵- روش پرسش و پاسخ ۶- روش پرسش و پاسخ ۷- روش پرسش و پاسخ ۸- روش پرسش و پاسخ ۹- روش پرسش و پاسخ ۱۰- روش پرسش و پاسخ	۱- کتاب فارسی سال اول راهنمایی ۲- تهیه کتاب گلستان سعدی ۳- گنج برای نوسن و زاهدی جدید بر روی تخته کلاس ۴- نور کاست حاوی متن درس	۱- کتاب فارسی سال اول راهنمایی ۲- تهیه کتاب گلستان سعدی ۳- گنج برای نوسن و زاهدی جدید بر روی تخته کلاس ۴- نور کاست حاوی متن درس	۱- سؤالات به صورت شفاهی ۲- کلمات (شوریده و محض) ۳- چه معنای هستند؟ ۴- هو خنواده کینه (عفت) ۵- رنگوبید ۶- با کینه مروت، جمله سازید ۷- معنی بیت چهارم را بگویند ۸- کتاب گلستان را گزینید و مربوط به چه قرنی است؟ ۹- متن درس را از روی کتاب به طور صحیح و روان بخوانند

تعیین محتوای درس	هدف‌های کلی درس	هدف‌های جزئی درس	ویژگی‌های دانش آموزان (تعیین رفتار ورودی)	هدف‌های رفتاری
آموزش درس جلال صنفه ۱۰	۱- آشنایی با متن درس ۲- آشنایی با متن درس ۳- آشنایی با متن درس ۴- آشنایی با متن درس ۵- آشنایی با متن درس ۶- آشنایی با متن درس ۷- آشنایی با متن درس ۸- آشنایی با متن درس ۹- آشنایی با متن درس ۱۰- آشنایی با متن درس	۱- آشنایی با متن درس ۲- آشنایی با متن درس ۳- آشنایی با متن درس ۴- آشنایی با متن درس ۵- آشنایی با متن درس ۶- آشنایی با متن درس ۷- آشنایی با متن درس ۸- آشنایی با متن درس ۹- آشنایی با متن درس ۱۰- آشنایی با متن درس	۱- آشنایی با متن درس ۲- آشنایی با متن درس ۳- آشنایی با متن درس ۴- آشنایی با متن درس ۵- آشنایی با متن درس ۶- آشنایی با متن درس ۷- آشنایی با متن درس ۸- آشنایی با متن درس ۹- آشنایی با متن درس ۱۰- آشنایی با متن درس	۱- آشنایی با متن درس ۲- آشنایی با متن درس ۳- آشنایی با متن درس ۴- آشنایی با متن درس ۵- آشنایی با متن درس ۶- آشنایی با متن درس ۷- آشنایی با متن درس ۸- آشنایی با متن درس ۹- آشنایی با متن درس ۱۰- آشنایی با متن درس

روانشناسی و آموزش در قابوسنامه

الف: گرگین

متفاوت است، ولی تجربه هایی در این کتاب می تواند سراغ گرفت که هنوز معتبر است.

در سال ۴۱۲ هجری در خاندان پادشاهی آل دیور کودکی پدید می آید. این خاندان در نواحی شمال ایران، گرگان، طبرستان، گیلان، ری و جبال سائها فرمانروایی داشتند. این کودک، که کیکاوس نام گرفته بود، به رسم امپراتوران رمان تربیت شد و شاهزاده ای بافضل و کمال به بار آمد. در میان امیران فرمانروا، فرزندی، فراخ نظری و اعتدال فکریش کمتر مانند دارد.

اعتدال و عقل

نوشته عنصرالمعالی کیکاوس بر مبنای تجربه ها و دریافت طبیعت انسان استوار است. او با شناسایی لغزشهای آدمی، به دور از تکلیف و تعصب، با فراخ نظری در جامعه اندرز به ساختن انسانی پرداخته است که همراه با بر خور داری از لذتها و موفقیت های زندگی مادی، با فضیلت، دادگری، مهربانی، و ب گدشت باشد. فلسفه اخلاقی او مبنی بر رضایت وجدان، شرافت و کاربرد عقل و اعتدال در زندگی است. در سراسر کتاب قابوسنامه مثلها و شواهد و حکایتهای بسیار برای اثبات این فکر به کار گرفته شده. زیرا برای موفق بودن و شرافتمند ماندن، که پایه های فلسفه عملی حکیمان اخلاق است، روشن اعتدالی استوار بر مبنای عقل مورد نظر است: «و به هر گناهی، ای پسر مردم را منسوب عشویت بدان. و اگر کسی گناهی کند، از خویشش اندر دل عذر گناه او بخواه، که او آدمی است و نخستین گناه آدمی کرد. و اگر کسی را که به دست بیندازی به پای همی گیر، از آنکه رسن اگر به حد و اندازه تابی در بکدبگر همی پیوندد، و چون بسیار تابی و از حد بیرون بری، از هم بگسلد. پس اندازه همه کارها نگاه دار، خواه در دوستی و خواه در دشمنی، که اعتدال جزوی است از عقل کلی.» در کتاب قابوسنامه درباره بیشتر جنبه های فکری و عملی فرهنگ قرن پنجم سخن گفته شده است. آگاهی از همه این جنبه ها نیاز به بررسی همه کتاب دارد. در اینجا بهر آنکه که فقط چند قسمت از

آیا پند و اندرز مؤثر است؟ بسیاری از صاحب نظران در این باره مقاله ها نوشته اند. برخی پند و اندرز را به کلی بی اثر دانسته اند و گروهی آن را بسیار مفید شمرده اند. و برخی راه میانه را گرفته اند، و اندرز را در مواردی مؤثر دانسته اند.

در کشوری که پند و اندرز جای بزرگی در آثار ادبی آن دارد، خوب است که نظریکی از بزرگترین پند نویسندگان ایرانی، عنصرالمعالی کیکاوس، نویسنده کتاب قابوسنامه را بدانیم: «اگر چه سرشت روزگار بر آن است که هیچ پسر پند پدر خویش را کار بند نباشد، چه آتش در دل جوانان است، از روی غفلت پنداشت خویش ایشان را بر آن تهد که دانش خویش برتر از دانش پیران بند و اگر چه این سخن مرا معلوم بود، مهر پدیری و دلسوزگی پدران مرا نگذاشت که خاموش باشم.»

جوبندگان دیگر

عنصرالمعالی به هیچ روی درباره پند پذیری جوانان دچار سوء تفاهم نبوده است. می دانسته که پند دادن بیشتر آرامش پند دهنده را در بر دارد تا آسایش پند گیرنده را. با این همه، کتاب خود را می نویسد، زیرا پند و اندرز دادن را انتقال تجربه های زندگی به دیگران می داند، و به فرزندش گیلانشاه، می گوید: «[اگر] پیش از آنکه دست زمانه تو را نرم کند، تو خود به چشم عقل در سخن می نگری، فزونی بابی و نیکنامی در دو جهان... اگر نواز گفتار من بهره ایکی لجویی، جوبندگان دیگر باشند که شنودن و کار بستن نیکی غنیمت دارند.»

به درستی معلوم نیست که گیلانشاه، پسر عنصرالمعالی کیکاوس، از پند نامه پدر در پرتو سال خود تا چه اندازه «بهره ایکی» جسته بود، اما ما، که «جوبندگان دیگریم»، در این پند نامه دلکش، تصویری از واقعیت زندگی، اندیشه ها و آداب طبقات اجتماعی، آیین و رسوم، و ارزشهای اخلاقی هم میهنانمان در قرن پنجم هجری می یابیم، و اگر چه امروز، در قرن چهاردهم هجری، بسیاری از ارزشها و روشهای زندگی و تفکر ما، پس از آن زمان،

درس زندگی گزیده قابوس نامه

انتخاب و توضیح: دکتر علما حسین یوسفی

این کتاب که بنام: «در چند فصل کتاب» عنصر المعانی در باره آموزش امور دینی و دوزن پسران و دختران سخن گفته است. البته این عقیدت بر مبنای بیشتر برای طبقات توانگر است که امکان استخدام استادان متعدد برای فرزندان خود را داشته اند و دید به یادآوریم که در آثار قبل آموزش و پرورش همگانی بوده است و توده های مردم در مسیری به تحصیل علم و دانش و قبول نظری نداشته اند.

دختران

در بحث کتاب درباره تعلیم، تربیت دختران داریم و باید که دختران در جامعه قرن پنجم هجری چگونگی موقعیتی داشته اند و هدف از تعلیم آنها چه بوده است. دختران کار اجتماعی نداشته اند و زندگی آنها در حمایت پدر و پسر شمرده شده است. و آموزش لازم برای آنها آموزش شریعت و مسائل مذهبی بوده است. عنصر المعانی بر این وجود بین پدر و مهر و رحمت سخن گفته است. اگر دختریت باشد وی را به دایگان مستور سباز و نیکو پرور، و چون بزرگ شود به معلم ده تا نماز و روزه و آنچه در شریعت است بیاموزد. اما تا در خانه توست، مادام بروی به رحمت باش که دختران اسیر مادر و پدر باشند، که پسران اگر پدر ندارند انسان نه ظلمت شغلی تواند رفت و خوشتن تواند داشت، دختر بیچاره بود، آنچه داری نخست در وجه برگ وی کن و شغل وی ساز. و وی را در گردن کسی کن تا از غم وی برهی. *

البته در جامعه دهقانی دختران و زنان در کار کشاورزی و امور مربوط به پستان شرکت داشته اند، ولی در جامعه شهری و مخصوصاً در میان طبقات بالای اجتماع، دختران پیشه و کاری نداشته اند و حرفه و فن علمی آموخته اند. بدین سبب، هنگامی که درباره آموزش دانشمندی نظری و پیشه ها در کتاب قابوس نامه سخن گفته می شود، منظور آموزش پسران است.

عصر المعانی با عقیده به اینکه اگر چه بتوانی آموختن بیاموز که مایع آبی به تو باز گردد. «برگترین مسئولیت و وظیفه پدر و خانواده را در مورد فرزندان، فراهم ساختن وسایل تعلیم علم و هنر و پیشه و فن برای آنها می داند. و مخصوصاً توجه عمیقی به فراگیری فن و پیشه دارد. و تنها فر گرفتن دانشمندی نظری را کافی نمی داند. اگر چند پیشه نه کار کودکان محشمان است، هر دیگر است و پیشه دیگر. اما از روی حقیقت نزدیک من پیشه بزرگترین هنر است. ... او در این باب داستانی دارد که بارها در کتابها، به مناسبت آموزش فرا گرفتن پیشه و فن، آمده است: «چنانکه گشناسب چون از مستقر خویش برفتاد، و آن قصه دراز است، اما مقصود من این است که وی به روم افتاد. در قسطنطنیه رفت. با وی هیچ چیز نبود از دنیاوی و عیب می داشت نان خواست، مگر اتفاق چنان افتاده بود که به کودکی در سرای پدر خویش آهنگران دیده بود که کاردها و تیغها و دهانه ها کردند مجاور. مگر در طالع وی این صنعت او فاشه بود. هر روز گرد ایشان همی گشتی و همی دیدی و این صنعت بیاموخته بود. و این روز که به روم درآمد، هیچ حبله ندانست. به دکان آهنگران رفت و گفت: من این صنعت همی دانم. وی را به مزدور گرفتند و چندانکه آنجا بود، از آن صنعت همی زیست و به کس نیازش نبود. ...»

مشاهده و تجربه

نظریه های آموزشی کتاب شامل رشته های تخصصی هم می شود، مثلاً درباره پزشکی و مهندسی می گوید که در علم سختگیری و ممارست و رحمت لازم است، و «نه تخمین و خیال یقین حاصل نمی گردد». در ترتیب علم طب به طور مشروح بنابه روش علمی زمان از خواص طبیعی بدن آدمی صحبت می کند. در پزشکی به مشاهده و تجربه، که روش علمی دانشمندی تجربی است، معتقد است. او که مطالعه و جستجوی عمیقی در کتابهای طبی جالینوس، بقراط و رازی داشته است با استفاده از نظریه های آنها به بحثی جامع درباره ساختار بدن آدمی و چگونگی تشخیص بیماری پرداخته است: «معالج باید که به هیچ حال ایندا نکند معالجتی تا نخست آگاه نگردد از وقت بیماری و از وقت علت و سبب علت، و مزاج و سال و ضعف بیمار و تجسس طبیعتش و طبع و جایگاه و ...». و «معالج باید که تجربت بسیار کند... و باید که

خدمت بیمارستانها کرده باشد، تا علتهای غریب بروی مشکل نشود... و آنچه در کتب خوانده باشد به رأی العین همی بیند و به معالجت اندر نماند.

اگر امروز دانشجویان پزشکی دانسته های نظری را با مشاهده و عمل در بیمارستانها بروی بیمار تجربه می کنند، در سالهای بسیار دور، در نه قرن پیش، امیری دانشمند و محقق از این سرزمین بدین روش اعتقاد داشته است، او به فرزند خود و کسانی که می خواهند به کار علمی بپردازند اندرز داده است که کار علمی را دست کم نگیرند، و مطالعه، تحقیق و تجربه و ذوق را فراموش نکنند: «اکنون اگر چنانکه مهندس باشی و مساح، در حساب قادر باش، زینهار که یک ساعت بی تکرار حساب نباشی که علم حساب علم وحشی است. پس اگر زمین ببیمایی، نخست باید که زوایا شناسی و شکلهای مختلف الاضلاع را خوار نگیری و نگویی که این را بر یک مساحت بکنم و باقی به تخمین که حساب مساحت تفاوت بسیار دارد.»

بدیع الزمان

نظریات تربیتی عنصر المعالی در یادگیری و اکتساب مبانی بر اصول روانشناسی است. از بحث او درباره «عقل غریزی و عقل مکتسب» به این نتیجه می رسیم که عقاید او بر اصولی استوار است که در روانشناسی جدید نیز مورد تأیید است. او می گوید: «عقل دو گونه است: یکی عقل غریزی و دوم عقل مکتسب. هر چه مکتسب است بتوان آموختن و لکن عقل غریزی هدیه خداوند است، آن به تعلیم از معلم نتوان آموخت. اگر چنانکه عقل غریزی تو را خدای تعالی داده بود، به به، تو در عقل مکتسبی رنج برو پیامور، مکتسبی را با غریزی بار کن، تا بدیع الزمان باشی. پس اگر غریزی نبود، من و تو هیچ نتوانیم کردن، باری به مکتسبی تقصیر مکن، چندانکه طاققت باشد پیامور تا اگر از جمع خردمندان نباشی، باری از جمع دانان باشی.»

این تقسیم بندی عقل به عقل غریزی و مکتسب، با تفاوت هایی در اصطلاحات، با روانشناسی امروزی جور در می آید. اگر عقل غریزی را مطابق هوش بگیریم که با ضریب هوشی افراد سنجیده می شود و عقل مکتسب را یادگیری تلقی کنیم، که بر اساس ضریب هوشی در بعضی از افراد آسانتر است و در برخی دشوارتر.

روانشناسی امروز هوش را دارای جنبه فطری و سرشتی یا به اصطلاح جدید ژنتیک می شناسد که از طریق ژنها از پدر و مادر به کودک منتقل می شود. همین عقل را عنصر المعالی «هدیه خداوند» می داند و می گوید: «آن را به تعلیم از معلم نتوان آموخت.» اگر کسی دارای ضریب هوشی عالی باشد و در شرایطی قرار گیرد که امکان یادگیری دانشها و فنون را داشته باشد، به نظر روانشناسی

امروز فردی برجسته و به اصطلاح عنصر المعالی «بدیع الزمان» می شود. اما اگر عقل غریزی نباشد، یعنی ضریب هوشی پایین باشد، چنانکه در بسیاری از افراد دارای هوش کم یا متوسط چنین است، باید «عقل مکتسبی» را پرورش داد، یعنی از طریق کوشش و زحمت در یادگیری فنون و دانشها مقید و مستأکر آمد به باز آمد و از «جمع دانان» شد.

شاعر مدیحه سرا

در آیین و رسم شاعری نظر او حکایت از شم سالم و ذوق و طبع ساده و بی تکلفش دارد که سخن شاعر باید به دور از دشواری و پیچیدگی باشد. ناخواندگان را از و معنایش را دریابند: «که شعرا از بهر مردمان گویند نه از بهر خویش» و آنجا که راجع به شاعر مدیحه سرا سخن می گوید، اشاره ای طرأود و جانب دارد که «کسی را که هرگز کاردی بر میان نبسته باشد مگوی که توبه شمیر شیر افکن و به نیزه کوه بیستون برداری و به تیر موی بشکافی. و آنکه هرگز بر چیزی نشسته باشد اسب او را به دلدد و بر اق و رخس و شبدر مانده مکن...» و حقیر همت مباحث، در هر قصیده خود را بنده و خادم مخوان الادب مدحی که ممدوح آن ارزد.»

برای شناسایی شخصیت فکری این نویسنده از فروتنی اولیه باید سخن گفته شود. در سراسر گفتار او اندکی خود ستایی و خود بینی دیده نمی شود. او به این نکته مهم در خور تأمل بارها اشاره می کند که هیچ کس همه چیز نمی داند. از زبان بزرگمهر می گوید: «همه چیز همگان دانند و همگان هنوز از مادر نترده اند» و درباره حرد می گوید: «خواستم که داد تمام بدهم و از پیشه ها بیاد کنم تا آن نیز بخوانی و بدانی مگر ت بدان حاجت افتد. و لکن چه کنم که من خود در دانش پیاده ام و اگر نیز چیزی داتم گفتار من چه فایده دارد؟ پس نوراجای ملامت نیست که من خود داد از خویشتن بدهم تا به داور حاجت نباشد.»

اما گفتار او سندهایی بسیار داشته است. این کتاب به سبب روانی و سادگی و بی تکلفی سبک، استعمال لغتهای فارسی پاکیزه، و همچنین به سبب محتوای دنیادیرش، در قرنهای پیش از پیدایش چاپ، بارها و بارها استنساخ شده و مورد استفاده اهل کتاب قرار گرفته است. در دوره های جدید نیز بارها در ایران چاپ و تجدید چاپ شده و به زبانهای ترکی، آلمانی، فرانسوی، انگلیسی، روسی، عربی و ژاپنی ترجمه شده است.

او که داد از خویشتن بدین گونه خردمندان و فروتنانه داده است، تا به داور نیازش نباشد ما را نیز به تأمل بر می انگیزد تا درباره خویش به داوری بپردازیم، و دریابیم که در دانش و بینش سواره ایم یا پیاده.

در بیان ضررهای اجتناب غیبت

یکی از مقاصد بزرگ سر و پا و بیانی عظام - سیاهه - بله علیهم - که علاوه
بر آن که خوب - مقصود - مستقیم است - وسیله پسران مقاصد بزرگ و
خوب است - اسکال - عدیده فاضله می - بند لوحه نیمه و لوحه فاضله
است - و چند از آنها - جوهرین - عدبات طمانینه - باب نفس
که همیشه - می - آید - و هر یک عدیده فاضله است - این مقصود
بزرگ که مقصود جمیع عالمی و فرقی است - بخدا نگردد - مگر در راه وحدت
عوس و اتحاد همه و لقب - خوب - عدیده لب نفس - عدیده دلی و ظاهری
و فرقی - حاد و غیره - فوری - عدیده لوحه می - که اسکال - یک شخص ذهنه و
جمعیت به مرتبه یک شخص - است - و فرقی - به مرتبه عقد و جری آن
است - و جاء - بوسیله - بعضی - خوب - یک مقصود بزرگ - نهی و یک بهم
مقصود عقلی که صلاح جمیع افراد است - خرج - در - و شرح حسن موافق
و خوبی - این یک لوح - یک خلیفه به - به - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
منفی که در - در - است - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
حکایت های - سیاهه - و لوحات مقصود - مقصود خوب روشن می شود که در
و این طلوع - در - است - نهی خوب - سیاهه - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
مستقیم است - و مساحتی - در - مستقیم - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
نمی - عدیده - لوحات بزرگ - در - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
در - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
عدیده و جمعیت های می - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
این مقصود - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده
خوب - این عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده - عدیده

من بر هر مسلم غیور بعد از آنکه برائی لازم است برائی | حفظ | شخص
خود از فساد و عیوب هل دین را بفاق و نگه داری حواره مسلمین و
نگه داری وحدت جمعیت و حاکم عقد اخوت خود را از این بدیهه | حفظ |
کنه و از راهی بهی ازین عمل قبیح نماید و اگر حدائق خوشه لاکتور
دارقین عمل نیست | بوده | از این گونه کند و در صورت مکالمه و عدم
فساد از صاحبین سرصد و سحران نماید و الا برائی و سلفدار گردد
ترتیب این خطبه را نمود و در سه صد اقب و وحدت و اتحاد در قلب
خود گنبد کرد و با از اعضای صالحه جامعه به شمار آید و یکی از
آراء دخیله در حرج سلام باشد و الله الهادی فی سبیل الرشاد

در بیان علاج این موبقه است

بل ان الله علاء ابن حفيظه قضيه حد - حصار - بكره عمه الخ
وعمل ما هو -

اما علی: در حدیثی که در بیان حدیث آمده است که هر کس که در روز قیامت بر سر او شهادت باشد، او را بهشت است.

و نتایج آن از انسان صادر می شود ، اما فایده خیالی مرتب بر آن است که انسان [را وادار می کند] به قدر چند دقیقه ، فضای شهوت نفسانی خود را در ذکر مساوی مردم و کشف عورات آن ها کرده ، با بذله گویی و هرزه سرایی که ملایم با طبیعت حیوانی یا شیطانی است ، صرف وقت نموده ، مجلس آرای می نموده و تشفی قلبی از محسودان نموده است .

اما آثار زشت آن ، شمه ای از آن را در فصل های سابق شنیدی ، اکنون شمه ای از آن را گوش کن و عبرت گیر ، و در میزان مقایسه گذار . البته این تفکر و موازنه نتایج حسنه دارد . اما آثار آن در این عالم ، آن است که انسان از چشم مردم می افتد ، و اطمینان آن ها از او سلب می شود ، طبع مردم بالفطره مجبول به حب کمال و نیکویی و خوبی ، منفر از نقص و پستی وزشتی است . و بالجمله فرق می گذارند بین اشخاصی که احتراز از هتک مستور و از کشف اعراض و سرایر مردم کنند و غیر آن ها . حتی خود مغتاب نیز شخص محترز از این امور را از خود ممتاز داند فطره و عقلا . اگر کار را از حد گذرانند و برده ناموس اعراض مردم را درید ، خداوند او را در همین عالم رسوا می کند .

پناه می برم به خداوند از غضب حلیم . بلکه ممکن است هتک حرمان مؤمنین و کشف عورات آن ها انسان را منتهی به سوء عاقبت کند . زیرا که اگر این عمل در انسان ملکه شد ، تأثیری در نفس دارد که یکی از آن ها این است که تولید بغض و عداوت نسبت به صاحبش می کند ، و کم کم زیاد می شود ، و ممکن است این بغض و عداوت باعث شود که در وقت مردن که کشف بعضی حقایق بر انسان شود و معاینه بعضی عوالم را کرده ، و برده ملکوت برداشته شد ، انسان به واسطه رزیت مقامات آن ها و اکرام و اعظام حق تعالی از آن ها به حق تعالی بغض پیدا کند . انسان بالجمله دشمن دوست دشمن است ، و بغض موجب بغوض است . پس با دشمنی حق و ملائکه او از این عالم منتقل شده ، به خدایان ابدی و شقاوت دائمی رسد . عزیزم یا بندگان خدا که مورد رحمت و نعمت او هستند و مخلع به خلعت اسلام و ایمان اند ، دوستی پیدا کن و محبت قلبی داشته باش . مبدا به محبوب حق دشمنی داشته باشی که حق تعالی دشمن دشمن محبوب خود است و تو را از ساحت رحمت خود طرد کند . و بندگان خدا در بین بندگان مخفی هستند و معلوم نیست این دشمنی تو و هتک سترو کشف عورت این مؤمن ، برگشت به هتک ستر خدا نکند .

مؤمنین اولیای حقند . دوستی با آن ها دوستی با حق است ، و دشمنی آن ها ، دشمنی با حق است . پس از غضب حق و بر حذر باش از خصومت شفاعت روز جزا « وِلَی لَیْنٌ شَفَاعَةُ خُصْمَاؤُهُ » . قدری تفکر کن در این نتایج دنیوی و اخروی این معصیت . و قدری تأمل کن در آن صورت های موحشه مدهشه که در قبر و یزخ و قیامت به آن مبتلا می شوی ، و مراجعه کن به کتب معتبره اصحاب - رضوان الله علیهم - و اخبار مأثوره از انمه اظهار - سلام الله علیهم - که حقیقه کفر شکن است . پس موازنه و مقایسه کن بین یک ربع ساعت هرزه گویی و بذله سرایی و فضای شهوت خیالی و هزاران هزار سال گرفتاری در صورتی که اهل نجات باشی و یا

ایمان از این عالم بروی ، والا مقایسه کن آن را با خلود در جهنم و عذاب الیم همیشگی - نفوذ بالله منه -

علاوه بر این تو اگر دشمنی نیز داری یا شخصی که از او غیبت می کنی . مقتضای دشمنی نیز آن است که از او غیبت [نکنی] اگر ایمان به احادیث داری . زیرا که در حدیث وارد است که حسنات غیبت کن منتقل می شود به نامه عمل کسی که از او غیبت کرده ، و سیئات این به نامه آن منتقل می شود . پس خواستی دشمنی با او کنی ، با خود دشمنی کردی . پس بدان با خداوند نمی توانی ستیزه کنی . خداوند قادر است با همین غیبت تو ، آن شخص را در نظر مردم ، عزیز و محترم کند ، و تو را به واسطه همین در نظر آن ها خوار و ناجیز کند ، و در محضر کرویبت نیز همین معامله را کند . نامه اعمال تو را از سیئات پر کنند ، پس تو را مفتضح کند و نامه اعمال او را از حسنات پر کنند ، و او را معزز و محترم کند .

پس بفهم که با چه قادر جباری در ستیزه هستی و از دشمنی او بترس . و اما عملی به این است که تاجندی با هر رحمت شده ، کف نفس از این معصیت کرده ، مهار زبان خود را در دست گرفته ، کاملاً از خود مراقبت کنی و با خود قرار داد کنی که جندی مرتکب این خطیئه نشوی و از خود مراقبت و محافظت کنی و حساب خود را بگشی . امید است ان شاء الله پس از مدت کمی اصلاح شده ، قلع ماده آن بشود ، و که که کار بر تو آسان می شود . پس از جندی احساس می کنی که طبعاً از آن مترجر و منتفزی ، پس راحتی نفس و التذاد آن در ترک این می شود .

[در بیان آن که ترک غیبت در موارد جایزه اولی است]

بدان که علما و فقها - رضوان الله علیهم - مواردی را از حرمت و غیبت استثنای فرمودند که در کلمات بعضی بالغ برده موضوع می شود ، و ما در صدد شمردن آن ها نیستیم . زیرا که این اوراق ، موضوع برای بحث فقهی نیست . آنچه لازم است در این مورد ذکر کنیم ، این است که انسان باید در همه موارد از مکائد نفس ایمن نباشد ، و با کمال دقت و احتیاط تمام متنبی کند ، و در صدد عذر تراشی نباشد که یکی از موارد استثنای را به دست آورده ، به عیب جویی و بذله گویی سرگرم شود .

مکائد نفس ، بسیار دقیق است . ممکن است انسان را از راه شرع ، مومنه [نموده] ، گول زند و وارد در مهالک کند ، مثلاً غیبت متجاهر به فسق گرچه جایز است ، بلکه در بعض موارد که موجب ردع او شود واجب است و از مراتب الهی از متکر شمار می آید ، ولی انسان باید ملاحظه کند که داعی نفسانی او در این غیبت آیا همین داعی شرعی الهی است یا داعی شیطانی و محرک نفسانی در آن مداخلت دارد . اگر داعی الهی دارد ، از عبادات بشمار می آید ، بلکه غیبت با قصد اصلاح متجاهر و عاصی ، از اوضح مصادیق احسان و انعام به او است ، گرچه خودش نفهمد ، ولی اگر مشوب به فساد و هواهای نفسانی است ، در صدد تخلیص نیت بر آید و از اعراض مردم بدون قصد صحیح اعراض کند . بلکه عادت دادن نفس را به غیبت در مورد جایز نیز مضری به حال آنست . زیرا که نفس مایل به

نیروز و فایح است ممکن است به واسطه احتیاز نمودن از آن در موارد جاریه که نه وارد شود به مرحله دیگر که آن مورد مجرمه است. چنانچه ورود در سهات با آن که جایز است ولی نیکو نیست. چون آن‌ها حمای محرمات است، و ممکن است نشان به واسطه ورود در آن‌ها در محرمات نیز وارد شود. حال باید حتی الامکان نفس را برهیز از این موارد و از جبهاتی که حمل سرکشی نفس در آن‌ها می‌بود. حذر کند.

بسی در مواردی که غیبت واجب می‌شود مثل مورد سابق و بعضی موارد دیگر که علما ذکر فرموده‌اند، البته باید اقدام نمود، ولی ثبت را بر هوی نفس و متابعت سلطان باید تخلیص نمود. ولی در موارد حواز، ترک آن اولی و حسن است. هر امر جائزی را انسان نباید مرتکب شود و خصوصاً این طور از امور که مکانه نفس و سلطان در آن خیلی کارگر است.

در روایت است که حضرت عیسی - علیه السلام - غنیه - باحواریین به مرد از سنگی گذشتند حواریین گفتند: چه قدر بوی این مرد زرد است! حضرت عیسی - علیه السلام - فرمود: چه قدر دندان‌های او سفید است! الله مری نوح بشر باید صاحب چنین نفس ترکیه شده می‌باشد. بر کسی سدا در مصروع حق تعالی ذکر سوء نمود. آن‌ها نقص او را دیدند. آن حضرت کمال آن را گوشزد آن‌ها کرد.

[در بیان آن که استماع غیبت، حرام است]

چنانچه غیبت حرام است، گوش کردن به آن نیز رقیق آن است در حرمت، بلکه از بعضی روایات، ظاهر شود که مستمع، مثل مغتاب است در همه عیوب حتی و جوب استحلال و کبیره بودن آن.

گوش کننده به غیبت نیز، غیبت نفس است و مقصود از سامع نیز مستمع است. بلکه از روایات بسیاری ظاهر می‌شود که در غیبت واجب است، پیغمبر کریم - صلی الله علیه و آله - از غیبت و گوش کردن آن نهی فرمود. و بعد از آن فرمود: آگاه باش که کسی که بر برادر خود ممت گذارد و غیبتی را که درباره او نمیدارد در مجلسی رد نماید از او، خدای تعالی از او رد فرماید هر باب از شر در دنیا و آخرت. و اگر رد نکند آن را یا آن که قادر بر رد آن باشد، می‌باشد بر او مثل گناه کسی که غیبت کرده است. و در هفتاد بار.

و گاه می‌شود که مستمع علاوه بر آن که در غیبت که واجب است، نمی‌کند، مغتاب را به غیبت وادار می‌کند، یا به شرکت با او و هم نفس شدن و عجب‌دهی بی‌موقع بی‌دری گفتن، یا اگر از اهل صلاح بشمار آید به واسطه دگری یا استغفاری یا چیزهای دیگری که وسایل شیطانی است، معاص را به غیبت وادار کند. نفوذ بالله مته.

[کلام شهید ثانی - رحمه الله]

سخن بزرگوار و محقق عالی مقدار شهید سعید - رضوان الله علیه - در کلامی است که ما تمیم می‌کنیم این مقام را به ترجمه آن کلام شریف فرماید. از بلندترین انواع غیبت، غیبتی است که بعضی اشخاص که در

صورت اهل علم و فهم هستند، و اهل دین هستند، می‌کنند. زیرا که آن‌ها مقصود خود را می‌فهمانند به صورت اهل صلاح و تقوی. این‌ها غیبت می‌کنند و اظهار می‌کنند که ما از آن برهیز می‌کنیم، ولی نمی‌دانند به واسطه نادانی و جهل خود، که آن‌ها جمع بین دو زشتی نموده‌اند. یکی ریا و یکی غیبت. و مثل این است کسی که ذکر شود پیش او انسانی، بگوید: الحمد لله که ما مبتلا به حب ریاست نیستیم، یا مثلاً مبتلا به حب دنیا نیستیم یا ما صفت کذایی را نداریم، یا بگوید نفوذ بالله از کمی حیا، یا از بی‌توفیقی، یا بگوید خداوند ما را حفظ کند از فلان عمل مثلاً. بلکه گاهی مجرد حمد خدا غیبت است اگر از آن عیب کسی فهمیده شود، متها این غیبتی است که در صورت اهل صلاح واقع شده.

این شخص خواسته که عیب کند غیر را به قسمی از کلام که مشتمل بر غیبت و ریا است، و دعوی خلاصی از عیب و میرا بودن از آن است، با آن که واقع است در آن، بلکه بزرگ تر از آن. و از طرق غیبت آن است که گاهی پیش از آن که بخواهد غیبت کسی را کند، از او مدحی می‌کند و مثلاً می‌گوید: فلانی، چه حالات خوبی دارد. در عبادات کوتاهی نمی‌کند، ولی به واسطه کم صبری که همه ماها به آن مبتلا هستیم، سستی در عبادت برای او پیدا شده، خود را مذمت می‌کند، و مقصودش مذمت از او است. و از خود می‌خواهد مدح کند به تشبیه کردن خود را به اهل صلاح در مذمت کردن از خود. این شخص جمع کرده بین سه فاحشه غیبت و ریا و ترکیه نفس و گمان می‌کند که از صالحین است، و از غیبت، تعجب می‌کند. این چنین شیطان بازی می‌کند با اهل جهل و نادانی، در صورتی که استغفار به علم و عمل پیدا کردند بدون آن که طریقه را محکم کنند. پس شیطان تعجب کند آن‌ها را، و به مکانه خود حیط کند عمل آن‌ها را و به آن‌ها بخندد.

و از این قبیل است آن که اگر در مجلسی، غیبتی نمود، و بعضی حاضران نشنوند و یکی از آن‌ها بخواهد عاقلان را متوجه کند به غیبت بگوید: سبحان الله چه چیز عجیبی است؟ این شخص ذکر خدا کند و آن را وسیله تحقیر باطل و خبیث خود قرار دهد، مع الموصف به حق تعالی در بن ذکر ممت گذارد، این نیست حراز جهل و غرور.

و از این قبیل است آن که بگوید فلان شخص بری و فلان اتفاق افتاد یا مبتلا به فلان چیز شد. بلکه بگوید برای رفیق ما یا دوست ما چنین ابتلایی بیش آمد کرد، خداوند ما و او را بیمارزد. این شخص اظهار دعا و تالیم و دوستی و رفاقت می‌کند و غیبت خود را با این امور نجاه می‌دهد، و خداوند از خبیث باطن و فساد نیت او قطع است، و به واسطه جهل خود نمی‌داند که غضب حق نسبت به او بیش تر است از جهال که متجاهر به غیبت هستند. و از اقسام خفنه غیبت، گوش کردن به آن است از روی تعجب، زیرا که او اظهار تعجب می‌کند که نشاط مغتاب زیاده گردد در غیبت، و او را وادار به غیبت می‌کند به تعجب. مثلاً می‌گوید من تعجب می‌کنم از این حرف، من تاکنون نمی‌دانستم آن را. من از فلانی این کار را نمی‌دانستم. می‌خواهد تصدیق کند با این کلمات مغتاب را، و از او طلب زیادت کند با لطایف، یا آن که تصدیق غیبت نیز غیبت است، و گوش کردن به آن بلکه سکوت کردن در وقت شنیدن آن، غیبت است.

نگاهی به کتاب جدید التالیف عربی راهنمایی

عیسی منقی زاده
کارشناس مسئول گروه عربی

مقدمه

در دورانی که سراسر مردم جهان زلزله سو، تسخوس دگرگوتهای بی شمار است. و تغییر و تحول در مبون مختلف زندگی بشر، شتاب بیشتری گرفته است. بنابراین آشنای آموزش در همه زمینهها گوناگون دیگر سرفتها و دگرگوتهای هماهنگ نبود و پس جو هدماندها فرسودگی تدریجی کاری خود را پس از این زده است خود را

حدود ۱۲ سال قبل حساس حسن ضروری در زمینه آموزش زبان عربی به سمت سه که من از بخش و منطقه و زمینه بسیار. نبود پس زبان بوزی در مقدمه و طرح بود و کتابهای دوره راهنمایی تحصیلی و پس از آن طرح و تالیف شد و نسبت به کتابهای که قبلاً تالیف شده بود، موثرتری گشت کرد و از راه آموزش زبان عربی گامهای مؤثری را برداشت. اکنون بعد از گذشت ۱۲ سال از تالیف این کتابها، اکنون لازم است که این کتابها را به روز رسانی و به روز رسانی و به روز رسانی

علت تغییر کتابهای عربی دوره راهنمایی هر چند کتابهای موجود عربی دوره راهنمایی در دهه گذشته، نبود نویسی را در آموزش زبان عربی به خدمت گرفت و سر آموزش را از سبدهای سنتی خارج کرد و کتابها را شکل و روشی خود را مدد لیکن به دلایل زیر تغییر مجدد آنها ضروری می نمود:

- ۱- همانکه زبان همواره در حال تغییر و دگرگونی است، قواسم آموزش آن نیز در تغییر و دگرگونی است.

- ۲- با تغییر نظام آموزش متوسطه، کتابهای عربی دبیرستان یکی پس از دیگری تغییر کرده و هم اکنون برای دوره سه ساله دبیرستان و دوره یک ساله پیش دانشگاهی کتابهای جدید تالیف شده است. بنابراین سری هماهنگی این دو دوره از جهت محتوی و سیر منطقی مطالب را آغاز دوره راهنمایی تا پایان دبیرستان ضرورت داشت کتابها را نو تالیف شود.

- ۳- سنگین بودن محتوای درسی، با این توضیح که با همه کوششی که در شش با هفت سال گذشته در جهت کم کردن محتوای قبلی من ها و قواعد و تمرینات صورت گرفته، هنوز هم کتابها قوی و منطقی خود بدست نیامورده اند.

- ۴- جدت نبودن متن بعضی از دروس: با همه تلاشی که مؤلفان در تهیه متن ها به کار برده اند برخی از متون در سال دوه و خصوصاً در سال سوم راهنمایی، جدت لازم را برای بچه ها ندارند.

- ۵- بودن نظم منطقی در باره ای از قواعد درسها که مرا آموزش زبان عربی را که برخلاف زبان فارسی و زبانهای هند و اروپایی، استثنای است با مشکل مواجه کرده است.

- ۶- در طول مدتی که کتابها در مناطق آموزشی گسترش پیدا کرده، از سوی دبیران عربی، گاه نظراتی اظهار شده که باید مورد توجه قرار می گرفت.

- ۷- در همه مهمتر آنکه کتابهای عربی دوره راهنمایی می بایست پنج سال قبل تغییر می کرد، چون کتابهای عربی که در سالهای ۶۷ تا ۶۹ تالیف شده بود بر اساس برنامه موقتی بود که قصد داشت مشکل تدوین کتاب درسی دانش آموزان را هر زمان در دو مقطع تحصیلی راهنمایی و دبیرستان حل کند و بدیهی است که برنامه اساسی و منطقی آموزش زبان عربی می بایست از پایه اول یعنی اول راهنمایی تحصیلی آغاز و همگام با دانش آموزان، سال به سال پیشرفت می کرد تا به پایان دوره دبیرستان برسد. اما جری این برنامه برای طی سیر تدریجی خود هفت سال زمان لازم داشت. به همین خاطر این مدت زمان برای تهیه کتابهای عربی دو دوره راهنمایی تحصیلی و دبیرستان نه منطقی بود و نه تا نازهای جامعه و نظم عین آموزشی سازگاری داشت.

پس از تالیف کتابهای راهنمایی و دبیرستان و در دسترس قرار گرفتن کتابهای عربی برای دانش آموزان، گروه عربی دفتر برنامه ریزی و تالیف در سال ۶۷ شورای مرکب از اساتید، کارشناسان و همکاران مجرب و صاحب نظر تشکیل داد و در جلسات متعدد در فاصله سالهای ۶۷ تا ۶۹ به بحث و

ج: حیطه مهارتی

- ۱- عبارتهای عربی را به سگن صحیح بخواند
- ۲- از عهده ترجمه جمله های ساده عربی برآید
- ۳- مقادیر آیات ساده قرآن و برخی از احادیث را درآید
- ۴- کاربرد صحیح اسمهای اشاره را تشخیص دهد و تفاوت کاربرد بین آنها را در موقعیتهای مختلف درک کند
- ۵- صیغه های مختلف افعال ماضی و مضارع و ماضی مضارع را در مضامین مناسب آنها صرف کند
- ۶- بعضی از احتمالات بر کاربرد عربی را که در گفتگو و محاوره استعمال میشوند بگویند
- ۷- برخی از احتمالات را با استفاده از کلمات استفهامی، سوالی کند

مرفصلهای قواعد عربی در سال اول راهنمایی

- ۱- آشنایی با جنس و زاده با تصاویر آنها بدون اشاره به مذکر و مؤنث بودن و درها
- ۲- آشنایی با جملات کوتاه با استفاده از اسمهای اشاره هذا و هذه
- ۳- استفاده از ادوات استفهام (کلمات پرسشی) ما، هل؟
- ۴- کاربرد اسمهای اشاره ذلک، تلک
- ۵- استفاده از ادوات استفهام من، من هو؟ من هي؟
- ۶- استفاده از جهات در جمله ها از قبیل: ماء، خلف، تحت، فوق
- ۷- و بکارگیری از اسم استفهام أين؟
- ۷- تعارین عامه
- ۸- مفرد و منی، هذل، هذلک، هاتان، هاتین
- ۹- جمع مذکر سالک، جمع مؤنث سالک
- ۱- جمع مکسر و دیگر نمونه هایی که در زبان فارسی کاربرد فراوان دارند
- ۱۱- قسامه کسبه، سب، فعل، حرف
- ۱۲- تعارین شامه

مرفصلهای قواعد عربی در سال دوم راهنمایی

- ۱- بازآوری مباحث مهم سال اول
- ۲- فعل ماضی، صیغه های مفرد مذکر و مؤنث غائب
- ۳- فعل ماضی، صیغه های منی و جمع مذکر و مؤنث غائب
- ۴- فعل ماضی، صیغه های مفرد مذکر و مؤنث مخاطب
- ۵- فعل ماضی، صیغه های منی و جمع مخاطب
- ۶- فعل ماضی، صیغه های متکلم
- ۷- فعل مضارع، صیغه های مفرد مذکر و مؤنث غائب
- ۸- فعل مضارع، صیغه های منی و جمع مذکر و مؤنث غائب

بررسی درباره اهداف آموزش زبان عربی در مقطع راهنمایی و دبیرستان و محو و مقلات درسی دیگر در مقطع و در حد برنامه ی قوه مد که در آن همه حواس و توان ذهنی و جسمانی کامل مورد توجه قرار گرفت. این فعال بر تفرقه حسنی و منطقی آموزش زبان عربی بود که قصد داشت در دوره راهنمایی و دبیرستان آموزش را با اصول و ساختار زبان عربی به عنوان یکسلفه قرآن و معارف اسلامی سازماندهی و در بر حبه و در مقطع دبیرستان آموزش بر تفرقه حسنی زبان عربی به طریق و ذوقی معارف قرآنی بی برده و در این مقاله به احکام اهداف آموزش زبان عربی در دوره راهنمایی و دبیرستان و سپس به سرفصلهای قواعد می پردازیم و در پایان به ویژگیهای کتاب عربی و در آشنایی جدید با تلفظ و معانی خود دست

اهداف کلی آموزش زبان عربی

در دوره راهنمایی تحصیلی

- ۱- آشنایی با ساختار جملات ساده عربی به منظور ورود به فرهنگ قرآنی و دینی
- ۲- آشنایی با آیات ساده قرآن و احادیث و ترجمه و فهم آنها
- ۳- ایجاد علاقه مندی نسبت به زبان عربی و بر غلب بر بی استفاده و بهره گیری از مباحث
- ۴- ایجاد تمایلی در سبب جوایی

اهداف آموزشی

الف: حیطه شناختی

- ۱- آشنایی با ساختار جملات عربی
- ۲- آشنایی با زاده های بر تفرقه حسنی و فرهنگ اسلامی
- ۳- آشنایی با برخی از اصطلاحات و لغات که کاربرد فراوان دارند
- ۴- آشنایی با قسامه کسبه و فعل و حرف
- ۵- آشنایی با صیغه های مضارع، مضارع
- ۶- آشنایی با ساختار کلمات ظاهری و معنی و فعل
- ۷- آشنایی با برخی از کلمات استفهامی
- ۸- آشنایی با تعدادی از کلمات هم جانم و در زبان عربی و کاربرد فراوان در فارسی

ب: حیطه عاطفی

- ۱- ایجاد نگرش مثبت نسبت به زبان عربی به عنوان زبان قرآن و دینی و زبانهای دین
- ۲- ایجاد علاقه نسبت به روشهای دینی و اخلاقی و تربیتی در قالب متن های مناسب و عبارتهای جذاب به تنبیه غیر مستقیم
- ۳- ایجاد تمسکین نسبت به جوایز مولد اسلامی از قبیل آیات، روایات و دیگر متن های اسلامی

۹- فعل مضارع، صیغه‌های مفرد مذکر و مؤنث مخاطب

۱۰- فعل مضارع، صیغه‌های منثی و جمع مذکر و مؤنث مخاطب

۱۱- فعل مضارع، صیغه‌های متکلمه

۱۲- تمرین عامه با توجه به صیغه‌های مختلف فعل ماضی و مضارع

سرفصلهای قواعد عربی در سال سوم راهنمایی

۱- یادآوری مطالب مهم سال اول و دوم راهنمایی

۲- فعل امر، صیغه‌های مفرد

۳- فعل امر، صیغه‌های منثی و جمع

۴- منفی کردن فعل ماضی

۵- منفی کردن فعل مضارع

۶- فعل مضارع با استفاده از لای تهی، نفی، لم، لَمْ، لَمْ، لَمْ

۷- وزن کلمات

۸- تمرین عامه

۹- میندا و خبر به شکل ساده

۱۰- فعل و فاعل

۱۱- مفعول - جار و مجرور

۱۲- تمرین عامه

اصول و معیارها در طراحی و تدوین کتب درس عربی در دوره راهنمایی

الف: گزینش محتوی

۱- گزینش محتوی با توجه به اهداف کلی برنامه درسی و اهداف آموزشی هر پایه صورت گیرد.

۲- آموزش با استفاده از روش ساده به مشکل در نظر گرفته شود.

۳- محتوای کتاب با توانمندیهای سطحی دانش آموزان مطابقت داشته باشد.

۴- توجه به متون جدید و قدیم در گزینش محتوی

از آنجا که هدف اصلی از آموزش زبان عربی، استفاده از متون گرانقدر فرهنگ اسلامی است، این نکته باید مورد توجه قرار گیرد که از متونی در درسها استفاده شود که دانش آموزان را برای رسیدن به آن هدف مقدس باری دهد.

۵- توجه به ایجاد انگیزه و رغبت در فراگیران

برای اینکه دانش آموزان نسبت به درس عربی علاقمند شوند سعی شود در کتابهای عربی از تصاویر مناسب و نقاشی‌های جذاب استفاده شود.

هر چند هدف از آموزش زبان عربی در مقطع راهنمایی و دبیرستان مکالمه نیست، اما در آغاز برای ایجاد تنوع در کتاب و انگیزه در فراگیران، از گفتگوها و محاوره‌های ساختاری استفاده شود.

۶- توجه به ارزشهای اسلامی در گزینش محتوی

سعی شود در طراحی متن‌ها مفاهیم و ارزشهای اخلاقی و تربیتی و در قالب داستانهای زیبا و پرجاذبه گنجانده شود تا دانش آموزان غیر مستقیم به آن مفاهیم متعالی اسلامی دست یابند.

۷- در دوره سه ساله راهنمایی تحصیلی، دانش آموز با کلیات مباحث صرفی و نحوی آشنا می‌شود و از ذکر جزئیات برهیز می‌شود و قواعد دستوری به گونه‌ای طراحی شود که دانش آموز بتواند در مرحله کاربرد از آموخته‌های خود استفاده کند.

ب: گزینش تمرینات

در انتخاب تمرینات باید به نکات زیر توجه کرد:

۱- تمرینات به گونه‌ای انتخاب شوند که مهارتهای زبانی و گفتاری و درک مطلب را در دانش آموزان تقویت کند.

۲- تنوع تمرینها در همه دروس رعایت شده بطوری که این تنوع همه اهداف درسها را پوشش دهد و خلافت دانش آموزان و علاقمندی آنها را موجب شود.

۳- تمرینات ساختاری که مهارت و توانایی دانش آموزان را در شناخت جمله‌ها به همراه داشته باشد مورد توجه قرار گیرد.

۴- جمله‌های تمرینات به گونه‌ای انتخاب شود که علاوه بر نهاد مثال برای قواعد دستوری، خود نیز معانی اخلاقی، تربیتی، اجتماعی و ... داشته باشد.

ج: سازماندهی محتوی

توجه به ارتباط طولی مفاهیم برنامه درسی در پایه‌های مختلف از قبیل:

۱- رعایت تقدم و تأخر منطقی موضوعات در یک پایه تحصیلی و با پایه‌های تحصیلی مختلف

۲- رعایت پیش نیازهای لازم برای یادگیری موضوعات بعدی

۳- توجه به تنظیم برنامه درسی متناسب با فرآیند رشد جسمی و شناختی دانش آموزان

۴- تناسب حجم مطالب کتاب با تعداد ساعات درسی

د: ارزشیابی

۱- در ارزشیابی سعی شود تا میزان درک و فهم دانش آموزان مورد ارزیابی قرار گیرد.

۲- سوالات عمدتاً در سطح درک و فهم طراحی شود.

مهمترین ویژگی‌های کتاب عربی اول راهنمایی

در تألیف کتاب عربی اول راهنمایی نکات مهم و متفاوتی مورد نظر بوده که به مهمترین آنها اشاره می‌شود:

۱- بهره بردن از زبان قرآنی:

هر چند گوشش بر آن بوده است که اصل سادگی و روانی و آشنایی ذهنی

در هر حال بر همه جبر مقدم باشد. با این همه، در کاربرد واژه‌ها در متن‌ها و تمرینات سعی شده است از کلمه‌های قرآنی استفاده شود.
به عنوان نمونه متنی که برای درس سوم کتاب اول تنظیم شده ذکر می‌کنیم که در آن علاوه بر جذاب بودن متن از واژه‌های قرآنی متعدد استفاده شده است.

النَّسْلَةُ فِي الْحَدِيقَةِ

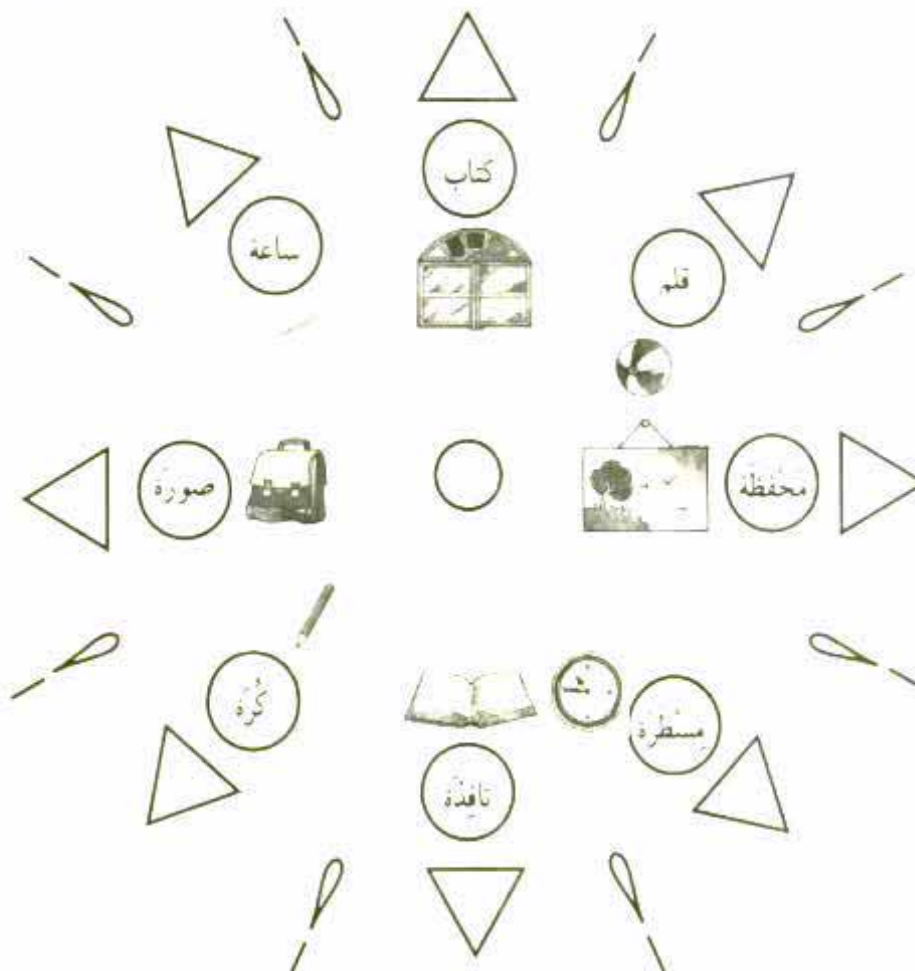
هذه نَمْلَةٌ.
النَّسْلَةُ فِي الْحَدِيقَةِ.
تَسْأَلُ النَّسْلَةَ:
ما هذا؟ هذا عَجِيبٌ!
هذا عَمُودٌ حَتْمًا!
النَّحْلَةُ: لا، هذا رَجُلٌ.
— ما هذا؟
هل هذا لَوْلُؤٌ؟
— لا، هذا عَتَبٌ.
— هذا سَقْفٌ، نعم... هذا سَقْفٌ!
— لا... لا هذا وَرَقٌ.
— ما هذه؟
هل هذه شَجَرَةٌ؟
— لا، هذه وَرْدَةٌ.
— و ما هذه؟
— هذه فَرَاشَةٌ.

— ما هذا؟
هذا واسعٌ جدًا!
هل هذا بحرٌ؟
— لا، لا...
هذه بركةٌ صغيرةٌ.

یادداشت و تأمل در متن درخواست می‌یافت که واژه‌های «نَمْلَةٌ»، «نَحْلَةُ»، «عَجِيبٌ»، «حَتْمًا»، «رَجُلٌ»، «عَتَبٌ»، «وَرَقٌ»، «شَجَرَةٌ»، «سَقْفٌ»، «وَرْدَةٌ»، «الْفَرَّاشُ»، «واسعٌ»، «بحرٌ»، «صغيرةٌ» قرآنی هستند و جز چند واژه، اغلب کلمات از واژه‌های قرآنی است و این بهره‌گیری از کلمات قرآنی در قالب جمله‌های ساختاری و کوتاه، بهترین شیوه برای ورود به فرهنگ قرآنی و معارف اسلامی است. نکته مهم و قابل توجه این است که این گونه واژه‌ها در ابتدای کار باید در شکل متن‌های زیبا و جذاب و بصورت داستان ارائه شود تا شور و نشاط را در دانش آموزان برانگیزد به طوری که درس عربی از صورت زبانی مرده با لغاتی مشکل و خشک و بی‌مصرف، به زبانی رسا و گیرا و زنده و دلنشین که دارای منابعی سرشار از معارف و الای انسانی است تبدیل شود تا نام آن دیگر موجب رعب و دلزدگی دانش آموز و معلم نشود.

۲- استفاده از تصویر به صورتهای مختلف برای ایجاد تنوع، طراحی جدولهای گوناگون آموزش واژه‌ها- هم به منظور سرگرمی و هم یادگیری- بخصوص در درسهای نخستین چشمگیر است که در اینجا به ذکر دو نمونه آن اکتفا می‌کنیم.

کدام کلمه یا کدام تصویر مناسب است آنها را با یک خط به هم وصل کنید سپس معنی کلمه را در داخل مثلث مقابل بنویسید:

در هر ردیف ، یک کلمه با سه بای دیگر فوق دارد آن کلمه را با علامت × مشخص کنید :

۱ نافذۀ	لوح	×	ساعۀ	صورۀ
۲ قلم	کتاب		دفتر	نافذۀ
۳ باب	طالب		لوح	محفظۀ
۴ مسطرۀ	باب		منضدۀ	کرۀ
۵ قلم	نافذۀ		صورۀ	مسطرۀ
۶ صورۀ	کتاب		طالب	دفتر

* کلمات مشخص شده ردیفهای ۲-۳-۶ را در جدول زیر قرار دهید :

۲	
۳	
۶	

* کلمات مشخص شده ردیفهای ۱-۴-۵ را در جدول زیر قرار دهید :

۱	لوح
۴	
۵	

۳- بر موزن فوقه دست و پاگیر مطلقاً نکه شده و ر آنچه که دانش آن برای دانش آموزان مشکل گشاییست، برهبر شده است. در هر صورت موزن فوقه بسیار ساده و به قول معروف کم رنگ است. بحسب قواعد کتاب تحت عنوان نکه ها آمده است که بری نمونه یکی از مباحث آن را که درباره اسم شماره است ذکر می کنیم :

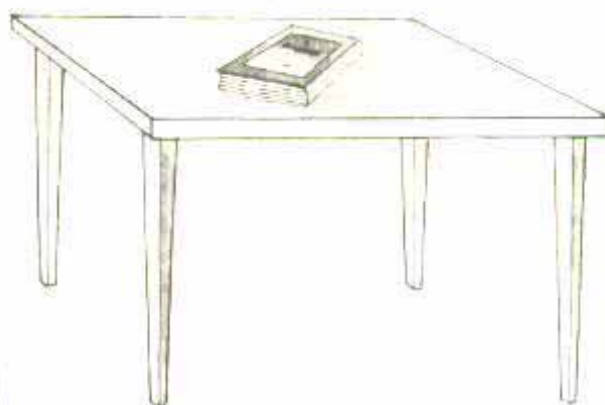
نکته ها

دانشیه که :
 هذا وهذه ، یعنی : این
 مانند : هذا کتاب
 هذه شجرة

حالا بدانید :
 ذلک و تلک ، یعنی : آن
 مانند : ذلک کتاب
 تلک شجرة
 * هذا وهذه برای اشاره به نزدیک بکار می رود.
 ذلک و تلک برای اشاره به دور بکار می رود.

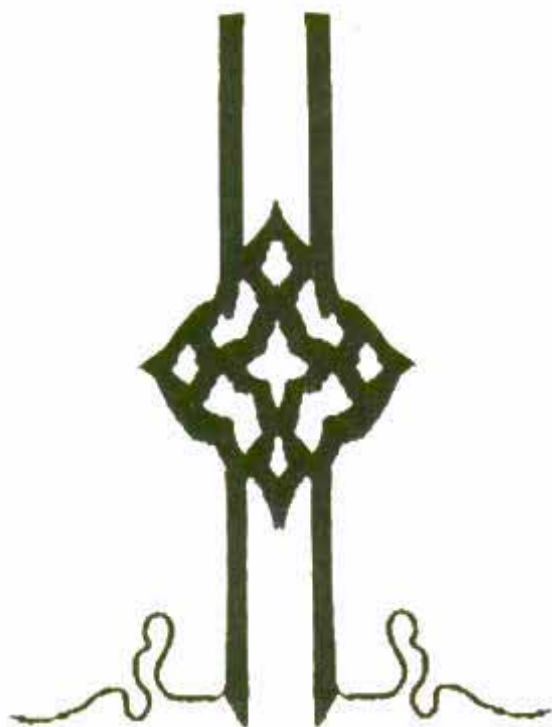
تنگ کتاب

هذه شجرة

تنگ شجرة

هذه و تلک همراه با کلماتی می آیند که در آخر آنها باشند
مانند : هذه شجرة و تلک شجرة
هذه حديقة و تلک حديقة

۴- نکته مهم و حساس در آموزش برنامه‌تربیه‌ها گذر از مرحله سبک
تربیه خود چندان متنوع و جذاب است که کار آموزش را از هر جهت
آسان می‌کند. در بعضی از تربیه‌ها خای خالی گذاشته‌اند که می‌تواند
چند پاسخ داشته باشد به یک پاسخ و حد : چگونه تربیه برای تقویت
بیرونی حافظه دانش آموزان و تنوع ملایقه و انتخاب آنها در دوره‌هاست
۵- در این کتاب سبک کار بر تکرار و تعریف است. بدین منظور گوشتن
سند است آموزش یک موضوع و با معنی یک با جمله و به صورت‌های
مختلف چند بار تکرار و تمرین شود.

در پایان کتاب برنامه و زبان دروس به ترتیب در سه دوره‌ای شده و
با توجه به معنی کاربردی آن در درس ترجمه شده است.
لکن با همه موارد ذکر شده، تحقق اهداف آموزشی در این سری جریبا
کمک و مدد همکاران دانشور و همکار ساخته نیست پس دست نیاز ما
در بن مورد پس از دیگر موارد به سوی شما دراز است امید است که
همکاران ارجمند در برابر تحمل رنج تعلیم و تلاش‌هایی که برای رسیدن
به شخصیت صیل انسانی و بعد مذکونی آنها متدول می‌کنند، به یادش
«رضای خداوند معال» دست یابند.

روتر فورده یک ورقه فلزی را با ذرات باردار بمباران کرد و دید بعضی از این ذرات برمی گردند. او هنگام توضیح این پدیده این جنس از قیاس استفاده کرد: «... ناور نکردنی بود، مثل این بود که شما یک گلوله توب ۱۵ پانچی را به یک ورقه دستمال کاغذی ضربه بزنید و گلوله برنگردد و به شما برخورد کند... به این خاطر فکر کرده مرکز آن بسیار فشرده و دارای ذرات باردار است».

آموزش با قیاس

برای آموزش مفاهیم علمی، معلمان گاه از قیاس استفاده می کنند. در شکل ۲ مقایسه میان یک جریان آب و جریان الکتریسیته نشان داده شده است. موارد زیر نمونه های دیگری از این قیاس ها را نشان می دهد:

- * مولکول DNA مثل یک نردبان است
- * سلول مانند یک کارخانه است
- * کار قلب مثل کار یک نلحه است
- * کلبه مانند یک صافی عمل می کند
- * پدیده فوسنتر مانند کار نانویی است

استفاده از قیاس، هنگام تدریس مفاهیم غلووه، بسیار رایج است. هنگامی که می گوئیم «مثل این است که...»، «این درست مثل... است» و یا «این مشابه است با...»، در واقع از قیاس استفاده کرده ایم.

شمشیر دولبه

مأسفانه، استفاده از قیاس همان گونه که مفید است، می تواند مضر هم باشد. هنگامی که قیاس خیلی نامربوط باشد، ممکن است باعث اشتباه شود. مثلاً اگر بگوئیم ساختار چشم انسان درست مثل یک دوربین عکاسی است، اشتباه کرده ایم. چون تنظیم تصویر واضح روی فیلم و شبکه چشم یکسان نیست. عکسی دوربین عکاسی باخام چندین تصویر را تنظیم می کند، در حالی که چشم انسان با تغییرتحدب عدسی آن کار را انجام می دهد (شکل ۳). بنابراین هنگام استفاده از قیاس پیروی از دستورالعمل هایی که در این باره تنظیم شده، لازم است.

یاد دادن قیاسی

در این روش یک مفهوم نامشاخته (هدف) با مقایسه یک مفهوم شناخته شده (مثال) توضیح داده می شود. اگر میان مثال و هدف شباهتهای ظاهری وجود داشته باشد، می توان آنها را با هم مقایسه کرد. مقایسه شکل ظاهری هدف و مثال نقشه برداری نامیده می شود. طرحی از یک قیاس در شکل ۴ نشان داده شده است.

در این روش باید از این ۶ دستورالعمل ها پیروی کرد:

- ۱- معرفی مفهوم هدف
- ۲- یادآوری مفهوم مثال
- ۳- مقایسه شباهتهای میان مثال و هدف

استفاده از قیاس در تدریس علوم

ترجمه و نگارش: محمد کرام الدینی

در کارهای علمی، از جمله آموزش علوم، قیاس می تواند نقش مهمی بر عهده گیرد. این غس نه به صورت ساده و مدرک، بلکه به عنوان منبعی است برای الهام. مثلاً، جوزف پرستلی با استفاده از قیاس به قانون نیروی الکتریسته رسید، او که با قانون گرانش عمومی نیوتون آشنا بود و می دانست نیروی گرانش میان دو جسم، با مربع فاصله میان آنها نسبت عکس دارد، نتیجه گرفت که نیروی الکتریسته نیز با مربع فاصله میان دو جسم نسبت معکوس دارد.

این قانون بعداً به وسیله جازلز کلمپ، به طور تجربی، ثابت شد. در شکل ۱ قانون گرانش عمومی نیوتون و قانون نیروی الکتریسته با یکدیگر مقایسه شده اند، اما این قیاس نیز مانند سایر قیاس ها کامل نیست. مثلاً می دانیم نیروی گرانش فقط جذب می کند، در حالی که نیروی الکتریسته هم جذب می کند و هم دفع. علاوه بر آن ثابت (۱) بسیار کوچک است، در حالی که (k) بسیار بزرگ.

قیاس همچنین نقش مهمی در توضیح و تفسیر علمی بر عهده دارد. مثلاً آزمایش روتر فورده باعث پیدایش مدل جدیدی از هسته اتم شد.

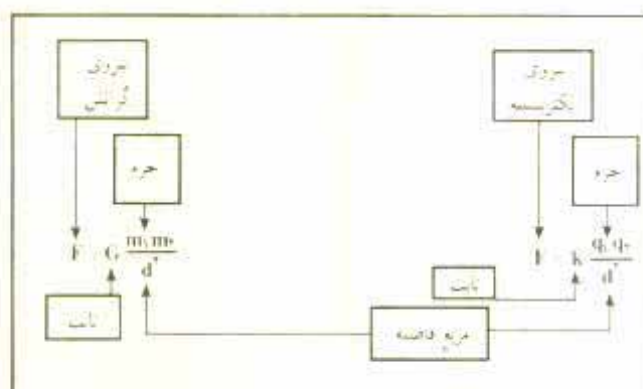
۲- بقدری که در ابتدا تنها

۲- محدودیت‌های برنامه

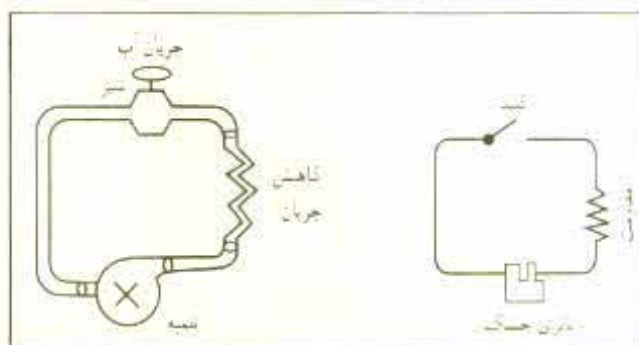
١٠٠ - مساجد - ١٠٠

میں نے اس تصویر کو دیکھ کر بہت ہی غصہ کیا۔ اس تصویر نے مجھے
 یاد دلایا کہ میں نے کبھی اس طرح کی تصویر نہیں دیکھی تھی۔
 اس تصویر نے مجھے یاد دلایا کہ میں نے کبھی اس طرح کی تصویر
 نہیں دیکھی تھی۔ اس تصویر نے مجھے یاد دلایا کہ میں نے کبھی
 اس طرح کی تصویر نہیں دیکھی تھی۔ اس تصویر نے مجھے یاد دلایا
 کہ میں نے کبھی اس طرح کی تصویر نہیں دیکھی تھی۔

دانس آموزان بر هنگام یادگیری رقصان استفاده می کنند. گداز
رقصانه که در آن آموزان می سازند. رقصانه های ماهر است چون آن
بر پایه دانش و ساز خود حسن کار می انجامد می دهد. و علاوه
دانس آموزان با کار خود در این می گویند و دیگری مسئول برای یادگیری
یاد کنند. این هنگامی که با مفهومی تا آنها بر خود می کنند. یا به بیان
رقصان قیاس نموده می شوند. چون با خود می دانند: این درست
است.

شکل ۱-۱: سه‌پایه‌ای برای قانون گریس عمومی و نیروی الکتریسته

شکل ۲ - مساحت‌های جریان آب و جریان الکترسیته

شاهدیهای ۳.۲.۱ و غیره $\leftrightarrow$ شاهدیهای ۳.۲.۱ و غیره
شکل ۴ - ارزیابی قیاس

دور بین عکاسی	حضم
عکاسی	عکاسی
درا فٹ گم	مردانک
فیلم	سنگ
تصویر مہنگو -	تصویر مہنگو -

شکل ۲- پهنای میان پورین عکاسی و حجم آن

ترجمه و نگارش: محمد کرام‌الدینی

خانه انجام می‌شود، تهیه کنند و برای ما بفرستند. وقتی والدین موافقت خود را با امضای برگه مخصوصی برگرداندند، کار ما آغاز شد. همکاری دانش‌آموزان و والدین با این طرح اختیاری بود. هر دانش‌آموز کارهای عملی خود را در خانه انجام می‌داد و به ندرت دانش‌آموزی در خانه هم‌کلاسی خود کار می‌کرد.

فعالیت‌هایی که در آزمایشگاه خانه انجام می‌شوند، به خلاقیت، تفکر انتقادی و کاربرد راهبردهای حل مسئله از سوی دانش‌آموز نیاز دارند. مثلاً یکی از تکالیف ساختن یک ترازو برای تعیین وزن اشیای ریز و کوچک با استفاده از اشیایی که در خانه‌ها یافت می‌شوند، بود. خلاقیت و ابتکار دانش‌آموزان در کاربرد وسایل و اشیای بسیار قابل توجه بود. پیش از شروع کار لازم بود دانش‌آموزان ویژگیهای ایزاری را که برای وزن کردن اشیاء به کار می‌رود، تعیین کنند. آنان سپس سؤالاتی را که در این باره به نظرشان می‌رسید، مطرح و پس از گرفتن پاسخهای لازم و قانع‌کننده، کار خود را شروع کردند.

ترازوهایی که دانش‌آموزان برای این کار ساختند، بسیار گوناگون و جالب بودند. یکی از آنها که بویژه قابل توجه بود، یک ترازوی کاغذی بود که بسیار خوب کار می‌کرد. پس از آزمایش و تکمیل شدن، همگی ترازوها را به نمایش گذاشتیم تا همه دانش‌آموزان و کارکنان مدرسه با این ابتکارها آشنا شوند.

پیش از آغاز هر آزمایش بحثهای لازم درباره ایمنی و غیره انجام می‌شد. در آغاز بیم آن می‌رفت که دانش‌آموزان و والدین از این طرح

عقیده بر این است که بهترین کلاسهای علوم، کلاسهای هستند که در آزمایشگاههای مجهز برگزار می‌شوند و کار با وسایل و ابزارهای آزمایشگاهی باعث می‌شود دانش‌آموزان قوانین طبیعت را از طریق فعالیت‌های عملی بیاموزند.

اما، بسیاری از معلمان علوم از تسهیلات و امکانات آزمایشگاهی، آن‌گونه که شایسته است، برخوردار نیستند. در این مقاله به راههایی اشاره می‌شود که می‌توان از طریق آنها، بدون در اختیار داشتن آزمایشگاههای مجهز، مهارتهای کاربرد ابزار، حل مسئله و تفکر انتقادی را در دانش‌آموزان تقویت کرد.

آزمایشگاه خانه

یکی از راهبردهای بسیار مؤثر، استفاده از وسایل و ایزاری است که معمولاً در خانه‌ها وجود دارد. مثلاً بعضی از مفاهیم فیزیک را می‌توان با این روش مورد آزمایش قرار داد. ما چنین کاری را تجربه کردیم. روش کار ما به شرح زیر است:

نخست نامهای به والدین دانش‌آموزان نوشتیم و در آن توضیح دادیم که لازم است دانش‌آموزان بعضی از تکالیف علوم را در خانه، با کمک لوازمی که در خانه وجود دارد، انجام بدهند و اضافه کردیم که این لوازم معمولاً در خانه‌ها یافت می‌شوند و نیاز به مخارج اضافی برای خریدن آنها وجود ندارد. دکه، نی، چوب‌لباسی و مانند آنها از جمله این لوازم هستند. به علاوه از والدین خواستیم گزارش انجام آزمایش دانش‌آموزان را که در

استقبال نکند. اما، برعکس، استقبال والدین و دانش آموزان کاملاً رضایت بخش بود. والدین به آنجه که کودکان می ساختند بسیار علاقه نشان می دادند و نسبت به آن نظر مثبت داشتند. دانش آموزان نیز از توانایی خلافت خود و شرکت در فعالتهای علمی بسیار راضی بودند.

آزمایشگاهی از کاغذ و قلم

علاوه بر آزمایشگاه خانه، یک آزمایشگاه کاغذ و قلم هم طراحی کردیم. این آزمایشگاه را می توان در هر کلاسی برقرار کرد. تقویت مهارتهای تفکر تفادی و کاربرد روشهای حل مسئله از اهداف این آزمایشگاه است. فعالیتی که در اینجا، به عنوان مثال مطرح می شود، برای ترک مفهوم طبقه بندی، بویژه طبقه بندی عناصر در جدول تناوبی مناسب است و به حداقل ابزار و وسایل نیاز دارد.

دانش آموزان نخست اثر انگشت دانش آموزان کلاس خود، دانش آموزان کلاسهای دیگر و دو وطن را جمع آوری کردند و این کار را با یک نیمه، گاز یا بارچه آغشته به مرکب مسکی انجام دادند، چون با این کار اثر انگشت ها بزرگتر و ساده تر می شوند و برای گرفتن فتوکپی مناسب ترند. نام مشخص را زیر اثر انگشت ها نوشتیم.

از کاغذهای حاوی اثر انگشت کپی تهیه کردیم، به هر گروه سه یا چهار نفری دانش آموزان یک سری کپی از اثر انگشت ها دادیم و از آنها خواستیم تا آنها را قیچی کنند و آنها را طبق معیارهایی که قبل از آغاز فعالیت برای آنها شرح داده ایم، طبقه بندی کنند.

دانش آموزان هنگام این آزمایش دریافته اند که همان گونه که اثر انگشت ها را بر اساس ویژگیهای مشترک طبقه بندی می کنند، عناصر جدول تناوبی، جانداران، گیاهها و غیره را هم می توان بر همین مبنا طبقه بندی کرد.

فعالیت دیگری از همین نوع که می توان آن را در کلاس اجرا کرد، استفاده از معیارهای اندازه گیری است. به هر گروه دو نفری از دانش آموزان قطعه ای کاغذ، به عنوان معیار واحد طول، و یک کاغذ برای اندازه گیری دادیم. همه قطعات کاغذهای واحد معیار، به یک اندازه اما کاغذهایی که برای اندازه گیری در اختیار دانش آموزان قرار دادیم، نامساوی بودند. از دانش آموزان خواستیم تا استفاده از واحد معیار، طول کاغذ را که نامعلوم بود، اندازه بگیرند.

تفاوتهایی که در روش کار دانش آموزان در استفاده از ابزارهای اندازه گیری مشاهده می شد بسیار جالب بود. مثلاً بعضی گروهها برای به دست آوردن جزئی واحد طول، کاغذ معیار را تا می کردند.

در پایان دانش آموزان شایع به دست آمده از روی تخته نوشتند و به بحث درباره روشهای تخمین و اندازه گیری کسرهایی از واحد طول پرداختند.

آزمایشگاه مجهز

ما برای وادار کردن دانش آموزان به فعالتهای عملی، برای آنان فعالتهایی شبیه آزمایشگاهی تدارک دیده ایم که می توان آنها را در هر جا تکمیل کرد و براحتی از کلاسی به کلاس دیگر برد. این طرحها را باید گسترش دهیم، زیرا لازم است دانش آموزان را در موقعیتی قرار دهیم که یا یکدیگر ارتباط برقرار کنند، مهارتهای خود را تقویت کنند، از روشهای حل مسئله استفاده کنند و در کلاسهایی که فاقد امکانات آزمایشگاهی است، علوم بیاموزند. هنگامی که به عنوان معلم می بینیم دانش آموزان ما رشد می کنند، و با شرکت شدن در تجربیات یکدیگر، اطلاعات و روشهای یکدیگر، به پیش می روند، بر خود می بالیم.

آزمایشگاه خانه و آزمایشگاه کاغذ و قلم مشکل بردن لوازم و وسایل را از کلاسی به کلاس دیگر، ندارند. می توان آنها را گسترش داد و فعالتهای جدیدی به آنها افزود. بعضی از این فعالتهای کتابهای درسی و بعضی دیگر از مرور مفاهیم بر تابه درسی استخراج شده بودند.

با این روشها، دانش آموزان درمی یابند که علم در همه جا هست و فعالتهای علمی مخصوص کلاس و آزمایشگاه نیست. در این روشها از مهارتهای یادگیری گروهی، حل مسئله در کلاس و خانه استفاده شد. والدین درباره فعالتهای علمی صحبت می کردند، نظر می دادند و از این که نواسته بودند از این راه با جوانان خود رابطه برقرار کنند، بسیار ابراز خوشحالی می کردند.

باید به خاطر داشته باشیم، این طرحها در شرایط فقدان آزمایشگاه یا وسایل آزمایشگاهی بسیار مفیدند. در کنار این فعالتهای باید سعی و کوشش خود را برای احداث یک آزمایشگاه ادامه دهیم. آزمایشگاه مجهز نیز در کنار این فعالتهای جایگاه خاص خود را دارد و نقش اصلی را در آموزش علوم ایفا می کند.

فصلی که رمان

ژول ورن کم دارد.

برلمان

— بطری پر آب ما می خواهد و انمود کند که خالی است ... سیرمن نمی توانی کلاه بگذاری، من می دانم چرا سبک هستی ... خوب، خوب، بپنه هم در آمد، لطفاً آب های بی وزنت را بریز توی قابلمه. اما هر چه بطری را کج کرد، آب تریخت که تریخت، نیکل به پاری او آمد و گفت:

— آردان عزیز، به خودت زحمت نده، در گلوله ما که نفل وجود ندارد، آب خودش نمی ریزد. تو باید بطری را، مثل اینکه برازشیره غلیظ باشد، تکان بدهی تا آب بیرون بریزد.

آردان قوراً با کف دست به ته بطری وارونه زد، باز هم واقعه غیر منتظره ای روی داد: در همان لحظه گره ای به بزرگی مشت جلو دهانه بطری به وجود آمد. آردان با تعجب گفت:

— چه به سر این آب آمده است؟ باید اعتراف کنم که ایداً انتظار این فوز بالا قوز را نداشتم. آخر دوستان دانشمند، توضیح بدهند بپشم چه شده است؟

— آردان عزیز، این یک قطره آب است، یک قطره آب معمولی است، در جهان بدون نفل قطره آب هر قدر دلت بخواهد، می تواند بزرگ باشد، بیاد بیاور که مایعات فقط در اثر نیروی نفل به شکل ظرف در می آیند، به صورت رشته می ریزند و امثال آن، اما اینجا که نفل نیست، آب فقط تحت تأثیر نیروهای ملکولی داخلی خودش است و باید مانند روغن در آزمایش مشهور پلاتو، به شکل گلوله در آید.

آردان با خشم فراوان گفت:

— من به پلاتو و آزمایش هایش هیچ کاری ندارم، من باید برای بولیون آب جوش بیاورم و سوگند می خورم که هیچ نیروی ملکولی نمی تواند مانع کار من بشود! و با حرارت زیاد به تکان دادن بطری روی قابلمه که در هوا پرواز می کرد، پرداخت، اما گویی همه چیز هایدلبرگه اوتوخته کرده بودند. گلوله های بزرگ آب همین که با قابلمه تماس پیدا می کردند، فوراً در سطح آن پخش می شدند: اما کاریه این هم تمام نمی شد، آب از دیواره های

ژول ورن برای ما به تفصیل توضیح داده است که سه مرد دلیر در درون گلوله ای که به سوی ماه در پرواز بود، وقت خود را چگونه می گذرانده اند. اما شرح نداده است که میشل آردان چگونه در این شرایط غیر عادی وظیفه آشپزی خود را انجام می داده است. لابد نویسنده می پنداشته است که آشپزی در درون گلوله در حال پرواز هیچ چیز جالبی که قابل شرح و توصیف باشد، ندارد. اگر چنین باشد، ژول ورن اشتباه می کرده است. مطلب در آن است که در درون گلوله در حال پرواز کلیه اجسام بی وزن می شوند. ژول ورن این پدیده را از نظر دور داشته بود. اما بدانید که آشپزی در آشپزخانه بی وزن موضوعی است کاملاً شایسته قلم توانای این نویسنده! با قریحه، و فقط باید متأسف بود که ژول ورن در رمان «مسافرت به ماه» به این موضوع عطف توجه نکرده است. می گوئیم به قدر توانایی خویش فصلی را که رمان کم دارد، تکمیل کنیم. تا خوانندگان تصویری داشته باشند که اگر این موضوع به قلم شخص ژول ورن توصیف می شد، چقدر جالب و مؤثر بود.

خوانندگان گرامی باید هرگز زیاد نبرند که، به طوری که گفته شد، در داخل گلوله نیروی نفل وجود ندارد و همه اشیای بی وزن هستند.

صبحانه در آشپزخانه بی وزن

میشل آردان به همسفران فضایی خود گفت:

— دوستان عزیز، آخر ما هنوز صبحانه نخورده ایم. این که ما در داخل گلوله توب و وزنمان را از دست داده ایم دلیل نمی شود که اشتهايمان را هم از دست داده باشیم. دوستان عزیز، من دست به کار آماده کردن صبحانه بی وزنی برای شما می شوم که بدون شک، از سبک ترین خوراک هایی که تاکنون در جهان وجود داشته، تشکیل خواهد شد.

آردان فرانسوی بی آنکه منتظر جواب رفقایش بشود دست به کار پخت ویز شد. ضمن آنکه در بطری بزرگی را باز می کرد، فرزد:

داخلی قابلمه به دیواره‌های خارجی می‌لغزید و در سطح خارجی روان می‌گردید، برودی قشر ضخیمی از آب تمام سطح قابلمه را پوشاند، به هیچ وجه ممکن نبود آب را در این وضع جوش آورد.

تیکل باخونسردی عادی خودش به آردان که داشت از عصبانیت دیوانه می‌شد، گفت:

— آزمایش بسیار جالبی است که نایت می‌کند نیروی هم جسی جقدر عظیم است. تو نارحت نشو، این همان پدیده معمولی است که مایعات اجسام جامد را تر می‌کنند، فقط در اینجا نیروی ثقل مانع نمی‌شود که این پدیده با تمام نیرو گسترش یابد.

آردان بالحنی اعتراض آمیز گفت:

— افسوس، صد افسوس که مانع نمی‌شود! ترک کردن باشد یا چیز دیگری، تفاوت ندارد، برای من لازم است که توی قابلمه آب داشته باشم، نه در اطراف آن، این هم سداکار! هیچ آشنیزی در جهان حاضر نیست در چنین شرایطی بولون حاضر کند!

مستر باریکن داخل صحبت شد و بالحن آرامش دهنده‌ای گفت:

— اگر این ترک کردن تا این اندازه مزاحم کار تو است، به آسانی می‌توانی مانع آن بشوی، به یاد بیاور که آب اجسامی را که حتی از یک ورقه بسیار نازک جری پوشیده شده باشند، تر نمی‌کند.

روی سطح خارجی قابلمه آن کمی روغن بمال، آب توی قابلمه می‌ماند. آردان ضمن آنکه به اندرز مستر باریکن عمل می‌کرد، پاشادای گفت:

— آفرین! این شد یک دانشمند واقعی! — و بعد به گرم کردن آب روی چراغ گاز پرداخت.

گویی همه عوامل بر علیه آردان دست به یکی شده بودند. حتی چراغ گاز هم بازی در آورد. چند ثانیه با شعله که توری سوخت و به علت نامعلومی خاموش شد.

آردان جلو چراغ گاز کند و گاز می‌کرد، با حوصله با شعله ورمی رفت، اما ناه زحمات او بی نتیجه بود، شعله نمی‌سوخت که نمی‌سوخت. بالاخره ناامیدند و خطاب به دوستانش گفت:

— باریکن! تیکل! واقعاً هیچ وسیله‌ای نیست که این شعله لجوج را مجبور کنیم که موافق قوانین فیزیک شما و طبق دستور العمل شرکت‌های گاز بسوزد!

تیکل توضیح داد:

— اما اینجا هیچ چیز غیر عادی و هیچ چیز غیر منتظره‌ای وجود ندارد.

این شعله درست همانطور که طبق قوانین فیزیک باید بسوزد، می‌سوزد. و اما آنچه مربوط به شرکت‌های گاز است، گمان می‌کنم اگر نیروی ثقل وجود نمی‌داشت، همه آن شرکت‌ها ورشکست می‌شدند. تومی دانی که در نتیجه احتراق گاز کریشک و بخار آب، گازهای غیر قابل احتراق تولید می‌شوند. معمولاً این گازها در مجاورت شعله نمی‌مانند و چون گرم و سبک هستند، هوای تازه جای آنها را نمی‌گیرد و آنها را به بالا می‌راند، اما اینجا ثقل وجود ندارد، به این دلیل

گازهایی که در نتیجه احتراق تولید می‌شوند، همانجا می‌مانند و شعله را از هر سو با فشاری از گازهای غیر قابل احتراق احاطه می‌کنند و مانع رسیدن هوای تازه می‌شوند. به این دلیل است که شعله در اینجا چنین که نور می‌سوزد و زود خاموش می‌شود. عمل دستگاههای آتش خاموش کن نیز بر این اساس است که شعله را با گازهای غیر قابل احتراق احاطه می‌کنند. آردان حرف او را قطع کرد و گفت:

— پس به عقیده تو، اگر در زمین نیروی ثقل وجود نمی‌داشت، گروههای آتش نشانی هم لازم نبودند، آتش سوزی خود به خود خاموش می‌شد و خودش خودش را خفه می‌کرد؟

— کاملاً درست است. اما حالاً برای اینکه کار رو برآید، یک بار دیگر چراغ گاز را روشن کن و بیا با هم به شعله قوت کنیم. امیدوارم بتوانیم کنش مصنوعی به وجود بیاوریم و شعله را مجبور کنیم که «مثل روی زمین» بسوزد.

همین کار را کردند. آردان چراغ گاز را از نور روشن کرد و به بخت و بیز پرداخت و با یورشند تماشا می‌کرد که چگونه تیکل و باریکن به نوبت به شعله قوت می‌کردند و باد می‌زدند تا مرتباً هوای تازه به آن برسانند. او در نه دل دوستان خود و علم آنها را گشاهکار و مسؤل «همه این دردها» می‌دانست و گفت:

— شما تاحدودی وظیفه دودکش کارخانه را انجام می‌دهید، به کنش هوا کمک می‌کنید. دوستان دانشمند عزیزم، خیلی دلم به حالان می‌سوزد، اما اگر ما می‌خواهیم صبحانه گرم داشته باشیم، باید به او مرفیزیک شما گردن بنهیم. اما یک ربع، نیم ساعت، یک ساعت گذشته است و آب اصلاً خیال ندارد جوش بیاید.

تیکل گفت:

— آردان عزیز، باید صبر و حوصله داشته باشی. می‌دانی آب معمولی، یا آب با وزن جیرا زود گرم می‌شود؟ فقط به این دلیل زود گرم می‌شود که

قشرهای آن جای یکدیگر را می گیرند و مخلوط می شوند. قشرهای سرد بالای به قشرهای گرم و سبک پایینی فشار می آورند و آنها را به بالا می رانند و در نتیجه حرارت تمام آب به سرعت زیاد می شود. آیا هرگز برایت اتفاق افتاده است که آب را نه از زیر، بلکه از بالا گرم کنی؟ آن وقت قشرهای آب باهم مخلوط نمی شوند، زیرا قشرهای گرم و سبک بالایی در جای خود می مانند. قابلیت انتقال حرارت آب هم فوق العاده کم است. قشرهای بالایی را می توان حتی جوش آورد، درحالی که در قشرهای

در هوا معلق بودند و هر دقیقه کله هایشان به هم می خورد. البته از نشستن خبری نبود. وسایلی از قبیل صندلی و کاناپه و نیمکت درجهانی که نیروی ثقل وجود ندارد، به کلی بی فایده هستند. اگر اصرار آردان که باید حتماً «سر میز» صبحانه بخورند، نبود، اصولاً به میز هیچ احتیاجی نداشتند.

بختن بولیون کاردشواری بود، اما معلوم شد که خوردن بولیون از بختنش هم دشوارتر است. از آنجا شروع می کنیم که ریختن بولیون بی وزن در فنجان اصلاً ممکن نبود. چیزی نمانده بود که آردان

محصول زحمات تمام صبح آن روز را فدای این کاریکند. قابله را وارونه کرد تا بولیون را در فنجان بریزد. بولیون تریخت، آردان فراموش کرد که بولیون بی وزن است، به سئوه آمد و مثنی به ته قابله زد. در نتیجه یک قطره عظیم گلوله مانند از قابله بیرون پرید - بولیون به شکل شبه کره. آردان می بایست هنرمهره بازان سیرک را از خود نشان بدهد تا بتواند بولیونی را که با آن همه زحمت و مرارت پخته بود، دوباره به قابله برگرداند. کوشش برای خوردن بولیون با قاشق بیهوده بود. بولیون تمام قاشق را تا انگشت های دوستان ما، تر می کرد و به صورت پوشش یکبارچه ای روی قاشق پخش می شد. به قاشق ها روغن مالیدند تا از ترشدن آنها جلوگیری کنند، اما با این عمل وضع بهتر نشد. بولیون در قاشق به صورت گلوله ای درمی آمد و هیچ امکان نداشت که این حب بی وزن را به خیر و سلامت به دهان برسانند.

بالاخره نیکل راه حل این مسئله را پیدا کرد. از کاغذ موم اندود چند لوله درست کرد و به وسیله آن بولیون را به دهان می مکیدند و می خوردند. دوستان ما مجبور بودند در تمام مدت مسافرت آب، شراب و بطور کلی همه آشامیدنی ها را به همین وضع میل بفرمایند* که در محیط بدون نیروی ثقل، حتی به طریقی که هم اکنون گفته شد نیز نمی توان چیزی نوشید، زیرا در گلوله در حال پرواز هوا بی وزن است و بنابراین فشار نمی آورد و وقتی فشار نباشد نمی توان مایعی را مکید و نوشید. روشن است که بی وزنی هوادر این شرایط هیچ ارتباطی با نبودن فشار ندارد، زیرا هوا در محیط مسدود نه به آن دلیل که وزن دارد، فشار می آورد، بلکه به آن دلیل که، مانند هر گازی، می خواهد بینهایت متبسط شود. در فضای غیر مسدود روی زمین، نیروی ثقل نقش دیوارهایی را بازی می کند که مانع انبساط می شود. همین بستگی که مابین عادت کرده ایم، متقدین مرا گمراه کرده بود.

پایینی تکه های یخ آب نشده باقی می ماند. اما درجهان بی وزن ما هیچ وقت تفاوت ندارد که آب را از کجا گرم کنیم، گردش دوره ای نمی تواند در آب صورت بگیرد و آب باید فوق العاده آهسته گرم شود. اگر میل داری آب زود گرم شود باید مرتب آن را هم بزنی.

نیکل به آردان یادآوری کرد که حرارت آب را به ۱۰۰ درجه نرساند و به کمی پایین تر از ۱۰۰ درجه اکفا کند. زیرا در ۱۰۰ درجه مقدار زیادی بخار تولید می شود و چون در آنجا وزن مخصوص بخار و آب مساوی است (هر دو صفر است) باهم مخلوط می شوند و کف همگنی به وجود می آورند. برای نخود نیز حادثه ناگهانی و تأسف آوری روی داد. وقتی آردان سرکیسه نخود را باز کرد و کیسه را کسی تکان داد، نخودها در هوا پخش و پلا شدند و در داخل اطاق به پرواز درآمدند، بی دری به دیوارها می خوردند و به عقب می پریدند و چیزی نمانده بود که بدبختی بزرگی به بار میاورند. نیکل ضمن نفس کشیدن یکی از نخودها را بی اختیار فرو برد و چنان به سرفه افتاد که چیزی نمانده بود خفه شود. دوستان ما برای رهایی از خطر و تمیز کردن هوا دست به کار شدند، کیسه توری دسته داری را که آردان «برای جمع آوری کلکسیون پروانه های ماه» همراه داشت، برداشتند و با جد و جهد تمام به گرفتن نخودها پرداختند.

بخت و بزدل این شرایط کار آسانی نبود. آردان حق داشت که می گفت: «در اینجا ماهرترین آشپز هم لنگ می اندازد». سرخ کردن بیفتک نیز در دسر و زحمت زیادی داشت، می بایست گوشت را مرتب با چنگال نگه داشت، و الا بخارهای قابل انبساط روغن که زیر بیفتک بوجود می آمدند، بیفتک را از ماهیتابه بیرون می انداختند و گوشت سرخ نشده به «بالا» می پرید - البته اگر در جانی که نه «بالایی» هست و نه «پایینی» توان کلمه «بالا» را به کار برد.

خود جریان ناهار هم در این جهان فاقد نیروی ثقل منظره عجیبی داشت. دوستان با حالت های فوق العاده گوناگون که ضمناً منظره بدی هم نداشت،

توصیه‌هایی برای آموزش و ارزشیابی درس تاریخ^۱

مسعود جوادیان

فصل دوم به بخش یادآور می‌گردد که:

الف - در این زمینه تومس معتقد است حتی لامکال از بیان توصیه‌های روشنی - یعنی بیان مشخصی در مورد مادی و نظر فنی محیط‌های آموزشی، غیرممکن یا بسیار مشکل - خود را می‌شنود.

ب - همه توصیه‌های مورد نظر، لزوماً حتماً به همه همکاران نیست؛ چه بسا جری برخی از آنها نوجه به نظر برخی مدارس کشور میسر نباشد. با این حال باید سب مطالعه و جری اغلب آنها برای همکاران مفید و میسر باشد.

ج - در همه دهی پسین این شماره، مطالبی در خصوص آموزش درس تاریخ در دوره ابتدایی به قلم دکتر عبدالمجید خیر بهمن آمده‌اند. فصل ۲ و ۱۰ و فصل ۱۱ فصل‌های مسکن ۱ و ۹، ارائه شده است که مطالعه آنها برای همکاران محترم مفید و ضروری است. در صورت عدم دسترسی به هر یک، توصیه می‌شود تا این شماره مکانیته فرماد تا در صورت امکان به نحو مقتضی آنها را در اختیارشان قرار دهند. - در این شماره مقدمه و آخر مطالب مورد نظر ارتباط مسکنی با هست آنها ندارد.

توصیه‌هایی برای تدریس تاریخ

۱ - برای آموزش درس تاریخ، لازم است خود معلم قبل از ورود به کلاس تمامی کتاب مورد تدریس را خوب خواند و بر مطالب و مفاهیم موجود در آن حافظه داشته باشد. در غیر این صورت ناگزیری و تزلزل روحی به کلاس خواهد رفت و در کار خود موفق نخواهد یافت. یادآور می‌گردد که مقبولیت و محبوبیت معلم علاوه بر ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی وی، بسته به میزان دانش و تجربیات و سبب هر فرد در همان نخستین جلسات تدریس از خود خواهد داشت که معلم و به اصطلاح چند مرتبه تلاش کند.

۲ - بهتر است در تدریس حتی لامکان از طرح درس استفاده نمود زیرا طرح درس موجب نظم در امور مربوط به کلاس می‌گردد و نیز باعث می‌شود معلم دچار پلانکتی نشود و یا کمبود یا زیادی وقت مواجه نگردد.

طرح درس برای همکارانی که سالهای نخستین تدریس را طی می‌کنند ضروری تر است. حداقل هنگام ورود به هر کلاس معلم باید طرحی از فعالیت‌های مورد نظر در ذهن داشته باشد.

۳ - بهتر است در سدهای تدریس، موضوع درس و هدف آن برای فراتر از بیان شود. برای این کار دسترسی به بخشنامه و دستورالعملی ویژه سازمان است. بلکه در صورت مرتبط بودن رشته تحصیلی معلم با درس مربوطه، با مطالعه هر درس می‌توان تا حدودی بدان پی برد.

مثال: (۱) تاریخ اول همدانی، درس سیم ۱۱

«بخش‌ها در این مرور ما در باره آریایی‌ها است. در این درس خواهیم دید، که آریایی‌ها چه کسانی بودند؛ در چه زمانی و چرا به ایران آمدند؛ همچنین خواهیم آموخت که آریایی‌ها چگونه زندگی می‌کردند و پیامبران آن چه نام داشت.»

مثال دیگر: (۲) تاریخ دوم همدانی، درس بارزده ۱۱

«بخش‌ها در این مرور ما مربوط به خورزمشاهان و مغولان است. در جلسه پس آموختید که یکی از علل نابودی دولت سلجوقی، خورزمشاهان بودند. امروز درباره خورزمشاهان مطالب بیشتری خواهیم آموخت و نیز درباره مغولان، علل و جنگ‌های حمله آنها به ایران و سلسله‌هایی که پس از حمله آنان روی کار آمدند بحث خواهیم کرد.»

۲ - کلمات جدید و خصوصاً اصطلاحات درس جدید روی بخته نوشته و از دانش آموزان خواسته شود فقط درست هر یک را با صدای بلند تکرار کنند تا در حافظه آنان جای گیرد و هنگام مطالعه درس با مشکل مواجه نشوند.

علاوه بر این، می‌توان مطالب مهم هر درس را استخراج و سپس کارتهای مهارتی مخصوص هر درس را تهیه کرد. این کارتهای مهارتی ضمن تدریس، کلاس درس را از حالت یکنواختی و خسته کننده خارج خواهد ساخت. علاوه بر این، می‌توان مفاهیم اصلی هر درس و یا نمودار آن را به یک نمودار بزرگ تبدیل و هنگام تدریس، آن را بر بالای تخته نصب کرد تا در معرض دید دانش آموزان قرار گیرد. قالب های این نمودار مات و متدرجات آن قابل جابجایی خواهد بود. بدین ترتیب معنی آنها به یک نمودار ثابت و کارتهای متحرک بسیار دارد. همچنین می‌توان علاوه (اشخاص، مکانها، سلسله ها، زمانها) درس مربوطه را ضمن تدریس به صورت درست روی تخته نوشت.

۵- بسیاری از دانش آموزان سواد صحیح مطالعه را نمی‌دانند و با علاقه نگارش آشنا نیستند. به عنوان مثال می‌دانند که گاه عدم توجه به یک ویژگی (۱) موجب خطای برداشت از آن را در درس و سردرگمی و ابهام آنان خواهد شد. هر چند کار معلم تاریخ آموزش این گونه نکات نیست اما ناگزیر است نسبت به این هشتم و رزق و گاه خود با تصدیق بلند بیند هائی از یک درس را که فعلاً در نظر گرفته است برای بچه ها بخواند و در صورت لزوم توضیحی مختصر درباره آن بدهد.

۶- صرف علاوه بر این نکته که از تصاویر، نمودارها و نقشه های کتابها لازم نیست ارزشی به عمل آید، باید موجب گردد که در جریان تدریس بداینها اعتنا نمود. توجه دادن دانش آموزان به تصاویر، نمودارها و نقشه ها و استفاده از نقشه های تاریخی هنگام تدریس، ما را در فهم مطالب به دانش آموز بیاری خواهد داد. گروه تاریخ دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی در نظر دارد در آینده پس بر تألیف کتابهای تازه، ارزشیابی از کلیه منابع تصویری کتابهای درسی تاریخ را ضروری اعلام نماید. بنابراین بهتر است بیانشایی دبیران مجتهد به این نکته توجه نمایند. لازم به توضیح است که استفاده از منابع تصویری با مسأله ضیق وقت که همواره دبیران را آن متکودد راند، سازگار نیست و ضمن آن که می‌تواند بخشی از فرایند تدریس و ارزشیابی در کلاس باشد، موجب تعمیق یادگیری و توفیق در تدریس خواهد شد.

۷- استفاده از بیان متناسب با فرهنگ آن، تأثیر بسیاری در توفیق در تدریس دارد. بیان خصیصه ها و به کارگیری نحوه های قصه گویی مخصوص برای دانش آموزان دوره راهنمایی بسیار مفید است و موجب اشتیاق آنها خواهد شد. توجه داشته باشیم که ارائه مطالب سطح بالا و بسیار فراتر از کتاب، موجب جلب توجه بیشتر دانش آموزان به درس تاریخ نمی‌شود. بلکه مهم این است که مفاهیم موجود در کتاب، تاریخی مناسب به آنها ارائه شود. در مورد سبده قصه گویی باید دانست که قصه نفس با استفاده از روش قصه گویی یکی نیست. «قصه» مطالب غیر واقعی را به ذهن متبادر می‌سازد اما روش قصه گویی یعنی روشی که در آن بهتر می‌توان با دانش آموز پیوند روحی و فکری برقرار کرد و با جلب توجه او، مطالب درس را بیان داشت. در روش قصه گویی توجه به حدی که لازم است تلفیق ممکن است همه موضوعات درسی قابلیت تدریس به این روش را داشته باشند. بنابراین در طول سال نمی‌توان تنها به این روش اکتفا ورزید.

ب- قصه گویی خود یک هنر است که ظرفیت های حدی را می‌طلبد. طبیعی است با گذشت زمان و کسب تجربه، بهتر می‌توان به برده کارتهای آن دست یافت.

ج- در روش قصه گویی لازم نیست معلم خود را به ارائه درس مقید سازد. چه به لازم باشد دوباره درس را در یک جلسه و در قالب قصه ای واحد ارائه کند.

۸- مسابقه: در وین هر کس می‌تواند دانش آموزان را به گروه های ۴ نفره تقسیم کرد و از آنان خواست که هر یک، دفتری ۶ برگه یا چیزی مشابه آن، به معلم تحویل دهند. پس از چند جلسه درس با پس پایان یافت، هر یک از دانش آموزان که نمره بیشتری از سایر اعضا گروه خود کسب نماید، دفترهای و تعلق خواهد گرفت. تذکر این نکته ضروری است که گروه ها می‌بایست از نظر استعداد و وضعیت درسی متناسب و نزدیک به هم باشند تا مسابقه معنایی و واقعی تر به خود بگیرد و عادلانه باشد. اجرای این روش در بیشتر موارد نتایج مفیدی در پی خواهد داشت.

۹- نمایشنامه: برخی از درسها قابلیت خوبی برای تبدیل به نمایشنامه دارند. می‌توان به دانش آموزان دو مطلب، مهلتی ۳-۴ هفته ای داد تا

«درک و فهم» از اهمیت بیشتری برخوردار است.

۳- به جای تهیه چند سؤال امتحانی به شیوه واحد، بهتر است از انواع ارزشیابی بهره بگیرید. مجموعه سؤالات بهتر است ترکیبی از سؤالات گزینشی، صحیح - غلط، کامل کردنی، جور کردنی، و تشریحی باشد.

۴- معمولاً پرسش از تاریخ وقوع حوادث، امروزه با انتقاد مواجه می‌شود. بحث تفصیلی این نکته را می‌بایست در فرصتی مناسبتر مطرح کرد، در اینجا تنها یادآور می‌شویم که بد نیست از تاریخ‌های مهم نیز یکی دو سؤال طرح کنید زیرا تاریخ‌های مهم مبنای هستند و دانش‌آموزان آنها برای تحلیل، فهم و مقایسه موضوعات و حوادث تاریخی بعد و قبل از آنها ضروری است. نظیر تاریخ ظهور اسلام، تاریخ هجرت پیامبر (ص)، تاریخ تأسیس و افراض سلسله‌ها، تاریخ پیروزی انقلاب مسروطن و تاریخ پیروزی انقلاب اسلامی، باید به دانش‌آموزان یادآور شد که در آن سن و سال چه بسا تصور کنند دانش این تاریخ‌ها برای آنها هیچ فایده‌ای ندارد اما با گذر زمان و افزایش سن، ضرورت دانش این گونه تاریخ‌ها را بهتر در خواهند یافت.

۵- از طرح پرسش‌های چند قسمتی که گاه در میان سؤالات امتحانی نیز دیده می‌شود، خودداری شود. بهتر است در هر پرسش یک مطلب مهم و در بعضی موارد حداکثر دو مطلب سؤال شود.

۶- از طرح سؤال امتحانی از مطالب بسیار جزئی و غیر مهم خودداری ورزید. ممکن است برسیده شود، در این صورت جر حلال مطالبی در کتاب آمده است. باید دانست که مقتضیات تألیف، تدریس و ارزشیابی، همیشه یکسان نیستند. تألیف و نگارش یک درس یا کتاب، نظیر بنا کردن یک ساختمان است که می‌بایست تناسب و یوستگی لازم میان اجزای آن برقرار باشد. اما آیا برای تدریس آن نیز می‌بایست تمامی مطالب موجود در کتاب را تدریس کرد؟ پاسخ این سؤال، گاه منفی است. به همین نحو، در ارزشیابی متن مورد نظر، لازم نیست به سرعت نکاتی رویم که ارتباط بسیار ضعیفی با درس دارد.

۷- در تصحیح سؤالات تشریحی، باید به خاطر داشت که اگر پاسخ دانش‌آموز نمایانگر فهم درست او از درس باشد، استحقاق کسب نمره مربوطه را خواهد داشت. به هیچ وجه لازم نیست پاسخ دانش‌آموز عین

نوشته مندرج در کلمات درسی باشد. تشابه بیش از حد پاسخ‌ها به متن درس، به تنها حسن نیست، گاه عیب به حساب می‌آید، زیرا چه بسا دانش‌آموزی مطلبی را حفظ کرده اما نفهمیده باشد.^۱

یک اقتراح^۲

غلاود برنکاتی که در مورد تدریس گفته شد مسلماً بسته به فضای کلاس و با توجه به سابقه اشتغال و علاقه هر یک از همکاران، هر معبد خود از شیوه‌هایی ویژه و ابتکاری سود می‌جوید و چه بسا به منابعی ویژه دسترسی داشته باشد. به همین دلیل سؤال زیر را به اقتراح می‌کنیم:

«در تدریس تاریخ از چه شیوه یا شیوه‌هایی بهره می‌گیرید؟»

با ارسال پاسخ‌های شما:

تلف - به بهترین پاسخ، جایزه‌ای تعلق خواهد گرفت و نیز پاسخ آزمائشی در بن نشریه منتشر و معرفی خواهد شد.

ب- سایر پاسخ‌ها را تألیف و به صورتی مقاله‌ای در اختیار خوانندگان و همکاران قرار خواهیم داد و یاگزیده‌هایی از آنها را به ماه نویسنده درج خواهیم نمود.

پی نوشت:

۱- آقای جواد عباسی کارشناس مسئول محترم گروه تاریخ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی نوشته حاضر را مطالعه و نکات مفیدی را یادآوری فرمودند. بدین وسیله از اشتال مساسگرمی می‌شود.

۲- برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به: فصله گوینی و سندس خلاق، دینی حمیرا، ترجمه زباقر باغ، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶، فصل چهارم.

۳- یادآور می‌گردد در این تعداد قصد نگارنده، عرضه مباحثی درباره حکمتی طرح سؤال امتحانی نیست. (که خود به کارشناسی و تخصص لازم نیاز دارد).

در این خصوص خوانندگان می‌توانند به منابع مربوطه رجوع فرمایند.

۴- اقتراح پی اندیشه سخن گفتن و به اندیشه و فریحه خود جری دارد و به آوردن برتری و احیاء کردن جری، و به تحکیم جری زکشی جو سن و سون کردن، خواستار شدن از دیگران که مطلبی یا کاری تازه به فریحه و ذوق خود پدید آورند. فرهنگ فارسی عمید

ضرورت آشنایی و استفاده از وسایل کمک آموزشی در آموزش جغرافیا

مهدی جوبینه

کارشناس مسئول گروه جغرافیا

بوجود می‌آورد و در باره‌ی موقعیتهای مختلف و پهنه‌های طبیعی خود بود. این موضوع بخصوص هنگامی که فعالیت‌های یادگیری توسط خود آنان انجام شود تأثیر بیشتری خواهد داشت زیرا اولاً ضمن ایجاد یک فضای متفاوت با کلاسهای سنتی در تحریک حس کنجکاوی آنان بر فوق العاده خواهد داشت و از سوی دیگر جنبه فعالیت‌های یادگیری برنامه‌ریزی شده و اصولی انجام پذیرد و منجر به نتیجه مطلوب گردد. در تقویت حس اعتماد به نفس آنان مؤثر خواهد بود. به عنوان یک مشاهده می‌توان به تجارب گذشته خودشان بازگردید. به یاد بیایید در مواردی که فعالیتی عملی انجام می‌دادید تا مدتی پس از پایان تدریس شاهد حس‌های خود و دانش آموزان در مورد موضوع درس بودند. این موضوع ممکن است حالا هم در مورد دانش آموزان خود شما هم اتفاق بیفتد. از سوی دیگر توانایی برخی از وسایل کمک آموزشی به گونه‌ای است که بدون استفاده از آنها نمی‌توان مفهوم مورد نظر را برای دانش آموزان تجسم یا برابطه مطلوب را فراهم کرد. به عنوان مثال در عده وجود موقعیتهای بسیار نادر تنها وسایل کمک آموزشی می‌تواند موضوع بحث را به مخاطبین این دوره فهمید کنند. مثلاً کسوف و خسوف دو پدیده نادر طبیعی هستند که احتمال وقوع و رویت آنها همبسته وجود ندرت و نیاز به وسایلهای کمک آموزشی دارد. تهیه فیلم‌های آموزشی علمی از این قبیل یک نمونه است. همچنین رشد یک دانه با فرسایش یک کوه تنها از طریق فیلمبرداری یا سبوه خاص امکان پذیر است و نیز رویت یک آشفشتان بر روی صفحه تلویزیون این چنین طریق مشاهده آن است. در جغرافیا به دلیل ماهیت ذاتی این علم که آموزش با مشاهده توان است یکی از شیوه‌های آموزش انجام بازدیدهای علمی است. باید گفت حواسنه وسایل کمک آموزشی مکان انجام یک بازدید علمی که هزینه را بدون خارج شدن از کلاس فراهم می‌آورد بویژه اینکه گاهی دیدن پاره‌ای از پدیده‌های طبیعی غیر ممکن می‌شود. مثلاً تریس قیاموس چندان امکان پذیر نیست و ممکن است تعداد کمی از مرده امکان دیدن واقعی آن را از ارتفاع بالا داشته باشند و

هر از وسایل کمک آموزشی استفاده می‌کنیم؟

۱- مشکلات آموزشی برخی مفاهیم جغرافیا و عده توانایی مخاطبین از درک مفاهیم تئوریک مستلزم استفاده از وسایلهای کمک آموزشی حساس می‌شود. این مشکلات می‌تواند به دلایل زیر باشد:
الف- کمبود تعداد دانش آموزان در کلاسهای درس
ب- کمبود معین متخصص در مفاهیم مختلف
ج- کمبود بودجه جهت تکرار دوره‌های تخصصی
د- افزایش حجم اطلاعات و تنوع دانش (عجاز دانش) و پیچیدگی وسایلهای گروهی

۲- تدریس حواسنه تدریس به سبب برتری یادگیری باید به حس‌های مخاطبان در به طوری که ۷۵٪ یادگیرندگان از طریق حواس انجام می‌شود و به یادگیری وسایلهای کمک آموزشی موجب فعال شدن این حس خواهد شد. به این معنی که حواس‌های حسی به همراه حواس منطقی به صورت توان عمل نمود و میزان یادگیری را به نسبت بالاتری قرار خواهد داد. از طرف دیگر می‌تواند که جغرافیا به عنوان مشاهده است. سایرین اگر مشاهده علمی جغرافیا را به گونه‌ای قابل مشاهده مناسب سریعتر به هدف مورد انتظار دست خواهد یافت. این موضوع بخصوص در دوره ابتدایی که دانش آموزان چهار، ۲، ۱ از جغرافیا می‌شنوند به خاطر می‌سازند و پس از آنکه ۲، ۱، ۲، ۱ مقدار تریس به نصف تقلیل خواهد یافت. نسبت بسیاری از دوره‌های علمی با یادگیری تفاوت در مورد دوره ابتدایی مقیدی دارند. موضوع دیگر در این باره نسبت و توان تجارب مستقیم و دست اول نسبت به مشاهده است. دوره خواهد بود به این معنی که دانش آموزان دوره ابتدایی مشاهده علمی و ملموس مشاهده‌های جغرافیایی را نسبت به درک خواهد نمود. تا دانش قلم مربوط به همان مشاهده

۳- سومین دلیل برای استفاده از وسایل کمک آموزشی به قابلیت‌های این گونه وسایل می‌گردد:

از این جهت که تکرار و تکرار در محیط دوره‌های ابتدایی و در همایی

که یک علامت به عنوان یک وسیله ساده در مقایسه با یک نمودار است. محاسبات
تیرتی به عنوان یک وسیله محاسبه می توان معرفی کرد. دسته بندی دیگر
وسایل کمک آموزشی به لحاظ ارزش مادی به است که شامل وسایل
کمک آموزشی گرسها و زباله خود هستند. این دسته بندیها ملائمت و
معیارهای دیگری نیز می تواند پذیرد است. باید هر حال هدف اصلی بهبود
آموزشی یا انگیزه و وسایل است. زیرا بدون دسته بندی امکان محاسبه و
استفاده از آنها میسر نیست.

مرحله ای که به هنگام استفاده از وسایل کمک آموزشی باید
رعایت کنید:

۱- توجه داشته باشید که معین ما همچون سایرین در حال یادگیری است.
به این معنی که طرحی عملیات نظامی، تدارکات، استراتژی، فرماندهی
عملیات و راهبر به تنهایی انجام می دهند. در این مورد باید در نظر
میدانها و برنامه ریزها در خدمت باشند. عرصه پرده و در این مورد
است. و همین جهت حاکم و در این مورد در این جهت عملیات و استراتژی
دست به عقب نشینی است. همانطور که یک سرمار مجبور است در این
هر گونه عملیات در صورتی که بزرگ جنگی مختلف و متعدد در حصار
درجه باشد امکان موفقیت بسیاری خواهد یافت معین ما در این جهت خواهد
بود. اگر برتری در اوج درگیری متوجه شود که مهمل است و یا اطلاعات
در حصار و در نتیجه در این استفاده کند. در این جهت و معنی در این جهت
کرد. از طرف دیگر آنها وجود اسلحه متوجه و زیاد بر این جهت خواهد
بروزی باشند. همانطور که هر سرمار در این جهت به توانمندی خود می داند
حد معین و مهمل و جنگ فریاد دارد و به می و انداختن حمل کنند.
معین ما در این جهت موضوع مورد در این جهت خود وسایل کمک آموزشی
را انتخاب خواهند کرد. سرمار در این جهت و تصور کنند که پیش از این خود
مهمل و جنگ فریاد می دهد و در دست به جوی که به مهمل و در این جهت
و این در عرصه پرده فراموش خواهد آورد. بلکه برعکس به علت حجم زیاد
و نبود سلاحها دست و پاگر بوده و موفقیتی در این جهت نخواهد داشت.
همچنین بکارگیری صحیح از این وسایل بر عصبانیت و در این جهت ممکن
است در صورت عدم استفاده صحیح. منابع آموزشی بر عکس مناسب است.
اگر فریاد است چنان به وسیله سلاحهای مختلف وقت بگذرانند. بهتر است
با اطلاع از تواناییهای هر نوع اسلحه و با تعیین هر یک از آنها به
شود. باید مرعوب بود که چنان با ترفندهای خاص خود را مطرح کنند.
سلاحهای مجبور و سرفته ای که در اختیار مناسب و مناسب است. تا
وجه به این مطالب:

- ۱- تصمیم گیری برای استفاده از وسایل معین و در این
- ۲- اوج وسایل مورد نیاز در این جهت به موضوع در این جهت کنید.
- ۳- وسیله مورد نظر را آماده ببرد. در این جهت.

از نظر مشخص نیز ممکن است توان آن را از دیگر تفکیک نمود. مکانات
کارگاهی جغرافیایی و در ضمن تهیه تصاویری از ارتفاع زیاد آبگسهای
هوایی و ماهور و این و به سببهای از عداوت فضاها موضوع مطالعه
بدیده های موجود در آن لباس دهد. همچنین گاهی به بدیده های
اندازه ای کوچک است که آنها را طریق بر سببهای میکروسکوپی می توان
از وجود آنها مطلع شد میکروسببها. به روشهای گاههای موجود در سببها.
از این نمی و مولکولی آنها از جمله موضوعاتی هستند که فیلتر داری و
میکروسکوب مکان در این جهت و سر می سازد. در این جهت و در ورود
به مناطقی امکان پذیر نیست. مثلاً و در این جهت به شمال زمین در چنین
موقعی مکانات بکلونیک می تواند مکان غیر قابل دسترسی را به صورت
تصویر (تصویری متحرک یا ثابت) برای مایه سازی نماید. به سبب
روز فروز گامی در زمینه های مختلف بوده فرای و سبب فروری آن
توانایی هایی زیاد را در بخش آموزش جغرافیا فراهم آورده است. هر
وسیله کمک آموزشی توانایی و قابلیت خاص خود را داشته و با سادگی
این توانایی هاست که می توان بهترین بهره در این زمینه رسید به هدف
آموزشی را بدست آورد.

از این جهت لازم است تا نسبت به سببهای موجود در مورد وسایل
کمک آموزشی را بررسی کنید. وسایل کمک آموزشی را می توان در
دیدگاههای متفاوتی طبقه بندی نمود. ممکن است برخی از این وسایل به
لحاظ نیروی محرکه تقسیم بندی که شامل وسایل کمک آموزشی الکتریکی
(الکترونیکی) و غیر الکتریکی خواهد بود. از این نظر وسایل تقار و تریون،
ویدئو، آپک، و رده، پروکتور، نمایش اسلاید، وسایل الکتریکی یا
الکترونیکی هستند و غیر الکتریکی ها شامل سایر وسایل خواهند بود که
در جای خود معرفی می شوند. گاهی وسایل کمک آموزشی را به لحاظ
فره دسته بندی می نمایند که طبقه بندی آن بر این مبنا شامل وسایل زده فرای
و سخت فرای می شود. مسئله تفاوت زده فرای و سخت فرای بر این معنی
که می روین و در معنی های گوناگون آن را می داند. برخی تکنیک
بکار رفته در وسایل کمک آموزشی را ملاک تقسیم بندی قرار می دهند و
بر این جهت وسایل سبب در مقایسه وسایل ساده قرار می گیرند به جوی

۲- ضمن فراهم آوردن زمینه لازم به توانایی وسیله مورد استفاده به صورت غیر مستقیم سازد کند

۳- از وسیله مورد نظر استفاده کند

۴- از نتیجه اقدامات خود ارزیابی به عمل آورد و از تحقق اهداف آموزشی مطمئن شود

در این روند نگاه کرد، توجه داشته باشد که آخرین مرحله هفتم تفسیری دارد زیرا بدون ارزیابی از کارایی وسایل و کمک مورد نیاز نمی توان مطمئن حاصل نمود در انتها بخشی از وسایل کمک آموزشی رایج و رایج آنها را بطور مختصر معرفی می نمایم

۱- تابلوی آموزشی از رایج ترین وسیله کمک آموزشی در جغرافیا نامی است که شامل انواع تابلوهای ساده و سفید، تابلوهای برزدار، تابلوهای معنایی و تابلوهای لکتریکی می شود. مورد استفاده هر یک از این تابلوهای آموزشی جغرافیا شامل رسم نقشه های مختلف بر روی تابلوهای ساده و سفید (وایت برد)، استفاده از تابلوهای برزدار برای تکمیل طلاعات جغرافیایی عمیق، رسم نقاط سیاسی، نامها و پهنای، بر کشیدن جمعیت و غیره، تابلوهای مفهومی نمایش حاوی ها، جمله حاوی قاره ها یا مهاجرتها، تابلوهای لکتریکی برای نمایش خرجه ها و حرایتهای مسخره آب، جریان و دما، سردی و غیره است. روشهایی که با استفاده از آنها می توان آموزش مطالب جغرافیایی، بر روی تابلوها ممکن بود عبارتند از تهیه نگوهای از قس تهیه شده نقشه های دلاسیکی تابع شده با استفاده از تصاویر و نقشه های تورنگ و تکمیل آنها در حین آموزش. استفاده از تیغ و تیغ با هر وسیله مدور برای رسم و برداشتن استفاده از خطوط شبکه بندی برای بزرگ و کوچک کردن تصاویر ساده، روش تابلوی مخفی نیز به دیگری برای استفاده از الگوهای تابلوها است

ضروری است در هنگام استفاده از برخی از تابلوها نکات مورد نظر زیر رعایت شود:

۱- هدف مورد نیاز آموزشی به زبان مناسب مخاطبین روی تابلو مشخص کنند

۲- رایج تابلوها را توسط قدم مخاطبین در نظر داشته باشند

۳- به هنگام نوشتن روی تابلوها و استفاده دیگر از آنها دقت کافی به عمل آورند

۴- از رنگها به عدد معقول استفاده کنند

۵- زمانی برای نوشتن استفاده کنند که کارایی کافی داشته باشند (کلیه مرغوب، مارک بزرگ)

۶- به موضوع یا کتاب نور و استسا قابل توجه بودن نوشته ها و رنگ ها از نشانی کلاس توجه داشته باشد

۷- مرحله به مرحله توسعه و زنده نویسن برهبر کنند

۸- به هنگام استفاده از تابلو، توضیح مشابه مربوط به آن را از ده ده دقیقه وقت بکشد طوطی ضمن این اقدام موجب قطع ارتباط بین مخاطبین و معلم می شود. همچنین در نظر داشته باشد که معمولاً اولین نوشته برای مخاطبین کلاس و سال، بیشتر تأثیر خواهد گذاشت

۹- حتماً به تعداد کم گران کلاس اجازه می دهد، و ضرورتاً در کلاسهای شش و هفتی سعی کنید دانش آموزان در فعال کنید، یعنی یک دستور عمل کلی در نظر داشته باشید که معلم خوب معنی نسبت که در کلاس زیاد کار می کند بلکه معنی است که در کلاس زیاد کار می کند

۲- اشیاء مشابه ایجاد و قی با این عرفت که حساسی هستند که تغییراتی در آن وارد نشده است از جمله نمونه سنگها و گدازان و جانوران بی اثر. شبیه تغییر یافته مانند مولا رده، مانیت، طرح نمونه ها مانند انواع کنکسیونهای تهیه شده توسط دانش آموزان قبلی (انواع سنگها و جانها و ...) تصاویر کمک آموزشی با این فرض که هر تصویر معادل ده هزار کلمه طلاعات می تواند در اختیار مخاطب قرار دهد شامل عکس، سلاسه و طلی سلف، نقشه های مختلف و موضوعی، نقشه های سلف ترگسی، جابه های آموزشی و پوسته های موضوعی جغرافیا که توسط دانش آموزان قبلی تهیه شده است. در استفاده از نقشه های تهیه شده به زبان رنگها در آموزش طلاعات جغرافیایی توجه داشته باشید مثلاً رنگ آبی در نقشه های جغرافیا معرف وجود منابع آب است و رنگ قهوه ای نیز نشان از ارتفاع زیاد می دهد. منحنی های بزرگ شده می تواند در آموزش رشته و غیرت جمعیت با آموزش نوسانات دما و بارش به کار آید، در زمینه سخت فیزیکی کمک آموزشی استفاده از اورده و یک از نقشه منابع آب است و غیره مرتبط آنها، که آموزش جغرافیا متنوع و منسجم می سازد، معنی نیز دارد مثلاً در یکا جغرافی برورگور و دهد نیاز به طلی سلف است و وسیله نوشتن آن نیز باید نوع مخصوص باشد. با برورگور یک و نمایش سلاسه تنها در فضای تاریکی که از دسترس معطل و ساگردر محدود می سازد قابل استفاده است. بنابراین فیلا خود برای روی و روشن با چنین مشکلاتی آماده نمایند. در گذشته های که چندین دور نمایش تصاویر متحرک از جمله فیلمهای ۳۵ میلی متری، ۱۶ میلی متری، ۸ میلی متری و ۸ میلی متری با استفاده از دستگاههای و حجم و بچیده قابل استفاده بودند و هنوز ممکن است در برخی مناطق از این گونه وسایل استفاده شود. در حال حاضر به علت پسر فتهای تکنولوژی در زمینه استفاده از تصاویر دستگاه ویدیو و تلویزیون کار و سایل قبلی را به مراتب ساده تر نمود و با گسترش آن در سطح مدارس نوشتن زیادی را برای دانش آموزان فراهم آورده است که نوعی مرتبط برای استفاده از تصاویر آموزشی است. اما معایب آن غیر از معایب دستگاه نمایش سلاسه، تأثیر زمانی و کارایی آن است به صورتی که برای دانش آموزان دوره ابتدایی حد اکثر ۲ دقیقه قابل

قرار دادن وسایل کمکی در انجام آزمایشهاست به صورتی که اگر بتواند با نصب داربست بر بالای میز امکان قراردادن ظرف آب برای ایجاد باران مصنوعی و یا پروژکتور نوری برای ایجاد نور و گرمای مصنوعی را فراهم کنید بسیار ایده آل خواهد بود.

معنای عمیق تر حتماً قبل از انجام هر گونه آزمایش بر روی کلاس، خود به تنهایی چندین بار آزمایش مورد نظر را انجام دهید و نتایج را مورد بررسی قرار دهید. حتماً از جنس بتن، ماسه و یا خاکی که در میز بتن بکار رفته است اطلاعات درسی در اختیار داشته باشند. این میز عمدتاً برای مدارس شهری و مناطقی با امکانات خاص طراحی شده است در مناطق روستایی یا مناطقی که مکانات محدودتری دارند به علت وجود فضای بیشتر با امکانات طبیعی در دسترس هم می تواند مستقیماً از طبیعت کمک بگیرد و یا گونه ای از محوطه حیاط مدرسه را به شکل وسیعی برای انجام آزمایشهای جغرافیایی اختصاص دهد و سالها از همین محوطه استفاده نمایند. نکته دیگری که ضروریست حتماً به آن توجه شود آن است که به هنگام انجام آزمایش ولاً مطمئن شوید که همه دانش آموزان شما مراحل مختلف آزمایش را می بینند، همچنین از آنها بخواهید که گزارشی از آزمایش تهیه کنند و یا اگر مکان آن هست هر کدام به تنهایی یا چند نفری آزمایش را انجام دهند و گزارش آن را بنویسند. هرگز مانع از دست زدن بچه ها به بتن و ماسه نشوید حتی اگر به قیمت خراب شدن میز بتن شما تمام شود. حربه بتن میزن با هر وسیله کمک آموزشی به هنگام آزمایش توسط بچه ها به مراتب ارزشمندتر از آن است که این وسایل در اثر عبود استفاده در آزمایشگاهها از بین برود. در مصرف بتن و ماسه، مساک نکنید. بگذارید بچه ها با وسایل آزمایشی خود ارتباط عاطفی برقرار کنند. به قول معروف معلمی که سالانه یک بار کامیون ماسه و خاک و شن در درس جغرافیا به مصرف برساند باید در موفقیت آموزشش تردید کرد. به عنوان کلام آخر آنکه ضمن اجازه به انجام آزمایش توسط بچه ها منوجه این موضوع نیز باشند که خطر همیشه وجود دارد و تنها پس بینی آگاهانه شما احتمال آن را کاهش خواهد داد. بنابراین مراقب دانش آموزان کم سن و سال و بی نظمت دانش آموزان بزرگسال باشید.

استفاده است زیرا دانش آموزان پس از این تمرکز خود را از موضوع از دست می دهند. از سوی دیگر نوع آموزش الگوه تصاویر نیز یک جنبه بوده و تنها در صورت تکمیل اطلاعات ارائه شده، پوشه معلم می تواند قابل استفاده باشند.

۳- میز شن: به علت همین که این وسیله کمک آموزشی دارد آن را بصورت جداگانه مطرح می کنیم. در تقسیم بندیها اشاره شد که این وسیله از نوع غیر الکتریکی، ارزان، سخت افزاری و ساده است و در مورد آن ممکن است تاکنون مطالب زیادی را خوانده باشید. بسیاری از معلمان علاقه مند هستند که در آموزش جغرافیا از این وسیله مفید استفاده می کنند. با این حال ضروریست تا نکاتی در مورد آن اشاره شود. بسیاری از آزمایشهای که نیاز به آزمایشگاهی در ایجاد طبیعت دارند و یا انجام آزمایشهای که در طبیعت به کندی انجام می شوند را می توان با استفاده از این وسیله انجام داد. مثلاً بررسی میزان نفوذ آب باران در انواع خاکها، چگونگی تشکیل سفره های آب زیر زمینی، حفر جاب، فرسایش کناره های رودخانه، سیخ و خم های رودخانه ای، پیاپی های سیلاب و یا زلزله و زمین لغزه، تشکیل دریاچه ها، رسوب گذاری دریاها، تشکیل جشمه ها و بسیاری از فرآیندهای دیگر سطح زمین را می توان با استفاده از میز شن آموزش داد. ابعاد میزن می تواند متغیر باشد و بستگی به نوع مالی مدرسه شما و فضای آزمایشگاه یا کلاسهای درس و ابعاد درب ورودی آنها دارد اما ارتفاع آن بسیار مهم است بطوری که اگر متوسط قد دانش آموزان شما ۱۱۰ سانتی متر باشد ارتفاع میز شما نباید از ۹۰ سانتی متر بیشتر شود به زبان ساده تر دانش آموزان کوتاه قد شما هم باید بتوانند به راحتی به تمام سطح این میز اشراف داشته باشند و چنانچه بتوانید لبه یکی از اضلاع میز را نیز از جنس شیشه استفاده کنید بسیار مطلوبتر خواهد بود. محلی که میز را قرار می دهید هم می تواند محلی ثابت مانند گوشه ای از آزمایشگاه مدرسه باشد و هم شما می توانید با قرار دادن چهار چرخ در زیر آن به صورت متحرک از آن استفاده کنید. آنچه اهمیت دارد

... و بالاخره

فهمیدیم

جغرافیایی

زمان حاضر، های سپهری که در این جغرافی به یاد آورده حتمی
صحرای فراموش می کند. این مدار خطی را نشان می دهد که مربوط به
سال سوم از هجری است.

معلم جغرافی مان آقای صفا، طول و عرض جغرافیایی را ترسیم داده
بود. ما بعضی از جدها، سیاه هم سرسبز، تفهیمه بودند آنها هم که
فهمیده بودند در حقیقت حفظ کرده بودند.

آقای صفا، این را می دانست و گفته بودند در فرض مناسب شنگار مار
رفع خواهد کرد. با این که یک روزی اتفاقاً بعدی ما برتقال بود. آن روزها
در وسط روز به جدها، بعدی می دادند. آقای صفا، که از قبل خبر داشت
که بعدی برتقال است چند دقیقه پس از رنگ غروب، که ما هنوز در کلاس
ریاضی بودیم، در کلاس را باز کرد و ما را به خارج از آقای سپهری معلم ریاضی
گفت: جدها، امروز بعدی شما برتقال است. خواهش می کنم مستثنائاً
مروار برتقال هاست. به خوب بود و رنگ بعدی در کلاس من باهش کار
دارد. معجب گردیدم که آقای صفا، برتقال های ما را بوی چه می خواهد.
قبول گردید و گفتیم حسب آقا رنگ غروب را زدند و برتقال هاست میان
جدهای ما به شب کشیدند و همه حور و بحر جدهای کلاس ما که آن
را نگهدارست از یک را زدند و به کلاس رفسم. آقای صفا، وارد شد
در حالی که خودش هم یک برتقال در دست داشت و در دستش بود. بعد از
سلام و خواترسی گفت: جدها، من می خواهم بار دیگر طول و عرض
جغرافی را به این بارها استفاده از برتقال هاست که دارند. درس بدهم. پس
خوب و چه کنید و هر کاری که گفتیم بجا بدهید. فقط یک خودکاری و
یک خودتار قلم حاضر کنید. وندش هم که دارند. جدها که فهمیدند
ماجرای چه فرستادند و خودکار هاست و خودکار هاست را هم حاضر کردند.
بعد آقای صفا، مد مد داد. می دانند که اثر این برتقال را کرده زمین فرض
کند دو نقطه بالا و پائین را **قطب شمال** و **قطب جنوب** می گویند.
فرض کنید می خواهید برتقال را در وسط نصف کنید، حالا به جای
کار خودکاری به دور آن خطی بکشید. بهرگونه یک دایره بکشید.
جدها حفظ کنند. آقای صفا، گفت: این دایره را خط را می گویند.

جدها یک صدا گفتند: استوا

- قرین استوا

- حالا موری بهمان دایره سیاه یک دایره کلاس کشید

- کشیدیم

- یک دایره دیگر بالا

- کشیدیم

- دایره هم زدیم

- کشیدیم

- به انتها می گویند چه؟ بگویند

جدها ناگهانی ناامید: مدار و یا مدارها

- قرین مدار: پس دانستیم که مدار چیست: همانطور که گفته فرض

ما این است که برتقال سیاه کرده زمین است پس مدار یعنی دایره ای که به

موازی دایره استوا رسم می شود و البته اثر دایره نیمه باشد خطی است
که به موازات خط استوا رسم می شود.

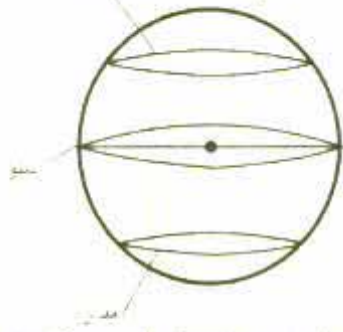
بعد از آن آقای صفا، سوال کرد: حالا کی می تواند بگوید دایره این

برتقال چند مدار می تواند رسم کرد؟

- خیلی

- خیلی یعنی چه؟

- بی شمار

- درست است، بی شمار یا بی نهایت ولی البته روی کره های جغرافی

با نقشه ها، چندتا بی زمین مدارها رسم می کنند. این را هم که

بادتان برفته است که بالای استوا برتقال شما نیمکره شمالی و پایین

زیر آن نیمکره جنوبی است.

- به

پس آقای صفا، گفت: حالا چون نمی خواهیم هنوز هم برتقال را

باز نگه من مجبورم یک قطب را روی تخته سیاه برایتان توضیح بدهم.

بعد گنج زر در رنگی برداشت و یک دایره کشید و گفت: معلوم است که

گرسما از روی خط استوا برتقال خطی به مرکز آن وصل کنید و از

نحاهم به قطب (مثلاً قطب شمال) وصل کنید یک زاویه ۹۰ درجه خواهید

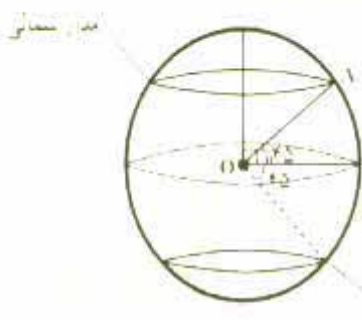
داشت. بعد از آن آقای صفا، مرکز دایره یک خط به گوشه ای از محیط

دایره وصل کرد (۱۸۰) و گفت حالا این زاویه ۴۵ درجه را خوب ببینید.

اگر از نقطه A دایره ای به موازات استوا رسم کنید، مثل همان دایره هایی

که اول کشیدیم، می گویند این مدار چند درجه است؟

جدها یکصد گفتند: ۴۵ درجه

- قرین، ۴۵ درجه، پس مدار ۴۵ درجه یعنی مداری که زاویه آن ۴۵

درجه باشد که به آن می‌گویند عرض جغرافیایی ۲۵ درجه
آقای صیاد یکی دومین دیگر هم رد و گذشت و گفت:
- کسی حساب نا انجمن درس را فهمیده باشد؟
کسی چیزی نگفت و او اضافه کرد: البته مدارها شمالی و جنوبی
دارند.

این مدار که الان می‌بینید مدار یا عرض ۲۵ درجه شمالی است
در حالی که گرمن این زاویه را زیر خط استوا می‌ساختیم و بردای روی
آن می‌کشیدم آن مدار عرض ۲۵ درجه جنوبی بود یعنی در نیمکره جنوبی
واقع است.

در اینجا آقای صیاد برای اینکه مراحلی که کرده باشند با مدار سه یکی
از جبهه‌ها گفت: مرتضوی دهانت آب افتاده است! عجله کن، بروی
برقالت را خور می‌خورم همه خندیدند و معنی دادند:

- خوب! بوجه کشید مدارها را مشخص حالا می‌خواهم نصف النهار
را بسازیم و طول جغرافیایی را در این قسمت از خود کار فرما می‌کنند

آقای صیاد در حالی که برقالت خودش را به ما نشان می‌داد گفت:
از قطب شمال برقالت یک خط می‌کشیم تا به قطب جنوب برسند و آن را
ادامه می‌دهیم تا به محل اول برسند. شما هم بکشید.

حالا چند بار دیگر هم به فاصله چند سانتیمتر از اولی بکشید
و ادامه داد این چند تا داریم را می‌گویند نصف النهار. حالا من سوال
می‌کنم:

قطب شمالی

قطب جنوبی

گوشه‌ها روی یکی از این دایره‌ها (فرقی نمی‌کند که یک یا بیستاد
باشد) و خوردند بالای سر شما قرار گیرد در آن وقت چه موقع است؟
یکی دو تا از جبهه‌ها کشید: ظهر است.
- آفرین ظهر است. و کلمه نصف النهار هم به معنی تیروز یا ظهر است.
حالا بگویند چند تا از این نصف النهارها داریم؟
- بی شمار.

- به بی شمار. همانطور که مدارها هم بی شمار بودند. ولی به نیت
همانطور که درباره مدارها کشید روی کرده و نیمه‌ها فقط تعداد کمی از
نصف النهارها را رسم می‌کنند.

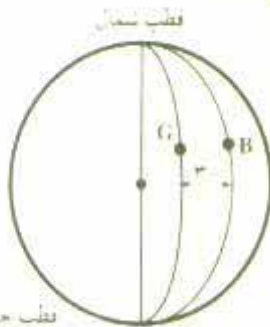
در اینجا یکی از جبهه‌ها پرسید: آقا اگر من بیج هستم؟ آقای صیاد
خندید و گفت: گرین بیج به جایی که گرینویچ ما هم خندیدند بعد گفت:
الفاظ حای سوال همین جابود پس خوب گوش کنید اول من را بگویند
که گرینویچ نام یک شهر است در انگلستان اما اینجا فکر کنید همین جا که

نیمه‌اید گرینویچ است. حالا شما در حالی که آقای صیاد برقالت
خودش را نشان می‌داد. یک نقطه را روی برقالت علامت بگذارید و
روی آن بنویسید (A) حرف اول گرینویچ. پس ما در گرینویچ هستیم حالا
نصف النهار دیگری به فاصله یک سانتیمتر در طرف راست نصف النهار
(A) روی برقالت بکشید و یک نقطه دیگر مقابل (A) روی آن انتخاب کنید و
شمس را بگذارید B.

جبهه‌ها خندیدند.

حالا اگر از این دو نقطه به مرکز برقالت وصل کنیم یک زاویه مثلاً ۳
درجه درست می‌شود. بنظر نیست؟ جبهه‌ها معصی گفتند نه و بعضی
فکر کردند و جوابی ندادند و آقای صیاد متوجه آن را کشید: حسن گفت:
- بنظر! حالا فرض کنید روی کرده از من نصف النهار (A) شما
همین جاست (اصفهان) و مثلاً شهر بیرجند که تا اینجا فاصله زیادی دارد
بر روی نصف النهار دیگری قرار دارد و زاویه بین این دو نصف النهار
۳ درجه است. در این صورت می‌گویم طول جغرافیایی بیرجند نسبت
به اصفهان ۳ درجه است.

و همین طور درباره شهرها و نقاط دیگر. حالا نمی‌توانیم بگوییم که
طول جغرافیایی نصف النهار (A) چند است؟ یکی از جبهه‌ها نامی بردید
گفت: صفر. آقای صیاد حرف را تأیید کرد و گفت: بله طول جغرافیایی
(A) صفر است چون آن را مبدأ قرار دادیم. اما آن نصف النهار که واقعا
طولش صفر است و نقاط دیگر جهان را نسبت به آن اندازه می‌گیرند،
همان نصف النهار گرینویچ در کشور انگلستان است. حالا خوب است
بدانند که طول جغرافیایی نصف النهار شهرها، یعنی اصفهان، نسبت به
گرینویچ آن درجه شرقی است.

یکی از جبهه‌ها پرسید: آقا عرضش چند است؟ آقای صیاد گفت:
سوال خوبی است. عرض جغرافیایی اصفهان هم ۳۱.۳ درجه شمالی
است.

که که جبهه‌ها حستنه شده بودند و آقای صیاد برای سکه از حریفان
نقطه‌ها استفاده کرده باشند گفت:

حالا برقالت‌ها را بویست بگیریم اما بخوریم. وقتی بویست گرفتیم
و خودش هم بویست گرفت یک قاج از آن را جدا کرد و گفت: بیستاد دو
طرف این قاج دو نصف النهار است و زاویه بین آنها هم حدود ۳ درجه
است. جبهه‌ها دیگر تحمل گوش دادن نداشتند و آقای صیاد به مرتضوی
گفت: مرتضوی آزاد شو و خودش همان قاج را به دهان گذاشت.

ذیابز به هم می‌زند

پیرامون

محمد مهدی ناصری
گرایش مسئول گرو، علوم اجتماعی

وارد، مرده، از طریق معاونت و کمک به یکدیگر اقدام می‌کردند و هرگاه خسارتی به یکی از افراد جامعه وارد می‌آمد بقیه افراد هر یک به نوبه خود در جریان خسارت سهیم و تریک می‌شدند.

باید در نظر داشت که در روزگار آن قدمه چون دامنه زندگی اجتماعی گسترش مروری بدست جریان خسارت به طریق فوق به آسانی میسر بود، ما با سرف و توسعه زندگی مادی و تنوع خطرات، کمک‌های برکنده و جمع آوری غایب به هیچ وجه نمی‌تواند پاسخگوی تأمین احتیاجات انسان را نظر مثبت در مقابل خطرها باشد. از این رو شرکتها و مؤسساتی به نام بیمه به وجود آمده‌اند و این کار را تصدی می‌کنند. در واقع بیمه یک نوع کمک و همیاری متقابل است.

بیمه در لغت به معنای «عملی است که شخص هرگونه خطر و زیان و خسارتی را که ممکن است به جان و یا مال او وارد شود یا برداخت حق معنی به عهده شرکت‌ها یا بنگاههای مخصوص این کار گذارد که هرگاه آن خطر یا خسارت به او رسید بیمه کننده غرمه آن را بدهد».

بیمه به معنی واقعی است در روزه قدیم برای حمایت تجارت در برابر خطرهای گسترانی و در زمان دریایی به وجود آمد و به این ترتیب عمل می‌شد.

یکی از هدفهای کلی کتابهای تعلیمات اجتماعی دوره راهنمایی «آشنا نمودن دانش آموزان با نهادها و مؤسسات اجتماعی مختلفی است که فرد به یک جامعه برای تأمین نیازهای خود با آن در ارتباط هستند». همچنین یکی از اصول انتخاب محتوای این کتابها «رباط داشتن با زندگی روزمره محیط اجتماعی است»^۱ نبوده‌های عملی و جری (روش‌ها) اتخاذ نموده و مربوط به این اصل نیز عبارتند از:

- ۱- ذکر مثال‌هایی از مسائل اجتماعی و روابط نسبی
- ۲- ذکر نمونه‌هایی از شخصیت‌های سیاسی و مذهبی، نهادها و مؤسسات اجتماعی که در موردی خاص متناقص هستند.
- ۳- ذکر مثال‌ها و نمونه‌هایی از محیط زندگی از قبیل کوچه و حیاط، شهر و روستا و...
- ۴- طرح سوالات و فعالیت‌هایی که بافتن پاسخ آنها مستلزم جستجو در زندگی روزمره باشد.

با توجه به مطالب فوق و همچنین نقش و اهمیت بسیاری که بیمه به عنوان یکی از مؤسسات اجتماعی در ارائه خدمات مورد نیاز جامعه دارد، درسی با همین عنوان تألیف گردیده و در جلد کتاب ۷۵ کتاب تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی ذیل فصل آخر کتاب (نیاز به همیاری) قرار گرفته. با توضیحاتی که خوب و بد روش خود را در هر یک از مؤسسات اجتماعی است که اولاً با اهداف و اصل ذکر شده همخوانی دارد و ثانیاً بخش عمده‌ای از فعالیت‌های آن «بازیه همدلی» افراد جامعه را تأمین می‌کند.

همان‌طوری که می‌دانید زندگی انسان همواره در معرض سوانح و حوادث است. زلزله، سیل، طوفان، آتش سوزی، دزدی، بیماری و... ببری می‌تواند آرامش و خوشی را از انسان سلب کند.

با وجود آن که انسان در برابر تو سرف‌های علمی تاکنون توانسته است با اتخاذ تدابیر لازم، روفوع بیشتر این مصائب بگیری کند ولی متأسفانه هنوز به طور کامل موفق نشده است که صحنه زندگی خود را از این خطرات مصون و محفوظ بدارد. از طرف دیگر خود این تحولات خطرات جدیدی را نیز به همراه خود آورده‌اند.

در روزگار گذشته برنی مقابله با این خطرات و یا جریان خسارات

معنی که کلیه افرادی که احداث میسر نمی‌گردد و وجود معنی مضمر می‌گردند حاضر می‌شوند باید در خط معنی حساب داده می‌شود که برای یکی از آنان اتفاق می‌افتد به طور دسته جمعی جریان می‌یابد. از آن رو در بیشتر نیز گفته شد که همه یک روح که یک و همسانی متقابل بین اعضای یک گروه می‌باشد.

بن موسیٰ معمولاً به وسیله افراد غیر دینی و فاسق و گناهانی از ادیان
و مذاهب مختلف می‌باشد. عموماً بن موسیٰ از سبب عدم توجه به
حقوقی که در جامعه برای حل و فصل مسائل و وجود الزامات برای مسلمانان
و غیر مسلمانان وجود دارد و نیز بی‌توجهی به

بنظر کلی مؤسسات بیمه می توان به دو گروه عمده طبقه بندی کرد :
۱- مؤسسات بیمه اجتماعی : این مؤسسات را اغلب دولت ها
تأسیس می کنند و هدف از ایجاد آنها تسبیل و آسان شدن به گونه مقصود
رسیدگی به کسانی است که به خاطر بیماری، حریق، زلزله، افتادگی، بیکاری
و امثال آنها دچار مشکلات مالی می شوند. معمولا در این بیمه خود فرد یا
کارفرمای او هر یک مبلغی به عنوان حق بیمه به مؤسسه بیمه پرداخت
می کند و در مواقع نیاز کمک های مالی مؤسسه مددکار استفاده
می نماید. اساس این نوع بیمه های اجتماعی بر تعاون و همبستگی استوار
است. در این نوع بیمه ها دولت ها به راه حمایت از بیمه خاص از اجتماع
در هر بیمه دخالت می کنند مانند دخالت دولت در بیمه کارگران، کارمندان
فرهنگیان،

الف: پیمده های اسخاص از این نوع همه موضوع پیمده تحقیق
می باشد. سن همواره در بعضی نوع حفظ هائی در آن و در جواب
گوایان و نوع دیگری در ممکن است ثابت قوت فری سوید و یا تصعیدی
به وجود ویدنه و قدریه به معنی که در بعضی پری بهر حاضی و یا
پری غمسه تبیه سن میں ختم خالی علی ساعده می شود که
در مد فرده حتی گاهی وفات خاوند و قطع سوید و ملازمت هر به قدری
اضافی فقط هر به های معذنه له به خاوند و بی حتمال گذارد

همچنین بصورتی که فرد از چهار اذعانیت بر ملا شود و حتی
صدمات روحی از نظر مانی نیز مشکلات زیادی برای او ایجاد می
کند. فرهنگ و آیین ریشه ها و مکانات از او مانی از او به اندکی و
بر نیاز به آیین ریشه دار مذهب ریشه من جدا پس روح ریشه دار
است. ریشه من جدا پس روحی که همه روح از او من ریشه من جدا
از تنگنای ریشه جواب و همه از او من ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا
جواب حتمی روح ریشه جواب ریشه من ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا
از او من ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا
و سرک ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا
از او من ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا پس روح ریشه من جدا

- هر چه برای زندگی مادی : حوادث مستور - همه آنها خود برآید تا
شما بنمایند

- هزینه‌های درمانی ناشی از مواد غذایی و دارو، بی‌فایده.
- هزینه‌های پزشکی گمراه‌کننده، عمل جراحی ناشی از بیماری که موجب بستری شدن بیماران در بیمارستان گردد.

— لعل من قلوبنا يقبل عضوك الواسع راجعاً إلى مسئولية
— هزيمة غدت بعباءة يوسف أميناً لأنس به من كل درعائي ومواقف

ب۔ بیچہ های احوال: چھ مہینے کے بعد صبح کی دعا پڑھ کر

و اما خود او میباید متذکر شد که با خطر بی فایده ای مواجه نمیشود.
و احتمالاً در مورد زیادهای ممکن است که با سایر اوضاع و احوال
باید مقابله کند و یا حتی در حدی که در آن زمان در حدی که
اموال دیگری بود. اگر کسی در حدی که در آن زمان در حدی که
و اینها را میباید در حدی که در آن زمان در حدی که

[illegible]

ملازم: ترجمه هفتی که در این روز جمعه هفتی میسر و جود...
 هفت روز و هفتاد و هفتی...
 که بر آن خبر...
 هفتاد و هفتی...
 چنانچه...
 که هفتاد و هفتی...
 که هفتاد و هفتی...

[illegible]

تاریخ: ۱۳۶۹

1992-1993

مجلس الشورى

١- في جماعتي : كماله ، فخره ، عظمته ، قوته ، مواسم ، عدله ، شجاعته

دانش جغرافیای طبیعی

١- فقهائے امامیه در خصوص احوال و عادات و تقاضای حقوق و تعهدات

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 + U(r) \right) = -\nabla U(r) \cdot \mathbf{v}$$

٤ - تقديمه من قبل مدير عام مصلحة الجمارك في بيروت

Agosto 1914 - 7

— 2 —

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

١- روح القدس معتمد بالحق، يبررنا بحب الحق، حب الحق،

١١ - قسمة العدد ١٠٠ على ١٠

... ..

۱۳۳۲

١٣٧٤

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agaricus bisporus* spores on the growth of *Agaricus bisporus* on the substrate. The concentration of the spores was 10⁴ spores/ml (A), 10⁵ spores/ml (B), 10⁶ spores/ml (C), 10⁷ spores/ml (D), 10⁸ spores/ml (E), 10⁹ spores/ml (F), 10¹⁰ spores/ml (G), 10¹¹ spores/ml (H), 10¹² spores/ml (I), 10¹³ spores/ml (J), 10¹⁴ spores/ml (K), 10¹⁵ spores/ml (L), 10¹⁶ spores/ml (M), 10¹⁷ spores/ml (N), 10¹⁸ spores/ml (O), 10¹⁹ spores/ml (P), 10²⁰ spores/ml (Q), 10²¹ spores/ml (R), 10²² spores/ml (S), 10²³ spores/ml (T), 10²⁴ spores/ml (U), 10²⁵ spores/ml (V), 10²⁶ spores/ml (W), 10²⁷ spores/ml (X), 10²⁸ spores/ml (Y), 10²⁹ spores/ml (Z), 10³⁰ spores/ml (AA), 10³¹ spores/ml (AB), 10³² spores/ml (AC), 10³³ spores/ml (AD), 10³⁴ spores/ml (AE), 10³⁵ spores/ml (AF), 10³⁶ spores/ml (AG), 10³⁷ spores/ml (AH), 10³⁸ spores/ml (AI), 10³⁹ spores/ml (AJ), 10⁴⁰ spores/ml (AK), 10⁴¹ spores/ml (AL), 10⁴² spores/ml (AM), 10⁴³ spores/ml (AN), 10⁴⁴ spores/ml (AO), 10⁴⁵ spores/ml (AP), 10⁴⁶ spores/ml (AQ), 10⁴⁷ spores/ml (AR), 10⁴⁸ spores/ml (AS), 10⁴⁹ spores/ml (AT), 10⁵⁰ spores/ml (AU), 10⁵¹ spores/ml (AV), 10⁵² spores/ml (AW), 10⁵³ spores/ml (AX), 10⁵⁴ spores/ml (AY), 10⁵⁵ spores/ml (AZ), 10⁵⁶ spores/ml (BA), 10⁵⁷ spores/ml (BB), 10⁵⁸ spores/ml (BC), 10⁵⁹ spores/ml (BD), 10⁶⁰ spores/ml (BE), 10⁶¹ spores/ml (BF), 10⁶² spores/ml (BG), 10⁶³ spores/ml (BH), 10⁶⁴ spores/ml (BI), 10⁶⁵ spores/ml (BJ), 10⁶⁶ spores/ml (BK), 10⁶⁷ spores/ml (BL), 10⁶⁸ spores/ml (BM), 10⁶⁹ spores/ml (BN), 10⁷⁰ spores/ml (BO), 10⁷¹ spores/ml (BP), 10⁷² spores/ml (BQ), 10⁷³ spores/ml (BR), 10⁷⁴ spores/ml (BS), 10⁷⁵ spores/ml (BT), 10⁷⁶ spores/ml (BU), 10⁷⁷ spores/ml (BV), 10⁷⁸ spores/ml (BW), 10⁷⁹ spores/ml (BX), 10⁸⁰ spores/ml (BY), 10⁸¹ spores/ml (BZ), 10⁸² spores/ml (CA), 10⁸³ spores/ml (CB), 10⁸⁴ spores/ml (CC), 10⁸⁵ spores/ml (CD), 10⁸⁶ spores/ml (CE), 10⁸⁷ spores/ml (CF), 10⁸⁸ spores/ml (CG), 10⁸⁹ spores/ml (CH), 10⁹⁰ spores/ml (CI), 10⁹¹ spores/ml (CJ), 10⁹² spores/ml (CK), 10⁹³ spores/ml (CL), 10⁹⁴ spores/ml (CM), 10⁹⁵ spores/ml (CN), 10⁹⁶ spores/ml (CO), 10⁹⁷ spores/ml (CP), 10⁹⁸ spores/ml (CQ), 10⁹⁹ spores/ml (CR), 10¹⁰⁰ spores/ml (CS), 10¹⁰¹ spores/ml (CT), 10¹⁰² spores/ml (CU), 10¹⁰³ spores/ml (CV), 10¹⁰⁴ spores/ml (CW), 10¹⁰⁵ spores/ml (CX), 10¹⁰⁶ spores/ml (CY), 10¹⁰⁷ spores/ml (CZ), 10¹⁰⁸ spores/ml (DA), 10¹⁰⁹ spores/ml (DB), 10¹¹⁰ spores/ml (DC), 10¹¹¹ spores/ml (DD), 10¹¹² spores/ml (DE), 10¹¹³ spores/ml (DF), 10¹¹⁴ spores/ml (DG), 10¹¹⁵ spores/ml (DH), 10¹¹⁶ spores/ml (DI), 10¹¹⁷ spores/ml (DJ), 10¹¹⁸ spores/ml (DK), 10¹¹⁹ spores/ml (DL), 10¹²⁰ spores/ml (DM), 10¹²¹ spores/ml (DN), 10¹²² spores/ml (DO), 10¹²³ spores/ml (DP), 10¹²⁴ spores/ml (DQ), 10¹²⁵ spores/ml (DR), 10¹²⁶ spores/ml (DS), 10¹²⁷ spores/ml (DT), 10¹²⁸ spores/ml (DU), 10¹²⁹ spores/ml (DV), 10¹³⁰ spores/ml (DW), 10¹³¹ spores/ml (DX), 10¹³² spores/ml (DY), 10¹³³ spores/ml (DZ), 10¹³⁴ spores/ml (EA), 10¹³⁵ spores/ml (EB), 10¹³⁶ spores/ml (EC), 10¹³⁷ spores/ml (ED), 10¹³⁸ spores/ml (EE), 10¹³⁹ spores/ml (EF), 10¹⁴⁰ spores/ml (EG), 10¹⁴¹ spores/ml (EH), 10¹⁴² spores/ml (EI), 10¹⁴³ spores/ml (EJ), 10¹⁴⁴ spores/ml (EK), 10¹⁴⁵ spores/ml (EL), 10¹⁴⁶ spores/ml (EM), 10¹⁴⁷ spores/ml (EN), 10¹⁴⁸ spores/ml (EO), 10¹⁴⁹ spores/ml (EP), 10¹⁵⁰ spores/ml (EQ), 10¹⁵¹ spores/ml (ER), 10¹⁵² spores/ml (ES), 10¹⁵³ spores/ml (ET), 10¹⁵⁴ spores/ml (EU), 10¹⁵⁵ spores/ml (EV), 10¹⁵⁶ spores/ml (EW), 10¹⁵⁷ spores/ml (EX), 10¹⁵⁸ spores/ml (EY), 10¹⁵⁹ spores/ml (EZ), 10¹⁶⁰ spores/ml (FA), 10¹⁶¹ spores/ml (FB), 10¹⁶² spores/ml (FC), 10¹⁶³ spores/ml (FD), 10¹⁶⁴ spores/ml (FE), 10¹⁶⁵ spores/ml (FF), 10¹⁶⁶ spores/ml (FG), 10¹⁶⁷ spores/ml (FH), 10¹⁶⁸ spores/ml (FI), 10¹⁶⁹ spores/ml (FJ), 10¹⁷⁰ spores/ml (FK), 10¹⁷¹ spores/ml (FL), 10¹⁷² spores/ml (FM), 10¹⁷³ spores/ml (FN), 10¹⁷⁴ spores/ml (FO), 10¹⁷⁵ spores/ml (FP), 10¹⁷⁶ spores/ml (FQ), 10¹⁷⁷ spores/ml (FR), 10¹⁷⁸ spores/ml (FS), 10¹⁷⁹ spores/ml (FT), 10¹⁸⁰ spores/ml (FU), 10¹⁸¹ spores/ml (FV), 10¹⁸² spores/ml (FW), 10¹⁸³ spores/ml (FX), 10¹⁸⁴ spores/ml (FY), 10¹⁸⁵ spores/ml (FZ), 10¹⁸⁶ spores/ml (GA), 10¹⁸⁷ spores/ml (GB), 10¹⁸⁸ spores/ml (GC), 10¹⁸⁹ spores/ml (GD), 10¹⁹⁰ spores/ml (GE), 10¹⁹¹ spores/ml (GF), 10¹⁹² spores/ml (GG), 10¹⁹³ spores/ml (GH), 10¹⁹⁴ spores/ml (GI), 10¹⁹⁵ spores/ml (GJ), 10¹⁹⁶ spores/ml (GK), 10¹⁹⁷ spores/ml (GL), 10¹⁹⁸ spores/ml (GM), 10¹⁹⁹ spores/ml (GN), 10²⁰⁰ spores/ml (GO), 10²⁰¹ spores/ml (GP), 10²⁰² spores/ml (GQ), 10²⁰³ spores/ml (GR), 10²⁰⁴ spores/ml (GS), 10²⁰⁵ spores/ml (GT), 10²⁰⁶ spores/ml (GU), 10²⁰⁷ spores/ml (GV), 10²⁰⁸ spores/ml (GW), 10²⁰⁹ spores/ml (GX), 10²¹⁰ spores/ml (GY), 10²¹¹ spores/ml (GZ), 10²¹² spores/ml (HA), 10²¹³ spores/ml (HB), 10²¹⁴ spores/ml (HC), 10²¹⁵ spores/ml (HD), 10²¹⁶ spores/ml (HE), 10²¹⁷ spores/ml (HF), 10²¹⁸ spores/ml (HG), 10²¹⁹ spores/ml (HH), 10²²⁰ spores/ml (HI), 10²²¹ spores/ml (HJ), 10²²² spores/ml (HK), 10²²³ spores/ml (HL), 10²²⁴ spores/ml (HM), 10²²⁵ spores/ml (HN), 10²²⁶ spores/ml (HO), 10²²⁷ spores/ml (HP), 10²²⁸ spores/ml (HQ), 10²²⁹ spores/ml (HR), 10²³⁰ spores/ml (HS), 10²³¹ spores/ml (HT), 10²³² spores/ml (HU), 10<

ایک طرح درس

چشنواره الگوهای تدریس که به همت اداره کل آموزش و پرورش تهران برگزار می‌گردد اقدامی است جدید که می‌تواند در بهبود و کیفیت آموزشی و ایجاد انگیزه در دبیران محترم مؤثر واقع گردد. مجله رشد آموزش راهنمایی به لحاظ اهمیت موضوع و با هدف تبادل تجربیات ضمن درج گزارشی از نحوه اجرای روش تدریس درس زبان انگلیسی، طرح درس همکار محترم سرکار خانم شهزاد جواهری از منطقه ۱۱ که به عنوان نفر اول در این چشنواره برگزیده شده‌اند را نیز معرفی می‌نماید.

1. What I am going to teach:

Teaching the dialogue of lesson 11

New phrases: "What colour " and "Not too bad"

A new word: blue

1. planning stage)

2. General objectives

an listening Comprehension of the dialogue

Listening)

h) Producing the sentences with Correct pronunciation and intonation (speaking)

c) Being able to read the dialogue with correct pronunciation and intonation.

d) Learning the spelling of the new words. (writing as the last step of language learning is important.)

3. Behavioural objectives

At the end of the lesson, the students are expected

1 To understand the meaning of the new words, phrases and sentences: (Listening)

2. To produce the sentences with correct pronunciation and intonation (speaking).

3. To read the dialogue with correct pronunciation and intonation (Reading)

4. To write or spell the new words (writing)

5. To be interested in performing the dialogue by heart (memorization) → (emotional area)

b. To use the dialogue in their own lives.

4. Teaching Aids

1. The lesson plan

2. The book, "Right path to English"

3. A white board and a marker

4. A box of colour pencils

5. A tape and a tape recorder

6. Two glove puppets

7 A blue comb

8. A blue ball and a red ball

9. Three cards

10. A blue pen

11. Two cards

The method and the techniques that I use for teaching the dialogue:

an Audio-Lingual Method

baOral questioning and answering techniques

(c) Chorollay and individually repetition.

d. Role-playing

c. Drawing pictures on the board

f. Comparison Technique

Time	Teacher's activities	Students Activities	
2 minutes	1. Before starting the lesson: After greetings, I write "In the name of God" On the board. Then I do the roll call. I take Their Previous H/W I take care of mental and physical condition of my students.	The students answer	2. Performance 3. Attomance
2 minutes	2. Cognitive evaluation or the students' previous knowledge: The students have been familiarized with "to have" before. They know how to make it negative or question. Now in order to remind them, I ask some questions. In other words, I use the questioning and answering technique orally. the students answer and repeat chorally and individually. I mean choral and individual repetition technique. for example: Teacher: Have you a ruler? Teacher: Has she a ruler? Teacher: Have you a shirt, Maryam? Teacher: Has Maryam a shirt?	The students answer and repeat chorally and individually Student: Yes, I have Students: Yes, she has Student: No, I haven't Students: No, she hasn't.	
2 minutes	Motivation: I use two glove puppets and I name them Mehri and Parvin. The two names used in the dialogue. Then I do a very simple dialogue by using the gloves. Then the puppets ask some question from the students.	The students listen, enjoy and answer the puppets' questions.	

Time	Teacher's activities	Students Activities	
1 minute	1. Teaching The first behavioral objective Teaching The new dialogue: I use a tape I ask the students to listen the dialogue carefully. Then I perform the dialogue myself by using the glove puppets. (Role playing)	They listen to the tape carefully. Then they my performance	Performance
12 minutes	2. Teaching the Second behavioral objective Now, I'm going to teach the new words of the dialogue.		
	Now I write the new words, colour and blue on the board. I use comparison technique to make the students understood the meaning of the new words. First I take some colour pencils then I take out the blue one and I say It is a pencil. It is blue.	They repeat after me	

Time	Teacher's Activities	Students' Activities
	Then I ask them to repeat the sentences. Then I put The blue pencil behind the other pencils. Now I ask a student to show me the blue one and to hold it up. Then I use two balls in different colours. First I take the blue one and I say: It is a ball. It is blue. I ask them to repeat after me. Now I take the two balls and I say: I like the blue ball. Now I ask one of the students that which one you like more and so on. I show them a blue Comb and I say: It is a comb. It is blue. Now I ask: What colour is the comb? Now I ask: What colour is the comb? What colour is the ball? What colour is the pencil? Now I draw two pictures on the board and I name them Mehr and Paryn. Then I perform the dialogue again by pointing to the pictures on the board with one hand. I use my other hand to show the falling and rising intonation by its movement at the same time. I ask the students to repeat the sentences once after me chorally and individually. They are supposed to memorize it in the class. I use the tape again. I ask them to repeat the sentences at each pause.	They repeat after me and answer me, too. They repeat. They answer me. They repeat after me and memorize it automatically.

Time	Teacher's activities	Students' Activities
2 minutes	Teaching the third behavioral objective: I ask them to open their books. I read the dialogue and they repeat after me. I pay attention to their pronunciation and intonation.	They open their books and repeat after me.
	The fourth behavioural objective: They can learn the spelling of the new words by writing them at home.	
	1: I let them ask their questions.	They ask.
11 minutes	2: Evaluation: 1: Those students who are very interested in performing the dialogue, are let come and do it. The fifth behavioural objective: 2 or The volunteers Can read the dialogue. or evaluation is done by questioning and answering.	the students perform the dialogue or read it. They answer the questions, too.
	3 Assigning homework. I never assign homework for the students equally. My good students should write one line from each new word. The others should write two lines. Handwriting is very important in doing their homework. I ask them to make a dialogue like the dialogue of lesson 11.	My students know, why they write homework happily.

توانمندی‌های اجتماعی

هدف کلی

۱- بدست آوردن مهارت‌های زبانی لازم برای زندگی زبانی انگلیسی- آلمانی و فرانسه در حد رفع نیاز.

اهداف آموزش زبان خارجی در دوره راهنمایی تحصیلی

۱- آموزش رسم الخط حروف و کلمات انگلیسی- آلمانی و فرانسوی و تلفظ صحیح آنها و کلمات در محدوده و زبان تدریس شده.

۲- آموزش تقویت مهارت‌های زبان آموری (شنیدن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن).

۲/۱- آموزش مهارت «شنیدن» جهت درک عبارات و جملات ساده و صحبت‌های طرف مقابل در محدوده عبارات و الگوهای مطرح شده.

۲/۲- آموزش مهارت «صحبت کردن» بر اساس مکالمات و ساختارهای دستوری مطرح شده در کتب درسی.

۲/۳- آموزش مهارت «خواندن» در حد جملات و متون ساده.

۲/۴- آموزش مهارت «نوشتن» در حد جملات کتاب.

۳- آموزش دستور زبان (انگلیسی- فرانسه و آلمانی) در محدوده الگوهای تدریس شده.

۴- آموزش حدود ۷ لغت طی دو سال دوم و سوم راهنمایی.

اهداف درس تربیت بدنی (ورزش) در دوره راهنمایی تحصیلی

هدف کلی

هدف از اجرای برنامه‌های تربیت بدنی در دوره راهنمایی، تقویت قوای جسمانی، عقلانی و معنوی در دانش آموزان و پرورش سجایای پندیده اخلاقی در آنان می‌باشد.

اهداف کلی آموزشی

۱- تکمیل برنامه‌های تربیت بدنی مرحله اول تعلیمات عمومی.

۲- پرورش مهارت‌های بدنی پایه و کارانداختن اعضاء و عضلات دانش آموز از طریق فعالیت‌های ورزشی.

۳- تقویت رشد بدنی دانش آموزان و افزایش قابلیت‌های جسمانی از قبیل قدرت، سرعت، چابکی و چالاکی و هماهنگی عصاب و عضلات و توزین بدنی در آنان با در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی و جنسی.

۴- ایجاد عادات بهداشتی در نوجوانان و علاقه‌مند ساختن آنان به رعایت موثر بهداشتی در حفظ سلامتی خود و دیگران.

۵- افزایش مهارت اجتماعی و تقویت روحیه همکاری در میان

نوجوانان از طریق شرکت آنان در بازی‌ها و ورزش‌های عمومی و دسته جمعی.

۶- پرورش سجایای اخلاقی و تقویت روحیه مسئولیتی و جوانمردی در نوجوانان.

۷- ایجاد روحیه نظم و انضاط در کارها.

۸- تقویت قوای عقلانی نوجوانان از طریق شرکت آنها در بازی‌ها و ورزش‌های عمومی که مستلزم به کار گرفتن قدرت تفکر، ساخت

موقعیت‌ها، قضاوت، تصمیم‌گیری و پیش‌بینی است.

۹- تأمین احتیاجات بدنی و روانی نوجوانان در دوران بلوغ.

۱- تقویت و پرورش احساسات و عاطفه نوجوانان و تقویت حس کنجکاوی آنان از طریق شرکت در فعالیت‌ها و بازی‌های بدنی.

۱۱- پرورش روحیه توجه به ورزش و بهر دست جسمی و روانی به عنوان زمینه آفرینی رشد معنوی انسان.

اهداف برنامه‌های پرورشی در دوره راهنمایی تحصیلی

الف) حیطه شناختی

۱- آشنایی با مسائل و غور و رص بدنی، روحی و روانی پدیده بلوغ.

۲- آشنایی با نحوه‌های بهره‌وری هرچه بهتر از موقعیت دور - بلوغ و نوجوانی.

۳- آشنایی با حقوق اجتماعی افراد با گروه‌هایی که نوجوانان با آنان ارتباط دارند.

۴- آشنایی با ویژگی‌های مورد انتظار در رفتار اجتماعی یک نوجوان که علامت رسد با فکری و بی‌تلفی می‌گردد.

۵- آشنایی با مهمترین مشکلات روانی و عاطفی دوره بلوغ و نحوه‌های مریض ساختن آنها.

۶- آشنایی با گناهان رایج دوران بلوغ و جوانی و نحوه‌های مرتفع ساختن آنها.

۷- آشنایی با مفهوم خودسازی و تهذیب نفس و نحوه‌های آن.

ب) حیطه عاطفی

۱- تقویت تمایل دانش آموزان به اخلاق اسلامی در روابط فردی

آخرین سردار

علیرضا قزوه

این زمان هر چند لبریز از امیدم
آتش‌خشی دارد دلم را می‌گذارد
باز عطر دردهای «حاج همت»
باز بوی غربت «چمران» می‌آید.
مجله کمان شماره ششم
آبان ۷۵

تا چهل شب شط به خود می‌پیچد از غم
تا چهل شب نخلها در آتشک غرقند
طبل می‌کوبند یک شب، طبل طوفان
بعد از آن تا هفت شب باران می‌آید
صبحی اما آسمان مردی صمیمی
باز می‌گردد به همراه شهیدان
بوی آتشک و شروه و اسپند و قرآن
ناگهان از سمت نخلستان می‌آید

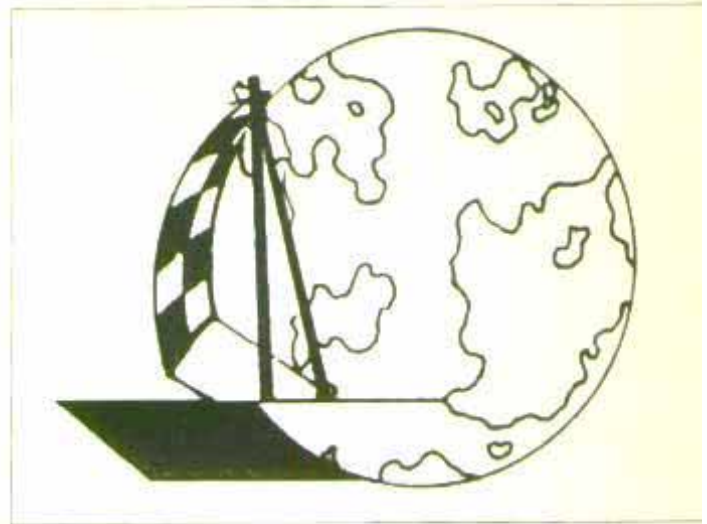
آن سه تنگه ابر را پیچیده بر خود
روی دوش چار زندانبان می‌آید
در غرویی سخت محزون، سخت ابری
آخرین سردار از میدان می‌آید
مردی از مردان مردستان مستی
اینک اینک می‌دمد بر شانه هامان
راه بگشایید ای آرام جانها
دارد آن تابوت سرگردان می‌آید

خدا پدر همه آنها را بیمارزد

فرهاد حسن زاده

می‌نویسی. اصلاً فکرش را نمی‌کرده ولی خوب می‌نویسی. آدعه بد...
و بالاخره خدا پدر همه دوستانی را بیمارزد که به من فوت قلم
دادند و باعث شدند آن نوجوان خجول و مملکت که همیشه صورتش پر از
خوسرور جوانی بود خودش را باور کند و بی‌زور بنویسد. من توهم‌ها
را حدود سال ۱۳۵۴ بود تا سال ۵۹ که جنگ آغاز شد. از آن سال تا سال
۶۸ یک خلأ و رکود ایجاد شد که البته به هم نبود زیرا باعث شد که بروم
سراغ نقاشی، قلم مو بردارم و تابلو بکشم. باعث شد تا نام کسیده شود به
کلاسهای انجمن خوشنویسان. باعث شد دوربین بردارم عکاسی کنم و
زیر نور قرمز تاریکخانه کوچک شاهد ظهور و سواب عکسهای از رنگینی
باشم. باعث شد دنبال یادگیری فنون سینمایی بروم، مطالعه کنم و برای دل
خودم شعر بگویم. بعد هم ازدواج و حبه و تجربه زندگی مشترک و...
سال ۱۳۶۸ وجود حبه و خرید چند کتاب برای و تحریر کرد که باز
هم بنویسم. و این بار نوشتن و چاپ کردن شروع این دوره هم با یک اثر
منظوم بود. «ماجرای زویناد و زینور» که نوشته‌ام و نقاش خودم بوده و اگر
پول داشتم خودم هم ناشرش می‌شدم. توان نهفته آن سالهای بزمکاری
نویسندگانی در برداشته که به مرور سیر کمال را طی کرد. از جمله «دقش
مهرن» که شعر کودک بود. مجموعه قصه زمان «مار و یله» که کتاب
برگزیده مجله سروش نوجوان در سال ۷۲ بود. بهر حال «ماشو در مه» و
«سقفونی حماد» که مجموعه داستان است و سپس داستان بلند «گاه روشن»
گاه تاریک» و چند کار دیگر که زیر چاپ است. در این میان «ماشو در
مه» اقبال خوبی داشت. سال ۱۳۷۴ کتاب برگزیده کانون پرورش فکری
بود و امسال برگزیده وزارت ارشاد. من نمی‌دانم معیار قضاوت داوطلبان
چه بوده، اما برای خودم ماشو غریب‌تر از این حرف‌هاست. ماشو کودک‌کی فتا
شده من است و شاید خیلی دیگر ریشه‌های جنوب! اگر صادق و صمیمی
ست و البته کمی نابخته. «ماشو در مه» اولین اثر بلند من بود که دلم
می‌خواست بیسر از این‌ها می‌مالد و جا می‌فتاد و قوه می‌گرفت.

بچه «لین دوغه» آبادان هسم که در اوایل بهار سال ۱۳۴۱ متولد
شدم. قرار بود اسمم محمود باشد. ما چون همسایه همان حیاطی که در
آن مستاجر بودیم اسم پدرش را محمود گذاشته بود. به پیشنهاد بی‌بی
خدا بیمارزم اسم شد فرهاد. ولی کسی نمی‌دانست چطور می‌توانست
و چه راهی در پیش رو خواهد داشت. مثل حالا که سراغ آلبوم می‌رویم
به عکس کودکی مان خیره می‌شویم و باورمان نمی‌شود این قیافه فعلی با
آن همه پشه و اخم و احياناً کمی ناخالصی روزگاری چهره‌ای مظلوم و
جسمهای درشت و معصوم با نگاهی زلال داشته. آن بعد از ظهرهای داغ
که گوشه به تلق و تلق بنکه سقفی بود و روی زنبوری خنکی دراز کشیده
بوده و نوبت رویاها به غوطه می‌خورد، اصلاً فکرش را نمی‌کرده که یک
روز نویسنده داستانهای سرزمین بشوم. (سرزمین کودکی و نوجوانی)
خدا پدرش را بیمارزد کسی که درس انشا را جزو دروس مدرسه
قرار داد. فکر می‌کنم شروع نویسندگی همه قلم به دستها (نه قلم به جیها)
از همان زنگهای انشا باشد و من نوبت این درس همیشه نمره‌هایم خوب
بود. علاوه بر انشا، یک دوست هم داشت که چهره مظلومی داشت و
فامیلش هم «سبکش زاده» بود. خدا پدر او را هم بیمارزد که شعرهایش
را برای من، تنها برای من می‌خواند. چون دیگران مسخره‌اش می‌کردند
من شده بودم سنگ صور دوشی‌های دل‌غمگین او. از زنگهای فوق
برنامه تئاتر مدرسه که گذریه. خدا پدر «علی قربانی» را هم بیمارزد که
در سال دوم راهنمایی مرا با سرخاله‌اش یعنی «جمشید خانیان» آشنا کرد
که او مثل من نوجوانی مشتاق به قصه و تئاتر بود. هر وقت یاده به انتظارها
و با به یادهای پشت زنجیر نگهبانی ساختمان را دیو و تلویزیون آبادان
برای دیدار مسئول نمایش آنجا می‌افتد، بی‌احبار می‌خندم و می‌گویم: آه،
اولین نویسنده یک نمایشنامه به اصطلاح منظوم بود به اسم «نفرین
آهو» که نوبت کانون پرورش فکری شماره ۱ آبادان اجرایشند و خدا پدر
مربی تئاترمان را هم بیمارزد که زده‌بست نباشد و گفت: «نو خوب

با از بین رفتن تعادل در محیط زیست، حه به دلیل بلایای طبیعی و مداخلات های انسان، نظم در محیط زیست و اکوسیستم های آن از بین می رود. عواقب این تغییرات نیز در متغیر انسان خواهد شد. البته هر اکوسیستم ظرفیت معینی از تغییر را تحمل می کند. هرگاه تغییرات به نقطه اشباع برسد، باید منتظر از بین رفتن اکوسیستم بود. سؤال مهم این است که یک اکوسیستم حداکثر چه تعداد از جمعیت، درجه سطح از مصرف و تاجه مقدار از تغییر را می تواند تحمل کند؟

۱) جمعیت و غذا

آماري که توسط سازمان خواربار جهانی منتشر می شود، از وجود اختلاف بسیار زیاد جغرافیایی در تقسیم جغرافیایی کیفیت تغذیه جمعیت، در کره زمین حکایت می کند. در کشورهای توسعه یافته، سهم مو غذایی هر نفر ۸۵ کالری بیش از سهم مو غذایی هر فرد از کشورهای در حال توسعه است. (۲۰۰۰ کالری سهم هر نفر در جهان مرفه و ۲۱۵ کالری سهم هر نفر در ممالک در حال رشد). این سازمان همچنین اعلام کرده است، نزدیک به ۱۶٪ از خانواده ها در ممالک در حال رشد، گرفتار سوء تغذیه مزمن یعنی گرسنگی بیهوش یا آشکار هستند. بیش از یک میلیارد نفر از مردم جهان، امروزه با این مشکل دست به گریزند.

عواملی نظیر پایین بودن درآمد، میراث بازمانده از دوران استعماری، پشی گرفتن جمعیت بر تولید مواد غذایی، منابع محدود آبی، کمی بازده زمین های زراعی، ضعف تکنولوژیکی، کمبود چراگاه ها و عایس بودن قابلیت نیروی کار از جمله عواملی هستند که بدی شرایط تغذیه در کشورهای در حال توسعه بوجود آورده است.

از نظر قابلیت نیروی تولیدی، کار در کشاورزی، تفاوت بین ممالک پیشرفته و در حال توسعه کاملاً چشمگیر است. در ژاپن حدود یک کارگر کشاورزی می تواند ۴ نفر غذا تولید، در حالی که در غنا یک رازع تنها می تواند ۵ نفر را تغذیه کند.

علیرغم مستعد بودن برخی از کشورهای در حال توسعه و اشتغال بخش زیادی از نیروی کار در کشاورزی، بخش عمده ای از این کشورها قادر نیستند

که حتی خوراک و آذوقه خود را تهیه نمایند. رشد جمعیت در مناطق روستایی و افزایش تعداد خانواده ها، به تقسیم متوالی و لایقظع راضی زراعی منجر می شود و این کار به حدی ادامه پیدا می کند که دیگر گشت زمین یا استفاده از نیروی کار و حیوانات بارکش نیز مفید و سودآور نخواهد بود.

کشورهای فقیر برای حل مشکل گرسنگی جمعیت بازاده، غالباً به وارد کردن مواد غذایی اقدام می کنند. این کار اگرچه موقتاً مشکل گرسنگی را حل می کند، اما در درجاً موجبات ته کشیدن بودجه های ملی را فراهم می سازد و ضمن به خطر افتادن آزادی و استقلال این کشورها، موجبات جلوگیری از پیشرفت کشاورزی ملی را نیز فراهم می کند. کشورهای فقیر ضمن اجرای برنامه های تنظیم جمعیت باید به ارتقای قابلیت های انسانی، گسترش اراضی زراعی، برطرف کردن موانع تکنولوژیکی، بهره گیری بهتر از منابع، گسترش اطلاعات جغرافیایی و کشاورزی از مناطق و نواحی، باید مجدداً در راه برطرف کردن مشکلاتی که تغذیه جمعیت آنها را تهدید می کند، گام بردارند.

جمعیت و بهداشت

وضعیت بهداشتی جامعه را می توان با استفاده از دو شاخص عمده مرگ و میر، سوزاندن و امید به زندگی در لحظه تولد اندازه گیری کرد. البته در صورتی که بتوان آمار بیماریها، وضعیت تغذیه و سایر شاخصهای بهداشتی را تهیه کرد، می توان برنامه ریزی دقیقتری در بین زمینه انجام داد.

به طور کلی، اهداف بهداشتی و تغذیه ای توسعه، همواره در جهت افزایش امید زندگی در لحظه تولد و کاهش مرگ و میر بخصوص در سطح نوزادان است. برای این منظور، باید امکانات بهداشتی و درمانی و تغذیه مناسب، به شکل وسیعی در اختیار جامعه قرار گیرد. این امکانات از نظر کمی و کیفی به ساخت سنی و جنسی و توزیع فضایی و فرهنگی جامعه، مانند سطح آموزش و آگاهی مردم و وضعیت اقتصادی جامعه بستگی دارد. فراهم ساختن امکانات بهداشتی و درمانی در سطح وسیع، به هزینه بسیار زیاد و استفاده از منابع و سرمایه های ملی نیاز خواهد داشت که خود مانعی برای پیشرفت و توسعه اقتصادی به شمار می رود.

از طرف دیگر، توسعه امکانات بهداشتی بر رشد جمعیت اثر می گذارد. کاهش مرگ و میر اگرچه در کوتاه مدت اثر افزایش بر رشد جمعیت دارد، اما در بلند مدت کاهش میراث باروری را به دنبال خواهد داشت. هنگامی که خانواده ها قادر به حفظ فرزندان باشند، به باروری بالا نیاز نخواهند داشت. همچنین، ایجاد امکانات تنظیم خانواده فروان و زنان و دادن آگاهیهای لازم در بین زمینه که فستنی از وظایف سازمانهای بهداشتی و درمانی ملی است به کاهش جمعیت کمک می کند.

۲) جمعیت و مسأله توسعه آموزش و پرورش

جمعیت و آموزش و پرورش باهم رابطه تنگاتنگی دارند. افزایش جمعیت، سبب زیاد شدن جمعیت مدرسه روه و نیاز بیشتر به فضاهای

موزیسی، مغلوبه، کتب فارسی و دیگر مکاتبات آموزشی است. در سنجده شهر مهابلی و منابع مبنی باشد در جهت جدا مکاتبات موزیسی صرف گردد. موزیسی و پرورش نفس بسیار مهابلی در تاهلی مشکلات جمعیتی دارند. تالافیس میرزا سواد، مخصوص در محل زمان در تالافیس تالافیزی نفس عمدتاً در تالافیس تحقیقات نشان داده است که هر چه سطح سواد در تالافیس و سواد هر فرد سواد، میزان تالافیزی تاهلی می باشد.

پرورش های نفس عمدتاً در تالافیس ۱۶ کشور جهان توسط یونسکو نشان می دهد که زنان بی سواد بیش از زنانی که چند کلاس درس خوانده اند، صاحب فرزند هستند و تعداد فرزندان با افزایش سالهای تحصیل کاهش می یابد.

با توجه به تأثیر مغلوبه و تربیت در کاهش مسائل دینی، رسید جمعیت است که از سال ۱۹۷۰، کشور کسورهای جهان برای برنامه های آموزشی در زمینه جمعیت و تنظیم خانواده در سطح محلی، منطقه ای، و بین المللی و غیره سعی آغاز کرده اند.

رسند جمعیت در ایران و جسم انداز آیند:

جمعیت کشور ما در سال ۱۲۸۰ هجری شمسی نزدیک به ۱ میلیون نفر بود و در نخستین سرشماری سال ۱۳۲۵ به ۱۹۳ میلیون نفر رسید. این دو در سالهای ۱۳۲۵ و ۱۳۵۵ به ترتیب به ۲۶۳ و ۳۳۷ میلیون نفر بالغ گردید.

جمعیت ایران در فاصله سالهای ۱۳۶۵-۱۳۵۵ با میانگین رشد ۳/۹ درصد در سال به میزان ۴۹/۴ میلیون نفر در سال ۱۳۶۵ افزایش یافت. این افزایش جمعیت در همه ولایات اسلامی ایران نشان دهنده نوعی بازگشت به دورانی طبیعی است.

با توجه به آنکه حتی در سطح کاهش آلودگی و سطح باروری در کشور ما، حداقل بایک سال دیگر (حدود ۴۸ سال) جمعیت ماهمچنان روبه افزایش خواهد بود. در همین حال، جمعیت در سالهای آینده همچنان در سطح بالایی خواهد بود. به عنوان مثال اگر میزان باروری کنونی را ۶/۴ بچه در حال حاضر، به حدود ۳/۵ بچه در ۲۰ ساله آینده کاهش یابد، ایران در جمعیت سال ۱۳۸۵ در حدود ۳۶ میلیون نفر جمعیت اضافی خواهد بود. در آن صورت کشور ما در سال ۱۳۸۵ حدود ۸۹ میلیون نفر و در سال ۱۴۰۵ (۲۵ سال دیگر) در حدود ۱۳۱ میلیون نفر جمعیت خواهد بود.

مسایل و مشکلات ناشی از افزایش بی رویه جمعیت در ایران:

۱- گسترش مهاجرت و شهرنشینی

طبق بررسها، در دو دهه اخیر نزدیک به ۸ میلیون روستایی به شهرها مهاجرت کرده اند. از این تعداد بیش از ۲۰ درصد تهران بزرگ و نیمه تهران شهرهای و جمعیت مخصوص مراکز استان و آباد شهرهای صنعتی استقرار یافته اند.

مهاجرت روستایی روستاها، از یک سو جمعیت کنونی روستاها را کاهش داده و روستای دیگر به فارس جمعیت در شهرها و توزیع نامتعادل جمعیت در مناطق و واحی دیگر، منتهی می شود. بر روستاییان مهاجرت روستاها، به مناطق شهری از نظر برنامه ریزی جمعیتی و اقتصادی بسیار مهم است و باید عمیقاً مورد توجه قرار گیرد. این مسئله می تواند در فاصله ۳۱ سال آینده بیش از ۶ میلیون نفر و جمعیت در نقاط شهری کشور و در شهرهای بزرگ بیش از ۵ هزار نفری اقامت گیرند و علاوه بر ۵ نقطه شهری سال ۱۳۶۵، اکثریت قریب به اتفاق ۷۸۰۰۰۰ بادی پس از ۲۵ نفره کنونی، به نقاط جمعیتی ۱۰ هزار نفره و بیشتر تبدیل خواهند شد و به موازات آن شهرهای بزرگ و کوچک جدیدی به وجود خواهد آمد.

در چنین شرایطی شبکه شهری کشور علاوه بر تک شهرهای کوچک و بزرگ دارای چندین کلان شهر و منطقه شهری بسیار جمعیت خواهد بود. جمعیت منطقه شهری تهران به حدود ۱۵ میلیون نفر، منطقه شهری مشهد به ۶ میلیون نفر، مناطق شهری صفهان و تبریز هر کدام به حدود ۴ میلیون نفر و جمعیت منطقه شهری شیراز ۳ میلیون نفر تجاوز خواهد کرد.

جمعیت شهری کرمانشاه، اهواز و قم در هر ۴۰۵ میلیون نفر خواهد گذشت و بسیاری از شهرهای متوسط کنونی به صورت شهرهای بزرگ ۵ هزار نفری و بیشتر در خواهند آمد و در عین حال ۳ تا ۴ میلیون نفر در نقاط روستایی و واحی شهری - روستایی کشور سکونت خواهند کرد.

۲- جمعیت و تغذیه

این مسئله می تواند که جمعیت کشور ما تا پایان سال ۱۴۰۰ با فرض کاهش سریع باروری به ۱۱۸ میلیون نفر برسد، که از این تعداد تنها ۳ میلیون نفر در روستاها و نیمه در شهرها زندگی خواهند کرد. بی گمان هزینه چنین جمعیتی که عمدتاً مصرف کننده خواهند بود، بار عظیمی بر دوش

پیش بینی جمعیت ایران با دو فرض زیر تا پایان سال ۱۴۰۰ هجری شمسی

سال	۱۳۷۴	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	۱۴۰۰
فرض اول: کاهش باروری	۶۶/۸	۷۷/۱	۸۸/۷	۱۰۱/۵	۱۱۵/۵	۱۳۰/۵
فرض دوم: کاهش سریع باروری	۶۵/۵	۷۴/۴	۸۴/۳	۹۵/۲	۱۰۶/۶	۱۱۸/۲

جامعه است. تابست و پنج سال آینده، تولید غله به ۵ برابر میزان فعلی، یعنی به بیش از ۲۵ میلیون تن در سال باید افزایش پیدا کند. با توجه به محدود بودن ذخایر آبی، زمین و مکان توسعه کشاورزی، در صورت رسیدن بی‌رویه جمعیت در سالهای آینده، ناچار به وارد کردن غده‌ی بخش عظیمی از جمعیت خواهیم بود. از سوی دیگر مصرف کردن بخش عظیمی از سرمایه‌های ملی به خاطر وارد کردن مواد غذایی نیز پامدهای فزاینده‌ی زحمت و بسنگی، نابودی کشاورزی سنتی و فقر عمومی را در پی داشته‌اند. بدینال خواهد داشت.

۳- جمعیت و اشتغال

امروزه اشتغال جوانان یکی از مشکلات بزرگ اجتماعی کشور ما است و افزایش بی‌رویه جمعیت به این مشکل اجتماعی دامن می‌زند. بر طبق نتایج طرح مارگیری جمعیت ۱۳۷۰ از ۵۵/۸ میلیون نفر جمعیت ایران رقمی معادل ۲۳/۲ درصد یعنی حدود ۱۳ میلیون نفر شاغل بوده‌اند. حال اگر نرخ رشد جمعیت به همین صورت کنونی ادامه یابد، پیش‌بینی می‌شود که جمعیت ایران در ظرف ۲۵ سال آینده به ۱۱۸ میلیون نفر برسد. و در صورت ثابت ماندن نسبت شاغلین (۲۳ درصد) حجم نیروی کار به ۲۷ میلیون نفر بالغ خواهد شد. بر این اساس لازم است که هر سال کمی بیش از یک میلیون شغل جدید بوجود آید، و این کاری بسیار عظیم و دشوار خواهد بود.

۴- جمعیت و مسکن

مسئله مسکن امروزه یکی از مسائل غامض کشورها، از جمله ایران است. بالا رفتن هزینه تأمین مسکن از یک طرف و ازدیاد جمعیت از طرف دیگر مشکل نهی مسکن را غامض‌تر می‌سازد. پیش‌بینی مسکن مورد نیاز جمعیت ایران تا پایان سال ۱۴۰۰ و با جمعیتی نزدیک ۱۱۸ میلیون نفر (با فرض کاهش سریع جمعیت) بدین صورت خواهد بود. اگر تعداد خانوار یعنی متوسط فردی که در یک خانواده زندگی می‌کند، حدود ۵ نفر باشد، رقمی معادل ۹/۵ میلیون خانوار به خانواده‌های فعلی اضافه خواهد شد. و این بدان معنی است که برای سکونت یک خانوار به سطح تقریبی در یک

واحد مسکونی در ظرف ۲۵ سال آینده نیاز به ایجاد سالانه ۳۸ هزار واحد مسکونی است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که به زحمت در هر سال ۱۳ هزار واحد مسکونی در کشور احداث می‌شود. اجرای برنامه‌های کنترل جمعیت توان به سیاست‌گذاری در مورد مهاجرنهای داخلی می‌تواند کمک مؤثرتری در زمینه حل مسئله مسکن باشد. با درک نمونه‌هایی از پامدهای رسیدن بی‌رویه جمعیت روشن می‌شود که کوچکترین درنگ در این زمینه می‌تواند جامعه ما را با مسایل بسیار عریخ و پیچیده‌ای روبرو سازد.

ضرورت آموزش جمعیت در کتب درسی

با درک اثرات منفی رشد بی‌برنامه جمعیت بر فرایند توسعه، بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، تلاش وسیعی را از طریق آموزش‌های رسمی و غیررسمی به منظور آگاه کردن خانوارها و نسل جوان از دهه قبل در زمینه آموزش‌های جمعیتی آغاز کردند. آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد مهم، وظیفه دارد نسل آینده را با مسایل و مشکلاتی که آینده او را تهدید می‌کند، آشنا سازد، و این پیش‌رادر آنها ایجاد کند که لازمه زندگی انسان در این کره خاکی، برقراری تعادل منطقی بین جمعیت و منابع، حفظ محیط زیست و جهانی به دور از فقر و بیسوادی است. دستیابی به این هدف از طریق آموزش‌های رسمی و غیررسمی و استمرار این آموزش‌ها امکان‌پذیر خواهد بود.

در این بین نقش کتاب درسی و معلم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

اجرای پروژه ملی آموزش جمعیت در ایران

بابایان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (۱۳۶۷) دولتمردان نظام جمهوری اسلامی، بازسازی ویرانه‌های ناشی از جنگ و ترمیم اقتصاد کشور در دستور کار خود قرار دادند. یکی از عوامل مؤثر در توسعه، یعنی رشد جمعیت و بی‌آمدهای حاصل از آن در نخستین سمینار جمعیت و توسعه در شهر مقدس مشهد مورد بحث و بررسی قرار گرفت. پیدایش برگزایی این گفت‌وگو، مسئله جمعیت از طرف دولت در خارج و در داخل است. از آنجا که توسعه ملی قرار گرفت و مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۷۲ قانون تنظیم خانواده و جمعیت را تصویب نمود که در ماده ۴ این قانون، وزارت آموزش و پرورش موظف شده است مطالب آموزشی مربوط به جمعیت و تأمین سلامتی مادران و کودکان را در متون درسی خود به نحو مؤثرتری بگنجاند.

در سال ۱۳۷۳ وزارت آموزش و پرورش به منظور تحقق اهداف محوله از سوی مجلس شورای اسلامی و به منظور بهره‌گیری از تحارب‌جهانی حاصل از آموزش مسایل جمعیتی در نظام رسمی آموزش و پرورش با همکاری صندوق جمعیت ملل متحد، حرکت جدیدی در زمینه آموزش جمعیت آغاز نمود. این حرکت در قالب یک پروژه آزمایشی سه ساله از اواخر بهمن ۱۳۷۳ آغاز گردید.

فعالیت‌های انجام شده در ارتباط با پروژه آموزش جمعیت

با تأسیس واحد آموزش جمعیت در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی

افراط و تفریط در پرورش نوجوانان

به نظر می‌رسد آنچه امروزه در باب «حفظی بودن دروس» و مضار آن می‌شنویم و از آن حتی ابه افراط به عنوان یک مصیبت در امر آموزش یاد می‌شود مطلب تازه‌ای نیست و سابقه‌ای نسبتاً طولانی در آموزش و پرورش ما دارد. نزدیک به ۲۵ سال پیش مرحوم محمد بروین گنابادی که خود از دانش‌آموختگان حوزه‌های قدیم و بیوستگان به نظام جدید تعلیم و تربیت در ایران — و مضافاً استادی برجسته و ادیبی بنام — بود، چون احساس کرد که عده‌ای در این باب جانب افراط و گرومی راه تفریط می‌بمایند دست به کار شد و نظرات خود را در این موضوع در مقاله‌ای کوتاه منتشر کرد. این مقاله در شماره بهمن ماه ۱۳۵۰ ماهنامه آموزش و پرورش منتشر گردید و اینک یکبار دیگر به نظر علاقمندان می‌رسد.

کته وی همه آن برندگان و گنهگار به جویی می‌سناسد، در حالی که اگر در میان دران نامهای موسس و دانش و رفوان و سیسبر و ریختن و سرغ و با نامهای برنگانی چون صلصن و فاخته و قمری و هزارا و جز اینها می‌بود و ستوده درباره خصوصیت‌های آن گنه‌و برندگان را وی می‌پرسد، می‌گوید عرف غلطی صحیح هیچ یک از آنها را باز نبود و تفاوت میان رفوان و سرغ و با فاخته و کیکاری را در مثل بیان کند. گذشته از این وی نمی‌توانست معنی صحیح و خصوصیت‌های صرف و نحوی یکی از صد هاستی را که از ساعری همچون فردوسی و خاقانی و نظامی و مولوی و دیگران را حفظ بود و آنها را به منظور فضل و فروتنی یا هگی رسانای می‌خوب به توضیح دهد، در حالی که عده قاعده‌های دستور را طوطی وار را بر بودند و استهای دیگر را هم به همین سیوة طوطی و زولی بی‌درک و فهم صحیح را حفظ می‌کرد و ولی در عمل

روزگاری بود که معلمان و مربیان کشور ما برای آموزش دانشت‌های لازم به کودکان و جوانان از میان همه نیروهای دماغی، تنها نیروی حافظه را تربیت می‌کردند و در آموزش تمام رشته‌ها همچون زبان و دبیرت و ریاضیات و طبیعیات و تاریخ و جغرافیا و جز اینها آن نیرو را در جوانان به کار می‌بردند و در غایت آن می‌توانستند و دیگر نیروهای تربیتی و آفریننده همچون توحه و دقت و اندیشه و خیال و ابتکار و اداع و جز اینها را یکسره فرو می‌گذاشتند. نیروی حافظه به گمان آنان دماغ را ترس می‌بخشد و فردی به وجود می‌آورد که بتلوار در حتمها و محافل با فرو خواندن محفوظاتی که بستر آنها را طوطی وار فرا گرفته بود، عرض وجود می‌کرد و خودی نشان می‌داد. ساعری با آب و تاب و آهنگ مخصوص فرو می‌خواند که در آنها نامهای برندگان و گنه‌و دیگر آمده‌ها و منظره‌های طبیعی آمده بود و ستوده را به حیرت می‌افکند و می‌بندد.

افراط و تفریط در پرورش

مؤسسه تحقیقات تعلیم و تربیت
Institute for Educational Research

واحد انتشارات

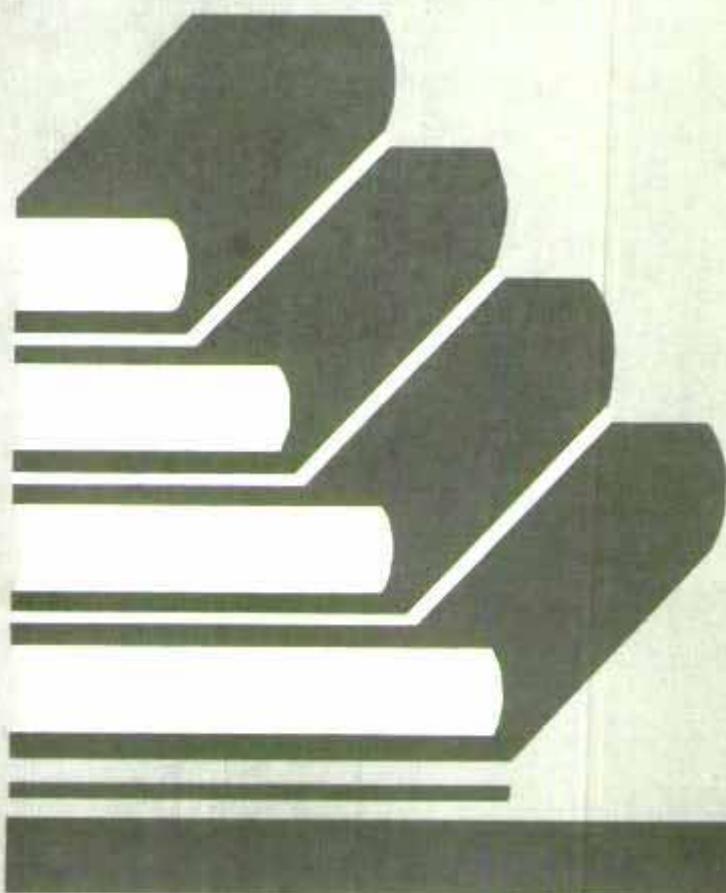
نقدی بر

نظام امتحانی و سنجش یادگیری‌های

دانش‌آموزان در ایران

تحلیل وضع موجود و وضع مطلوب از دیدگاه برنامه‌ریزی درسی

نوشته مرتضی خلخالی

نشریه شماره ۳

آبان ۱۳۷۵

نقدی بر نظام امتحانی و سنجش یادگیری های دانش آموزان در ایران (تحلیل وضع موجود و وضع مطلوب از دیدگاه برنامه ریزی درسی)

مرتضی خلخالی

با گسترش دانش برنامه ریزی و یادگیری در اصول سنجش و تحلیل هدفها و مقاصد آموزشی در سطح جهانی، تحولاتی مهم در الگوها و سبدهای آموزش و ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان صورت گرفته و می گیرد. تلاش نظامهای آموزشی برای پاسخگویی به نیازهای جامعه و پرورش انسانهای متعدد، خلاق و آماده برای مقابله با زندگی پرورشی بر مبنای بر رقابت و دغدغه دار حال تغییر، موجب بداندیشی تحولی معنی دار و سنگین در اصول طراحی برنامه ها و مواد آموزشی و همچنین بداندیشی یادگیری و سنجش و ارزشیابی شده است. از کشورهایی که این نگرانیهای تسریع شده ای برای تغییر نظام آموزشی در حال ایجاد است، تحولات جهانی و ایران همواره شالوده است که یکی از مهم ترین عوامل بازآفرینده تغییر معنی دار در نظام آموزشی، دامنه سنجشهای قدیمی و غیر علمی، محدودیت و سنجش است. هر که مطابق یک صیقل مهم برنامه ریزی درسی و واقعیهایی غنی، کلیه دانش آموزان، معلمان، اولیا و مسؤولان آموزشی دنبال اجرای آن بخش از برنامه ها و روشهای آموزشی هستند که موفقیت بیشتری در نمایه نظام سنجش و امتحان داشته باشند، به وجود می آید. به عبارت دیگر، برنامه ها و هدفهای آموزشی یک کشور به وسیله سیستم محلی و سنجش آن از آموخته ها تعیین می شود و نه توسط طرح حال برنامه ها و صادرکنندگان توصیه ها و پیشنهادها.

کشورهای سرفره در هر برنامه ریزی و حتی بسیاری از کشورهای در حال رشد، هورمان یا اثرات گوناگون کردن برنامه، مواد آموزشی و روشهای تدریس - یادگیری، هرگز از تغییر بنیادی نظام امتحانی و سنجش و هماهنگ کردن آن با هدفهای آموزشی برنامه جدید و مواد و روشهای تعلیمات می و رزید. تاریخ برنامه ریزی درسی و طراحی مواد آموزشی چهار شالوده می دهد که بخش بزرگی از وقت و کوشش برنامه ریزان نظام آموزشی و طرح حال یک برنامه درسی جدید، بر روی طرح نظام سنجش نگاشته و مجموعه خاص و هماهنگ با روح برنامه جدید و همچنین قنای مسؤولان نظام سنجش و امتحانی کشور و حتی همکاری با آنان جهت تدوین یک برنامه و سبدهای ارزیابی معتبر، متناسب با نظریه های علمی و تربیتی و هماهنگ با باوری های عملی شده صرف گردیده است.

مسئله بزرگ مراکز بنیادی امتحانات، منافع آموزشی و سنجش آموزش کشور در ایران، نبود مراکز پژوهش علمی مربوط و محدود بودن از همکاری متخصصان دانش برنامه ریزی درسی و طراحی آموزشی آگاه از اصول سنجش و ارزشیابی، به ویژه در دروسهای اختصاصی است. این نقیصه موجب می شود که تلاشهای مربوط در جهت افزایش اعتبار از مونها و سوق دادن آنها به سوی هدفهای غایی تعلیم و تربیت و نیازهای جهان امروز قرار نگیرد. توجه به بایابی از مونها، کاربرد

اشاره:

این مقاله خلاصه ای است از مقاله ای جامع و مفصل تحت عنوان «نقدی بر نظام امتحانی و سنجش یادگیری های دانش آموزان در ایران» (تحلیل وضع موجود و وضع مطلوب از دیدگاه برنامه ریزی درسی) نوشته آقای مرتضی خلخالی پژوهشگر برنامه ریزی آموزشی که متن کامل آن به صورت نشریه شماره ۳ «پژوهشکده تعلیم و تربیت» وزارت آموزش و پرورش در آبان ماه ۱۳۷۵ منتشر شده است. بدین وسیله از مؤلف محترم که خود اقدام به تلخیص آن نموده اند تشکر می کنیم.

رشد

تکنیکهای دقیق نمره‌گذاری و اجرای تحلیلهای آماری روی نمره‌های آزمون، مسائلی هستند که باید پس از تشخیص درست مقصد و مسیر مطرح شوند.

مهم آن است که تحلیل و تحقیق خود را بر ستر روی این سؤال متمرکز کنید که آیا جریان نظام امتحانی و سنجش ما که لاجرم کل نظام آموزشی را با خود به همراه می‌برد، در جهت رشد افراد، هدفهای جامعه و منافع کشور قرار دارد؟

این مقاله در صدد است که به این پرسش‌های حیاتی پاسخ دهد. این تلاش از طریق به‌کارگیری برخی اصول دانش برنامه‌ریزی درسی و سنجش و اندازه‌گیری صورت می‌گیرد. در این راه تحلیلی را وضع موجود کشورمان به عمل می‌آید. برخی رویکردهای علمی و تجارب جهانی به عنوان دلیل و سند مطرح می‌شود و پیشنهادهایی هر چند خا در جهت ایجاد تحول و انتقال از وضع موجود به وضع مطلوب ارائه می‌گردد. به امید آن که این بعد سرنوشت‌ساز برنامه درسی کشور مورد توجه منخصصان و دانشوران قرار بگیرد. راه و روشهای علمی، نظام‌دار و جهانی طی شود، و از شیوه‌های قدیمی و منحرف‌کننده کل نظام آموزشی جلوگیری شود.

نظر اصلی آن بود که فلرمو این مطالعه تحقیقی به آموزش عمومی اختصاص یابد، اما زانجا که طرز تفکی معلمان و مسئولان نسبت به سنجش و ارزیابی آموخته‌ها و همچنین محدودیتهای طراحی و اجرای آزمونها در همه مقاطع تحصیلی کم و بیش یکسان است، و عیب عوامل نهفته پشت سرناساها یکی است، از این رو بهتر دیده شد که کل نظام سنجش و امتحانی کشور یک جا مورد تحلیل و ارزیابی قرار بگیرد تا بتوان مقصد آنها، مثالهای موردی و مدارک بیشتری رای به کار برد، و به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری‌های کلی دسترسی پیدا کرد.

رویکرده کار رفته در این کتاب بیشتر در جهت تشخیص نارساها و ناتوانیهای نظام امتحانی و سنجش در یوشن دادن به مجموعه‌های گوناگون هدفهای آموزشی و مقاصد عالی کشور، همچنین نقش بازآرینده آن در اجرای نوآوری‌های تغییر نظام آموزشی و سرنجاه تلاش برای جستجوی راه‌جهاست.

نوع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی حاکم در ایران

می‌دانیم که فرآیندهای سنجش و ارزشیابی در عرف سنتی آن در ایران که به وسیله نهادهای دولتی، سازمان سنجش و اکثریت معلمان انجام می‌گیرد، فقط شامل ارزیابی مجموعی یا نهایی است که در پایان آموزش و به منظور تشخیص پیشرفت تحصیلی و یا انجام رتبه‌بندی صورت می‌گیرد. به همین دلیل محور اصلی مورد توجه در این نوشته، بررسی ابعاد این گونه امتحان و سنجش جهت دهنده به کل نظام آموزشی است که در عین حال حاکم بر سرنوشت میلیونها دانش‌آموز و اولیای دل‌نگران آنها، می‌باشد.

ترجمه برخی معلمان آگاه و علاقه‌مند گاه به گونه‌هایی از ارزیابی تشخیصی دست می‌زنند تا به نقطه شروع تدریس و میراث آماجی دانش‌آموزان جهت موخن مفاهیم و روشهای درس جدید بی‌برند و یا برای حل مشکلات آنان و فراهم آوردن باز خورد لازم برای هدایت و تقویت جریان یادگیری قده کنند. همچنین برخی معلمان به ارزیابی تکوینی و تشخیص میزان رشد و سرفرت تدریجی یادگیرنده در برخی مراح تدریس خود دست می‌زنند. ما این نوع اقدامات مقطعی و سودمند، مناسبانه معیوب حاکمست. ارزیابیهای پایانی و سستی در ایران می‌باشد؛ به‌طوری که سبیل دانش‌آموز به‌طور ناخوسته در یک مسابقه میلیونی جهت احراز موفقیت در نظام امتحانی حاکم شرکت کرده، ضمن گذشت از حواب و سرفرت و رشد طبیعی و همه‌جانبه خود، با کمبود وقت و توانایی لازم برای آموخنن حجم عظیم دانش نظری روبه‌رو می‌شود. دلسی که باید آن را ضی یک جلسه پرسور و سرنوشت‌ساز سنجش و امتحان، پس بدهد!

نظام امتحانی و سنجش سنتی در ایران: فاصله زیاد با نظریه‌های تعلیم و تربیت و تجارب جهانی

مشکل بزرگ و مسئله‌خادی که در امر سنجش و اندازه‌گیری آموخته‌های دانش‌آموزان در سطوح سادی و جری درج، نبود آگاهی کافی از اثرات نارساها و سبدهای نظام امتحانی بر سرنوشت نظام آموزشی کشور، همچنین فقر شدید در دانش تخصصی مربوط و عده اطلاع کافی از نوآوریها و تجارب جهانی در فلرمو صلاح کیفیت سنجش و ارزشیابی، و سرنجاه نبود سابق و انگیزه کافی برای خروج از دامنه سنتهای قدیمی و غیرعلمی حاکم در این مورد است.

واقعیت تلخ آن است که نظام امتحانی و سنجش ما برخلاف آنچه که در خارج معمول است، فاقد سازمانهای پژوهش و نوآوری فعال در امر ارزیابی آموخته‌های دانش‌آموزان است و از جنبه گرانهای تجارب جهانی و حتی دست‌آوردهای برخی کشورهای توسعه‌یافته جهانی به سرعت در حال رشد هستند، محروم است.

در اینجا به عنوان مثال، چند مورد محدود از برخی مسائل و کمبودهای مربوط به امتحان و سنجش در ایران را یادآور می‌شویم.

۱- تحلیلی بر کتابهای موسوم به سؤالهای استاندارد اداره کل امتحانات

طی دو سال گذشته اداره کل امتحانات و معاونت آموزشی وزارت آموزش و پرورش کتابهایی را برای دوره‌های آموزش عمومی، تحت عنوان سؤالهای استاندارد، با سرفرت‌های عظیم منتشر کرده و می‌کند. نظریه اهمیت این موضوع و باوری که مرده نسبت به واژه «استاندارد» دارد، بویژه اگر از سوی نهادهای اعلام شود که برگزار کننده اکثر امتحانات سرنوشت‌ساز

برای فرزندان آنها باشد، باید آن را از دیدگاه علمی و تربیتی تحلیل کرد. و از آنجا که در حرف مردمی جده که رسوب دولت به عنوان سرمشق و معیار یا نمونه پذیرفته شده است، نفوذ می‌شود. اما مفهوم سؤالات یا آزمونهای استاندارد به معنی دانش علوم تربیتی چه در ایران و چه در جهان معنی و کاربرد دیگری دارد (Referenced Test NRT).

می‌دانیم که امتحانات سیرف تخصصی می‌تواند بر نظر ملاک نهاده‌تری به دو نوع تقسیم کرد. یکی محتاجاتی که بر اساس ملاک مطلق (Criterion Referenced Test) تهیه می‌شود، دیگری امتحاناتی که ملاک نسبی را به‌کار می‌برد (Referenced Test NRT) یا Norm ملاک مطلق، حداقل میزان سیرف یا گذراندن در انبوهی دوره آموزشی و بر حسب هدفهای علاقه‌مند درسی تعیین می‌کند. نقش اصلی امتحانات مکی بر ملاک مطلق این است که بین محتاجات تعیین می‌کند که آیا دانش آموز مطلق در که قرار دارد است یا آموزه به میزان دلخواه موافقت است یا خیر. تأکید آزمونهای ملاک مطلق بر هدفها و انتظارات یادگیری، به‌ویژه اگر به‌خوبی تهیه شده باشد، بسیاری از کارهای بی‌خبر از که در آموزش و پرورش اجرا می‌شوند را تسهیل می‌کند.

بر خلاف ملاک مطلق، ملاک نسبی عملکرد یا سیرف دانش آموز را با هدفهای آموزشی با ملاک معنی نمی‌سازد، بلکه عملکرد و را با عملکرد دانش آموزان یک گروه بزرگ مقایسه می‌کنند. اما استفاده از آزمونهایی که بر اساس ملاک نسبی تهیه شده است، می‌تواند گفت که سیرف یک دانش آموز نسبت به دانش آموزان دیگر (گروه) چگونه است، ولی نمی‌تواند مشخص کند که فرد نسبت به یک ملاک مطلق یا مجموعه هدفهای آموزشی چه وضعیتی دارد. در این آزمون هر دانش آموزی با سیرف دانش آموز بر حسب مرتبه یا نوبتی به‌دست می‌آید.

طراحی و کاربرد سؤالات استاندارد سیرف تحصیلی به معنی علمی آن حتی در کشورهای خارجی (چه برسد به مفهوم سگفت گستران در ایران که از طریق انتشار کتابهای مورد بحث مطرح شده است)، جای بحث و مناقشه فراوان داشته و دارد. این گونه سؤالات در کشورهای خارجی به‌ویژه در سیستم‌های حرفه‌ای گاه از رده و تحلیل هدفهای آموزشی طرحی و انتخاب می‌شود البته ممکن است برای هرگونه درسی فراهم گردند و به‌طور محرمات در اختیار مقامات مسؤول قرار می‌گیرند. هرگاه معلمان یا مسؤولان آموزشی در صدد باشند که به‌جایگاهانی درباره عملکردهای نسبی یک دانش آموز با یک تلاش یا مدرسه دسترسی پیدا کنند، مجموعه‌ای از این سؤالات در یک آزمون در اختیار دانش آموزان قرار می‌دهند. اما مقایسه نتایج این آزمون با رده‌هایی که به‌طور فنی تهیه شده و همراه آزمون ارسال می‌شوند، به عملکردهای نسبی دانش آموزان می‌شود. آثار این تقریباً همه آزمونهای استاندارد به‌منظور علمی و متداول آن در سطح جهانی شامل عوامل زیر است:

۱- سؤالات آزمون
۲- یک راهنما که هدفها و نوع و ویژگی مورد سنجش را معرفی می‌کند.

۳- نمونه‌هایی که استاندارد کردن روی آنها انجام گرفته است.
۴- سن و سطح تحصیلی مناسب اجرای آزمون
۵- جدولهایی برای تبدیل نمره خام به نمره استاندارد می‌تواند که می‌توان آنها را به‌طور مستقیم یا به‌صورت ضمیمه شده به آزمون مقایسه کرد.
سناری صاحب نظران در مخالفت با آزمونهای استاندارد معتقدند که نباید بالارفتن نمره‌های آزمون را دلیلی برای بالا بردن کیفیت عملکردهای آموزش در مدرسه دانست (Nolen, Haladyna and Haas, 1991). معنایی که برای رعایت هدفهای تعلیم و تربیت، پرورش مهارت‌های فراشناختی و نگارش و غایت مضبوط در دانش آموزان تلاش می‌کنند، از کاربرد این آزمونها که از اعتبار کمتری برخوردارند و بیشتر بر جنبه‌های محتوایی دانش متکی تأکید دارند، حساس سرمدگی، گناه و غصبانیت می‌کنند (Nolen, Haladyna and Haas, 1992).

مان معتقدند که باید به‌دلیل جایگزینهای مناسب که جنودهای خلافه‌ها را مدنظر بگیرند و به‌طور هوشمندانه‌تری با زندگی واقعی و علمی دانش آموزان و حکومتی اندیشیدن آنها مربوط باشند.

اما کتابهای موسوم به سؤالات استاندارد درسیهای علوم و ریاضی دوره دبستان در ایران اوایل سال درسیها که حتماً در دست تهیه است، بر حسب مفاد مقدمه آن کتابها، بر اساس سؤالات امتحانات نهایی و معروف خرداد و شهریور چند سال گذشته از ۲۶ استان کشور به‌دست آمده است که مراتب فنی مربوط به تکمیل تصحیح و تحقیق آماری روی آنها انجام گرفته است. این رفتار با پای برسیهاست اما از نظر غیر و توجه به ضللت خاص هدفهای تعلیم و تربیت مورد نظر، طرحی مجموعه پرسشهای برخوردار از اعتبار کافی مستند استفاده از حد اکثر مکاتبات نیروی انسانی متخصص موجود است. در این متأسفانه دانش و مهارت طرحی این گونه پرسشها، به علت عدم تأسیس و توسعه مراکز پژوهشی در قلمرو سنجش و روشیابی و همچنین کمبود شدید متخصصان و نبود استادان و دبیرانهای برنامه‌ریزی و روشهای درسیهای اختصاصی در دانشگاههای تربیت معلم، رسد مناسب و لازم خود را طی نکرده است. به همین دلیل کار آموزشی‌ها و کلاسهای پرورش دید کارشناسی در این مورد نیز اغلب روی تکنیک سنجش و اندازه‌گیری متمرکز می‌شود و نه روی تحلیل هدفهای برنامه‌های درسی و اصول طراحی آموزشی.

بررسی تطبیقی و مقایسه سؤالات کتابهای استاندارد نامبرده با آزمونهای عملکردی علوم و ریاضی دوره‌های دبستان و راهنمای TIMSS که طی چند سال اخیر در ایران اجرا شده، فرصت خوبی فراهم می‌آورد که

به نقش تحقیق و گاهی به نوآوری های جهانی از نظر توجه به مهارت های ساختاری، فرآیندی، بروزیدن خلاقیت، تفکر نقادانه و توان حل مسئله، از طریق صلاح شیوه های سنجش و ارزشیابی پی برسد و متوجه فاصله و جهش های میان نوآوری های جهانی مبتنی بر تجربه های معینه و تربیت و آنچه در ایران می گذرد بشود.

۲- نقش منفی امتحانات هماهنگ منطقه ای و استانی بر کیفیت آموزش مدرسه ای

عواقب سوء اجرای امتحانات هماهنگ منطقه ای و استانی در منطقه آموزش عمومی و حتی متوسطه باید جدی گرفته شود. کنترل کار معلمان و مدرسه تارو تنه های متعالی مبتنی بر سبتر نقش کنترل کیفیت موحته ها و طمئن آفاق از تدریس کل مطالب کتاب در مدت معقول را دارد و نه کنترل میزان تحقق بحسب به مجموعه وسیع هدف های آموزشی. هرگاه برای رعایت هدف ها و تغییر روش های تدریس و یادگیری کلاسی تصمیم جدی گرفته شود و برای پرورش هدف های «فرآیندی»، مهارت های فرآیندی و نگرش ها وقت صرف شود، این اشکال پس می آید که بسیاری از شاگردان معینی دل سوخته و گداز که مقدار قابل توجهی از وقت کلاس را صرف هدف های مبارزه رسد همه جابه، تفکر نقاد و کسب مهارت درگیر در روش حل مسأله با فعالیت های علمی می کنند. در چنین نظامی از سنجش موحده، فردود خواهند شد. معنی آنها بر مورد موحده مسؤولان اداری و بی مهری بخش خصوصی قرار می گیرد. زیرا اغلبا موحته های سازنده شاگردان از مورد توجه رزبانی فراموشی گیرد. برخی از جنبه های مورد توجه در جهان معنی سازنده زده های آموزشی و عملکردی دانش و مهارت کافی به معلمان و تربیت مشاوران راه سازی مجموعه درسی های اختصاصی مانند مشاور و راهنمای علوم، ریاضی و مطالعات اجتماعی است که هم نقش دارند و هم وظیفه رزبانی کنترل و بی گیری کیفیت آموزش مدرسه ای را به عهده می گیرند.

۳- محدودیت در تست های چهار انتخابی - نقدی بر کاربرد آنها به عنوان تنها ابزار سنجش در سازمان سنجش آموزش کشور

نقش سازمان سنجش آموزش کشور در جهت داری به فرآیندهای تدریس - یادگیری در نظام آموزشی کشور در همگال اشکال است. معلمان از همان سال های اولیه متوسطه بگیرد توجه به این نکته یا این مفهبت را، احتمال مطرح شدن در «کنکور» اعوان می کنند. ولیای دانش موزان نیز از سال های اولیه دوران متوسطه تا محصور کردن فرزند خود به انواع کتاب های تست، جزوه های آموزشگاه های کنکور و حیرت کننده های تست و کتاب های موسسه به دوره کمال درس سازمان سنجش و غیره عملاً

همه هدف های آموزشی را در «عبور موفقیت آمیز از سد کنکور» خلاصه می کنند.

سازمان سنجش نیز همه ابزار های سنجش و ارزشیابی برای آموزش عالی را در «حرفی آزمون علمی که جامع ترین نوع پرسش های علمی پاسخ گو است» متمرکز می گیرد. زیرا بر مهم ترین عامل تعیین کننده و مکان تصحیح و رده های آن به وسیله سانس می داند تا غارتی از هر گونه اختلاف نظر پس از حد اکثر ممکن رزبانی فراموش گردد. می توان قضاوت کرد که محصور کردن از موهب های سازمان سنجش به این گونه پرسش های علمی، به معنای خرج کردن از اعتبار آزمون برای رسیدن به پایایی آن است.

در این گونه سنجش، هم فرصت دانش موز را برای تحلیل موقعیت ها، تعبیر و تفسیر ها و تفکر و فکر و هم فرصت و برای تنالی دادن این نکته که او را حمالا می تواند استدلال های راه به طور منطقی کنار بگذرد قرار دهد، از دست داده به. تست های علمی تا پرسش های چهار انتخابی خود نوعی از بازی همگامی محسوب است. یک پاسخ او گدای بیشتر، حتی پس از این که دانش موز است را بخواند، به عنوان بهترین پاسخ مشخص شده است. دانش موز نمی تواند در برابر پرسش جرد بحث کند. او نمی تواند به مسیح بگوید که در چنین حال که او می داند که پاسخ مورد نظر است، اما در واقع پاسخ دیگری را به دلایل - ترجیح می دهد. این محدودیت نوعی حجاب به دانش موز و نگرانی نهایی است که موسس قاده و هوشمندانه نکاتی را می بیند که حتی ممکن است از چشم طرح سؤال مخفی بماند. باید این هشدار داده شود که اگر روی رزبانی های مبتلانه از دست داده و بسند سازمان دهی شده حسنی تأشیه کنیم تا به ظاهر به سوال اتحاد مقایسه و نه یادگیری های عادلانه گاه برداریم. در حقیقت سراسر به دلالت آگاهی از تست های آموزش و بعضی در اتحاد بین تست ها همیشه با این که در حسیحوی غاوت ها و کشف ویژگی های خاص آنها باشد. در این راه ممکن است عانس تا ویژگی های خلافه و سازید در راستا به هم.

محدودیت مهم دیگری را که باید یاد و رید و بشنید به ماهیت علمی تست های چهار انتخابی است. این سهال می تواند برخی مهارت های ساختاری مهم به سادگی و به طور معبر رزبانی کشند. حرفی سنجش توانایی دانش موز در تفکر نقاد، قدرت حل مسئله، ارائه طرح های ابتکاری و توان در همه موحته ها و مهارت های ساختاری یا صحنه های زندگی و دنیای تکنولوژیک امروزی، باید به شیوه های دیگری از آزمون متوسط است. در غیر این صورت، مشخص تفاوت و نایب های دانش موزان و به نوبه آنها می گذرد. این گونه توانایی های رزید و برخوردار هستند، ناممکن است صرف بر کاربرد اختصاصی تست های چهار انتخابی در سنجش یادگیری های دانش موزان، مانند صرف بر در استفاده محصور بر سنجش و می گایان محدود گوسی برای تشخیص طیف وسیع نارسی های علمی است. همان طور که قبلاً گفته شد، هم کنون در بسیاری از کشور های جهان،

برای رعایت هدفها و مقاصد و ذاتی آموزشی و رشد فردی و اجتماعی دانش‌موران، روش و حرکت به سوی استفاده از سطحهای ممکن و جایگزین در حال انجام و تحقق است که در این مقاله دربارهٔ کشور انگلستان توضیح داده خواهد شد. برخی کشورهای دیگر نیز ضمن بالا بردن کیفیت و اعتبار آزمونهای سرسری و سطحهای داخلی مدرسه، مکانیسمهای برای طبقه‌بندی هر دو نوع سطح به کار می‌برند. (برای مثال در کشور کانادا، ۶۰ درصدی از آزمون نوع اول و ۴۰٪ آن از سطحهای نوع دوم فراهم می‌شود.)

در سیستم ساده‌سازیها و اختصارات سازمان سطح کشور نشان می‌دهد که استفاده از سازمان سرسری در تکرار و تکرار و روشها و الگوهای سنتی قبلی شایع بر می‌آید. فعالیت‌های فرستاده چند ساله اخیر سازمان در سر حاصل تلاشهای خود، بیشتر در حوزهٔ احواس تحقیقات آموزشی، انگیزش، بهره‌دهی و ارزش‌های همان روشهای سنتی با تأکید نوع کتابهای تسب و خلاصه کردن محتوای کتابهای درسی است که با تغییرهای عظیم و سطح دانش‌موران و اولیائی که در سر و دست خود حرکت می‌شوند. در این حالت فعالیت یک نهاد تحقیقاتی مسلک از مشخصه‌های روشها، برنامه‌ریزی، مبانی و اصول سطح و ارزشهای آموزشی از موخته‌های دانش‌موران حالتی است که مانند سایر نهادها، جهانی که نه برخی از دستاوردها و فعالیتهای آنها در این کتاب آمده است، راهبردها و سندهای چند مناسب با نظریه‌های علمی، ارزشها و شرایط و نیازهای کشور را به دست می‌دهد. سازمان سطح تحقیقات اولیه و فکری منجانباً همچون نهادی خارج از حیطه‌های خود، ساختار و ظرفیت خود را به منظور اصلاح نظام آموزشی کشور را بر عهده دارد و مانند صورت تابع و متغیر وابسته‌ای برای فعالیت‌های آموزشی موجود باشد.

۴- بدیده و حشناک «تیکو تیکو» کردن همگانی - «فاین تذهیبون»

طی سه دهه گذشته در ایران، دربارهٔ سندهای محال و سطح آموزشی و موخته‌های دانش‌موران، سطح و استفاده بسیار رفته و رساله‌های دانشگاهی، گرایشهای آموزشی و موضوعیهای متعددی ارائه شده است. تا این همه عنوان نظام محال و سطحهای سنتی همچنان بر نظام آموزشی حاکم است. اغلب ناآشنایی و بی‌آشنایی با برنامه‌ریزی درسی به مقابله می‌پردازد. تأکید بر روش واحد و تقریباً انحصاری بر حجم عظیم دانش محض، دانشی که بنایهٔ ذهنیت دانشجویان است و نسبت به دانش جنبه امتحان اغلب فراموش می‌شود و به مرور زمان به سرعت کهنه می‌گردد. به طور فزاینده‌ای همه تعداد نهادهای آموزشی و ارزشی و حس‌زنده‌ای دانش‌موران را تحت اشغال خود قرار داده و می‌دهد. نگاه ساده‌ی به بدیده‌های و حشناک و در حال انحصار جامعه‌ها، از

نظر نبوغ فرایدهٔ نوع آزمونهای سنتی، مسائله‌های ورودی و نسبت به در برخی مدارس، محتاجات هماهنگ و نهایی منطقه‌ای، سناری و کشوری در همهٔ مقاطع تحصیلی، همچون گسترش سادهٔ عنوان کشور و اخیراً المپیاد و کتابهای تسب و معدهٔ خصوصی آنها و حتی بسیاری از مسائله‌های صدا و سیما، دانش‌موران و اولیائی آنها به حال رحیم نگری در آورده است. این همگی یادآور و صطرب، وقت و زندگی و در روند خود در برخی شرکت در نوع مسائله‌های «دوماند» و تسب هر چه بیشتر دانش فیزی لازم جهت قبول موفقیت سر از نوع آزمونهای گوناگون صرف می‌کنند. چه بسا که این گونهٔ اضطرها و هجانه‌ها در سطین کودکی و نوجوانی زمینه‌ساز پیدایش اختلالات رفتاری و روانی در بخش قابل توجهی از جوانان در مراحل بعدی می‌شود.

گویند که یک بیمار روانی در بیمارستان به وسنگ خود مراجعه و ادعا کرد که سلامتی خود را باز یافته و حیوانات مرخص شدند است. او برای اثبات ادعای خود کتابچه‌های صحنی را به پزشک ارائه داد و اظهار داشت که اخیراً این کتاب را دربارهٔ «اسب» نوشته است. پزشک کتاب ادعای را باز کرد و دید که از ابتدا تا انتهای آن تکرار یک کلمهٔ سمبولیک «تیکو، تیکو، تیکو» است. اظهار آنها و برگشتی است که جلب توجه بیمار را کرده است. آنگاه مورون صدی برخورد باهای این حیوان تازه‌زاده را زمین به صورت «تیکو، تیکو، تیکو» بود است.

چنین به نظر می‌رسد که ما سر همهٔ دانش‌موران و حتی اولیائی آن‌ها در این چهار است و در «تیکو، تیکو» و در همه جا.

حال که چنین است و دهها میلیون کودک و نوجوان هم‌راستا خانوادگی آنها، تسب سرسری، ناگزیر در این مارا تون عظیم زندگی شرکت کنند و به اصطلاح «تیکو، تیکو» کنند، نهایت ضرورت است که برنامه‌ریزان و تسب‌موران و پرورین کشور، جهت حرکت و مقصد را در این مسائله و گذر از بازنگری و ارزیابی کنند. نگه‌خدا می‌خواسته، این همه تلاش و کجا به مقصد و «صدها جراح» دارد و بی‌راهه می‌رود. از ادعای کند.

بدیهی است که از دستگاه برنامه‌ریزی درسی، نمی‌توان در حشناک و بروزی قنار قرین چند نفر دانش‌مور کشور را در صحنهٔ امیادهای بین‌المللی نشانه‌ای از «موفقیت نظام آموزشی در رسیدن به مجموعه وسیع هدف خود» به حساب آورد. زیرا مکانیسم رقابت‌های علمی و تکنولوژیک بین‌المللی در بین امیادها مبسی بر جستجو و گزینش عدد محدود دانش‌موران برآمد و فوق‌العاده با استعداد و اغلب خودساخته از میان مسوولان دانش‌مور کشور است. بر سبها و تکالیف عمده‌ای آزمونهای امیاد بین‌المللی نیز حشناک حشناک و سطح آنها خارج از حیطهٔ برنامه‌های متوسطه جهانی است. در حقیقت نقش نظام آموزشی در بسیاری کشورهای شرکت‌کننده در این امیادها، ایجاد انگیزه برای رفابت علمی و اخلاقی

تشریفات گریش سرآمدها برای طی کردن دوره‌های فشرده آماده است. بحالت در یک بازنگری به چند ملاک قضاوت و عامل مهم که نقش بسیار حیاتی در جهت دادن به کل نظامهای آموزشی جهان و از جمله ایران دارد توجه کنیم: آنگاه موقعیت و سمت‌گیری خود را در بین دنیای برزخات نسبت به موقعیت سایر کشورهای جهان و از جمله کشورهای جهان سوم در حال توسعه آسیا و قفقاز و سیچیم و به فولی برسیش حیاتی «فاین تدهون» از برسیل حساط مطرح کنیم.

الف. موضع‌گیری نظام آموزشی نسبت به رشد متوالی و سرسام آور دانش بشری

ادبیات برنامه‌ریزی درسی جهان طی دهه‌های سالهای ۱۹۶۰ به بعد همواره به این نکته اشاره کرده و می‌کند که کمیت دانش موجود به حای تضاد عددی به صورت تضاد هندسی رشد می‌کند و حجم کل دانش بشری نظام دانش دوران فعلی به نحو سرسام‌آوری افزایش می‌یابد و این افزایش در هر ۱ سال و اخیراً هر ۷ سال، تقریباً به دو برابر می‌رسد. به عبارت دیگر، طول نیم عمر دانش سری پورده در حوزه علم و تکنولوژی، به طور متوسط در حدود ۳/۵ تا ۵ سال است. معنی این عبارت آن است که پس از مرور هر ۳/۵ تا ۵ سال، نیمی از دانش علمی به سرعت رشد یافته، مروزی کهنه شده و مشکلاتی تکامل یافته و جدیدتری جایگزین بخشهای قبلی می‌شود.

بدیهی است که در این «دهکده جهانی» و با چنین شبکه‌های اطلاع‌رسانی گسترده و عظیم، نیاز روز فزونی به کسب آگاهی از نوآوری‌های دانش و تکنولوژی و بازتاب‌های آنها در جو معشری پدید می‌آید که زندگی کودکان، نوجوانان و بزرگسالان را به مدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. حال، مسؤلیت برنامه‌ریزان آموزشی و طراحان برنامه‌ها، کتابها، آزمونها و ارزشیابیها چیست؟ آیا باید به طور مرتب بر حجم کتابها و تکالیف درسی بیفزایند تا دانش آموزان با ابعاد جدید دانش و تعاملهای آن با زندگی مروزی آشنا شوند؟

بدیهی است که در این شرایط و با چنین افزایشی در آهنگ رشد دانش مورد نیاز، دیگر رسالت آموزش و پرورش را نمی‌توان تنها به انتقال دادن میراث فرهنگی در حال گسترش به تسلیهای بعدی منحصر کرد؛ بلکه باید ضمن ارج گذاری بر میراثهای مهم قبلی، راه حلی برای بدیده «المحار دانش» پیدا کرد. در چهار دهه اخیر، دانش برنامه‌ریزی و اصول تعلیم و تربیت، جاره را در آموزش راه و روش رسیدن به دانش (learn how to learn) به جای دریافت مستقیم دانش (مساختن دانش به جای آگشتا به مصرف آن) و همچنین مهارت در مفهوم سازی به جای یادگیری مستقیم مفاهیم (به اصطلاح آموزش روش ماهی گری به جای دریافت ماهی) دید. بدین ترتیب آموزش مهارت‌های فرایندی، همچون مشاهده، دقیق جمع وری

داده‌ها، طبقه‌بندی یافته‌ها و کشف نظامها، برخورد با معماها، راه فرصه‌ها و طرح‌ریزی راه و روشها، اجرای تحقیق و تعمق در آموخته‌ها به صحنه‌های جدید و سرانجام کسب مهارت در رسیدن به اطلاعات جدید، به صورت هدفهای مهمی در آموزش روزانه معلمان و روزیابی یادگیری‌های دانش آموزان در می‌یابد. از رویابی آموخته‌ها بر بیشتر در این مسیر قرار می‌گیرد؛ به‌طوری که حقایق و مفاهیم علمی که اهمیت کمتر مورد توجه طر حال سوال واقع می‌شوند تا فرصت بیشتری برای یادگیری‌های سازنده و عملکردی فراهم گردد.

ب. موضع‌گیری نظام آموزشی نسبت به تغییرات متوالی در حرف و مشاغل و شرایط زندگی مردم

با گسترش سریع تکنولوژی و نفوذ آن در همه ابعاد معی و زندگی انسانی، همواره شاهد دگرگونیهای عظیم در مشاغل، به بیش حرفه‌های جدید و مرگ حرفه‌های دیگر هستیم. با دگرگونیهای مولتی در بوع ایران و دستگاهها در دنیای تکنولوژیک و مملو از رقابتهای اقتصادی و علمی، نوع دانش و مهارت مورد نیاز افراد در حرف و مشاغل همواره در حال تغییر است. دانش و مهارت ۱ سال گذشته به احتمال زیاد مناسب ادامه حرفه و زندگی در زمان حاضر نخواهد بود. یک مثال از دهها مورد تغییر تکان‌دهنده موجود در محیط زندگی را مرور می‌کنیم تا مسؤلیت نظام آموزشی را در بر این مشخص سازیم.

یک مثال موردی: تحولات نگرش مشاغل، نیازها و تکنولوژی «حروف چینی و لیتوگرافی» طی ۱۰ سال گذشته در ایران

* تا ۱۰ سال پیش حرفه ماشین‌نویسی به وسیله ماشین تحریرهای معمولی و حرفه حروف چینی صفحه‌های کتابها به وسیله چدن تک تک حروف سری در یک کادر چوبی کوچک و اعطاف نابذرا، مقصد بسیاری از جویندگان کار بود. کسانی نیز عمر و تجربه و سرمایه‌های خود را در این راه صرف می‌کردند و آن را به فرزندان خود یا دیگران انتقال می‌دادند. * با سدن ماشین تایپ و حروف چینی IBM که از اعطاف بدی پیوستری برخوردار بود و توانایی جدول کشی، سون‌نندی و کاربرد سه نوع فونت را (کاربرده سه نوع حروف که تغییر آنها با زحمت زیاد و صرف وقت نجاه می‌گرفت) داشت، تا حدود زیادی مشاغل و صنایع وابسته به ساخت و کاربرد ماشین تحریر معمولی همچنین حروف چینی سری متزلزل شد. اما در این دوران، امکان تجدیدنظر در نوشته‌ها به وسیله ماشین IBM محدود بود و از طریق «وصله پشه گردن» و جسیانن نویسه‌ها و لی‌اوت روی میر موشاز انجام می‌گرفت، غوینها و حروف درشت اغلب با استفاده از تک تک حروف لتر است صورت می‌گرفت.

* با پیدایش کامپیوتر و وارد شدن در خانه و محل کار، انقلاب

و نتایج یادگیری و همچنین جدولهای شامل مفاهیم، راهبردهای تدریس و یادگیری و چگونگی سنجش و ارزشیابی این گونه یادگیریهای ارزشی است. بدیهی است که در کشور ما با تأسیس مراکز پژوهش فعال محلی، می توان کارگاههای مشابهی در داخل کشور برگزار کرد و به نوآوری های بیشتر و مناسب تری برای آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران دسترسی پیدا کرد.

جمع بندی و جستجوی راه حل های بنیادی برای نجات از این پدیده و عواقب آن

پس از تحلیل وضعیت تلاش و نگرانی پس از حد مسئولیتها دانش آموز کشور جهت فراگیری دانش نظری لازم برای عبور از فیلترهای سنجش و ارزشیابی موجود و مطرح کردن چند عامل سرنوشت ساز، ضرورت دارد که نظام آموزشی خود را از نظر تسخیص میزان جو یگویی به بن عوامل ارزشیابی کتب تا به راه و روشهای مناسب برای جدید نظریات بنیادی رهنمون شود. برنامه ریزان و طراحان نظام آموزشی که مسئولیت آماده سازی دانش آموزان را برای حال و آینده کشور دارند، برای مقابله با گسترش عظیم دانش (پدیده انفجار دانش) چه باید بکنند؟ آنان برای آماده سازی تسلیهای خردسال، نوجوان و جوان برای احراز موفقیت، پیشرفت و حفظ تعادل خود در برابر امواج سهمگین و لکان دهنده ناشی از تغییرات مستمر در شرایط زندگی و مساعی چه باید بکنند؟ و سرانجام آنان برای مشارکت فعال در پرورش ارزشها، نگرشها و عادات مطلوب اجتماعی در قالب همه برنامه های درسی چه باید بکنند؟

فلاسفه تعلیم و تربیت و متخصصان برنامه ریزی درسی دوران کنونی در سطح جهانی متذکرند که مادل نگرانی زیاد در صدد جابه جایی افتاده و پاسخهای عملی و دستاوردی برای این پرسشها تدارک دیده و می بینند. این پاسخها به صورت طراحی برنامه های درسی، مواد آموزشی و روشهای آموزش و ارزشیابی جدید و کاملاً متفاوت از آنچه که ترد ما معمول است، در حال اجراست. کافی است که بر فهرست صدها سرب و گزارش مربوط به طرحهای آموزشی نوآور که در کشورهای در حال توسعه اقتصادی اجتماعی آسیا و اقیانوسیه طراحی می شود، نظریه فکری این گزارشها از وجود دهها مرکز پژوهشی، کارگاه پرورش مهارت های طراحی و تولید مواد آموزشی و آموزش و ارزشیابی خبر می دهند. این کشورها ضمن ارج گذاری بر سنن و میراث فرهنگی بومی خود، بخش مهمی از مقاصد تعلیم و تربیت و هدفهای آموزشی و روشهای رسیدن به آنها را مورد تجدید نظر قرار داده اند. اینان در این مسیر پیش می روند که تسلیها را برای یک دنیای متغیر و دویه ده در حال تحول آماده سازند و آنها را از چنان ویژگیهایی برخوردار کنند که توان آموزش ماده العمر را به دست آورند، بخش اعظم وقت و تلاش معلم و دانش آموزان را برای پروراندن مهارت های اندیشیدن، روبه رو شدن با صحنه های نا آشنا و مسائل و معماها و مواجه

راه و روشهای حل آنها صرف می کنند. دانش آموزان را به مراجعه به مآخذ و منابع، دانش پروری و کسب مهارت در خود آموزی و ارائه خلافت طر حهای جدید و ابتکاری عادت می دهند. خلاصه آن که در اندیشه پروراندن تسلیهای مبتکر، توانمند و قادر به تطبیق سازنده با دگرگونیهای متوالی زندگی هستند.

با توجه به تحلیلهای گذشته، ما برنامه ریزان آموزشی ایران و دست اندکاران تعلیم و تربیت باید در اندیشه ایجاد تغییر بنیادی در روشهای طراحی کتبهای درسی، روشهای تدریس و یادگیری و روشهای سنجش و ارزشیابی باشیم. ما باید طرز تفکی معلمان و مسؤولان محتالی را نسبت به کتبهای درسی به کلی تغییر دهیم. این اصل مهم برنامه ریزی را در دست همگان جایز اندازیم که بخش عظم واقعیت های علمی و مدرحات کتبهای درسی، زمینه و محمل برای اندیشیدن، مفهوم سازی، مهارت پروری و تحلیل و ابداع هستند و به گفته ها و نوشته های مقدسی که همه دانش آموزان ملزم به پس دادن آنها در جلسه آزمون و ارزیابی باشند، برنامه ریزی بیش از خدمت و ضمن خدمت تربیت معلم باید طوری باشد که معلمان به بن سطح را آگاهی و مهارت برسند که هدفهای متعالی برنامه، چگونه اندیشیدن و مهارت های شناختی را همراه با مفاهیم مهم و اساسی کتاب، و به همه متن کتاب را، هدف آزمون و ارزیابی قرار دهند. بدین سان راه نجات مسئولین دانش آموز از بسیاری ماسلهای که تمر «و بشکون بشکون» کزدهای طافت فرسای فراهم می شود و مقاصد اصلی نظام آموزشی تحقق می یابد.

به نظر نگارنده عده توجه حدی به ضرورت ایجاد این تحول بزرگ در طرز تلقی ما نسبت به محتوی کتبهای درسی، به معنی دامنه ارتکاب گناه نسبت به تسلیهای میلیونی دانش آموزان، اولیا و حال و آینده کشور است! و از این نظر نخستین کسانی که در روز حساب باید جو یگو باشند، همانا برنامه ریزان درسی و مسؤولان سنجش و ارزشیابی هستند.

یک تغییر بسیار مهم دیگر که می تواند در ردودن اضطراب و ایجاد آرامش در روح و روان دانش آموزان مقصود و اولیای آنان، به ویژه کودکان دوره آموزش عمومی مؤثر باشد، تغییر مقیاس ۲۰ نمره ای امتحان به مقیاس حروف الف، ب، ج، د و ه است. مقیاس ۲۰ نمره ای، کودکان و دانش آموزان را از سال اول دبستان تا سال آخر دوره متوسطه همواره دل نگران و تحت فشار اولیا و معلمان خود در مدرسه قرار می دهد تا همچون سب مسابقه بدوند و برای گرفتن ۲۵ / ۱۰۰ نمره بیش از دیگران به تلاش مضاعف و تحمیلی در کسب دانش نظری و غلب فرموس شدن دست بزنند و فرصتی برای کسب مهارت های فرآیندی و نگرشها پیدا نکنند. برای درهم شکستن تسلیهای غیر علمی سنجش و ارزشیابی، نیازمند انجام پژوهشهای گسترده ای هستیم که ضمن عنایت به اصول تعلیم و تربیت و تجارت جهانی، راه و روشهای مناسب ایران را مورد توجه قرار دهیم.

معرفی کتاب

آزمایش های علوم تجربی (دوره سه ساله راهنمایی)
مؤلفان : علیرضا نوکیلی صابری - غلامحسین لطفی
ناشر : نشر شیر ۱۳۷۵ ، ۱۲۰۰ تومان

مؤلفان در مقدمه کتاب چنین آورده اند :

کتاب آزمایش های علوم تجربی یکی از کتاب های علوم عمومی برای دبیران علوم دوره راهنمایی تحصیلی و دانش آموزان دوره متوسطه است . با توجه دادن به نیازهای این کتاب می توان به علاقه و درک خود را در مورد علوم تجربی افزایش داد . زیرا گفته اند : « آنچه که به من آموختند مهم نیست ، آنچه که یاد گرفته ام مهم است و این یادگیری ، پس از عمل آموخته می شود . » آزمایش ها به شرط آنکه با درستی و دقت انجام شوند ، این تجربه یادگیری را فراهم می سازند . برای تعقیب ، آزمایش چیزی بیش از یک دوره درسی نیست . این دستور آزمایش را می خوانند و آن را خوب گوشه گوشه دنبال می کنند . از چاره چاره ها می پرسند ، هیچ گاه مشاهده ای انجام نمی دهند . برای بعضی دیگر ، آزمایش یک مبارزه در تفکر منطقی ، در عمل مسوولیت پذیری ، در مهارت های علمی ، در مشاهده کردن ، در تست کردن ، در عمل کردن جمعی برای به دست آوردن نتیجه است .

بنام این تجربه های ارزشمند که خود ارزش علمی دارند و

برای مهارت های دیگری لازم می باشد . یا انجام دادن آزمایش ها به چنین هدف هایی می رسیم . آیا این مقصود برای نگارش چنین کتابی کافی نیست ؟ فکر نمی کنیم که چنین باشد ، زیرا اگر این تجربه قدرتی :

می شود و هر دانش آموزی که

می شود و هر دانش آموزی که

بخدمت می رسد ، در فهم

اصالت داشته باشد ، به انجام دادن آزمایش ها ، درک عمیق و مهارت های ویژه غمناک مشاهده کرد ، یک کتاب نوشته و یک متفکر افزایش می یابد . به خاطر این باید علوم تجربی را با محوریت و محور این آزمایش های خوبی بشود ، به همین اندازه نیز از فایده های بعضی از مسائل روزمره با آسان می سازد

آزمایش های این کتاب را می توان از آزمایش های درسی دوره سه ساله علوم راهنمایی تنظیم شده اند . بخش های تکنیکی ، بخش های است که قبلاً در کتاب های درسی این دوره وجود داشته و به خاطر این که این کتاب در دسترس دانش آموزان است ، آن بخش ها را آورده ایم . آزمایش های تکنیکی نیز از آزمایش های برای کمک که در به لایم بهتر آزمایش اصلی آورده شده است . در تهیه این کتاب از کتاب های دستور کار صنایع آموزشی ، کتاب های روش تدریس علوم دوره راهنمایی و کتاب های درسی این دوره استفاده شده است .

رشد

قابل توجه دبیران محترم و علاقه‌مندان به اشتراک مجلات رشد تخصصی

دبیران محترم و سایر علاقه‌مندان می‌توانند برای اشتراک هر کدام از مجلات :

رشد آموزش ریاضی	رشد آموزش شیمی	رشد آموزش جغرافیا
رشد آموزش زیست‌شناسی	رشد آموزش ادب فارسی	رشد آموزش معارف اسلامی
آموزش راهنمایی تحصیلی	رشد آموزش زبان	رشد آموزش فیزیک

که از سوی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش انتشار می‌یابد، فرم زیر را تکمیل نموده و به درس‌پهر -
 جاده آجلی - خیابان سازمان آب خیابان خورشید - مرکز توزیع انتشارات کمک آموزشی کد پستی ۱۶۵۹۸ - تلفن: ۷۳۳۵۱۱ ارسال
 دارند.

اینجانب
 با ارسال اصل رسید بانکی شماره
 به مبلغ ۴۵ ریال
 که به حساب شماره ۲۵۰۰ بانک صادرات شعبه ۳۰۵۷ جاده دماوند به نام شرکت افست واریز نموده‌ام، متقاضی
 اشتراک سه شماره از مجله رشد آموزش
 مربوط به سال تحصیلی ۷۶ - ۷۵ می‌باشم.
 لطفاً مجله را به آدرس شهرستان
 خیابان
 کوچه
 بلاک
 کدپستی
 ارسال فرمایید.

لطفاً برای هر مجله تقاضای جداگانه ارسال دارید.

مرکز توزیع انتشارات کمک آموزشی

پاییز ۱۳۷۵

۵

مجله ریاضی

چرخ

برای دانش آموزان دوره راهنمایی تحصیلی
سال دوم، شماره

نها ۲۰۰۰ ریال

